

Samhällsplanering,
bostadsförsörjning,
byggande samt
konsumentspolitik

18

Förslag till statsbudget för 2011

Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling	11
2.3	Skatteutgifter.....	12
3	Bostadsmarknad	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	13
3.3	Skatteutgifter.....	14
3.4	Mål	16
3.5	Resultatredovisning	16
3.5.1	Resultat.....	16
3.5.2	Analys och slutsatser	25
3.6	Revisionens iakttagelser.....	26
3.7	Politikens inriktning	26
3.8	Budgetförslag	27
3.8.1	1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	27
3.8.2	1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	28
3.8.3	1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	30
3.8.4	1:4 Räntebidrag m.m.....	30
4	Hållbart samhällsbyggande	33
4.1	Omfattning.....	33
4.2	Utgiftsutveckling	33
4.3	Mål	33
4.4	Resultatredovisning	34
4.4.1	Resultat – Samhällsplanering och bebyggelseutveckling	34
4.4.2	Resultat – Byggande och förvaltning.....	44
4.4.3	Resultat – Lantmäteriverksamhet	48
4.4.4	Analys och slutsatser – Samhällsplanering och bebyggelseutveckling	51
4.4.5	Analys och slutsatser – Byggande och förvaltning	52

4.4.6	Analys och slutsatser – Lantmäteriverksamhet	53
4.5	Regelförenkling avseende hållbart samhällsbyggande.....	53
4.6	Hållbar utveckling	54
4.7	Revisionens iakttagelser	54
4.8	Politikens inriktning.....	55
4.9	Budgetförslag	58
4.9.1	2.1 Boverket	58
4.9.2	2.2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	58
4.9.3	2:3 Statens geotekniska institut	60
4.9.4	2:4 Lantmäteriet.....	61
4.9.5	2:5 Statens va-nämnd.....	62
5	Konsumentpolitik	63
5.1	Omfattning	63
5.2	Utgiftsutveckling.....	63
5.3	Mål.....	64
5.4	Resultatredovisning	64
5.4.1	Resultat.....	64
5.4.2	Analys och slutsatser.....	67
5.5	Revisionens iakttagelser	68
5.6	Politikens inriktning.....	68
5.7	Budgetförslag	70
5.7.1	3:1 Marknadsdomstolen	70
5.7.2	3:2 Konsumentverket	71
5.7.3	3:3 Allmänna reklamationsnämnden	71
5.7.4	3:4 Fastighetsmäklarnämnden	72
5.7.5	3:5 Åtgärder på konsumentområdet.....	73
5.7.6	3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter.....	74

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	10
2.1 Utgiftsutveckling inom område 18.....	11
2.2 Härledning av ramnivån 2011–2014. Utgiftsområde 18, Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik.....	12
2.3 Ramnivån 2011 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik.....	12
2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 18, netto	12
3.1 Utgiftsutveckling inom Bostadsmarknad	13
3.2 Skatteutgifter inom Bostadsmarknad, netto	14
3.3 Fördelning av upplåtelseformer 2009.....	16
3.4 Anslagsutveckling 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader.....	27
3.5 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	27
3.6 Offentligrättslig verksamhet – Kreditgarantier	28
3.7 Anslagsutveckling för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	28
3.8 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	29
3.9 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	30
3.10 Anslagsutveckling för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	30
3.11 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	30
3.12 Anslagsutveckling för 1:4 Räntebidrag m.m.	30
3.13 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:4 Räntebidrag m.m.	31
4.1 Utgiftsutveckling inom Hållbart samhällsbyggande	33
4.2 Antalet antagna och ändrade översiktsplaner	38
4.3 Antal lagakraftvunna detaljplaner och områdesbestämmelser.....	39
4.4 Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade planer och antal beslut om upphävda detaljplaner	39
4.5 Överklagade detaljplaner och områdesbestämmelser.....	40
4.6 Handläggningstiden för till regeringen överklagade planer	40
4.7 Anslagsutveckling 2:1 Boverket.....	58
4.8 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:1 Boverket.....	58
4.9 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder.....	58
4.11 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	59
4.10 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden - anslaget 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	59
4.12 Anslagsutveckling 2:3 Statens geotekniska institut.....	60
4.13 Uppdragsverksamhet.....	60
4.14 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:3 Statens geotekniska institut.....	60
4.15 Anslagsutveckling 2:4 Lantmäteriet	61

4.16 Offentligrättslig verksamhet	61
4. 17 Uppdragsverksamhet	61
4.18 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:4 Lantmäteriet	62
4.19 Anslagsutveckling 2:5 Statens va-nämnd.....	62
4.20 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:5 Statens va-nämnd	62
5.1 Utgiftsutveckling inom konsumentpolitiken.....	63
5.2 Anslagsutveckling för 3:1 Marknadsdomstolen.....	70
5.3 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:1 Marknadsdomstolen	71
5.4 Anslagsutveckling för 3:2 Konsumentverket	71
5.5 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:2 Konsumentverket	71
5.6 Anslagsutveckling för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden	71
5.7 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden.....	72
5.8 Anslagsutveckling för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden	72
5.9 Intäkter i form av ansöknings- och årsavgifter.....	72
5.10 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden.....	73
5.11 Anslagsutveckling för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet.....	73
5.12 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet.....	74
5.13 Anslagsutveckling för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter.....	74
5.14 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	74

Diagramförteckning

3.1 Fördelning av bostadsbeståndet efter upplåtelseform 2009.....	16
---	----

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2011 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden samt kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt intill ett belopp av högst 10 000 000 000 kronor (avsnitt 3.8.1),
2. bemyndigar regeringen att under 2011 ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier) intill ett belopp av högst 5 000 000 000 kronor (avsnitt 3.8.1),
3. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor under 2012–2019 (avsnitt 3.8.2),
4. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 2:2 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor under 2012 (avsnitt 4.9.1),
5. för budgetåret 2011 anvisar anslagen under utgiftsområde 18 *Sambällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	ramanslag	17 702
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	ramanslag	99 500
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	ramanslag	48 970
1:4 Räntebidrag m.m.	ramanslag	190 631
2:1 Boverket	ramanslag	175 449
2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	ramanslag	32 802
2:3 Statens geotekniska institut	ramanslag	32 102
2:4 Lantmäteriet	ramanslag	489 135
2:5 Statens va-nämnd	ramanslag	8 519
3:1 Marknadsdomstolen	ramanslag	10 265
3:2 Konsumentverket	ramanslag	110 669
3:3 Allmänna reklamationsnämnden	ramanslag	29 607
3:4 Fastighetsmäklarnämnden	ramanslag	15 011
3:5 Åtgärder på konsumentområdet	ramanslag	17 459
3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	ramanslag	4 374
Summa		1 282 195

2 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 18 är uppdelat i tre områden, Bostadsmarknad (avsnitt 3), Hållbart samhällsbyggande (avsnitt 4) och Konsumentpolitik (avsnitt 5). I respektive avsnitt redogörs närmare för vad som omfattas av området.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom område 18

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
<i>Områden inom utgiftsområde 18</i>							
Bostadsmarknad	705	663	521	357	190	167	168
Hållbart samhällsbyggande	762	746	735	738	744	754	762
Konsumentpolitik	174	182	180	187	190	193	197
Äldreanslag	265	0	177	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	1 906	1 591	1 613	1 282	1 124	1 114	1 127

¹ Inklusiva tillägsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tillägsbudget i samband med denna proposition.

Utfallet för 2009 för utgiftsområdet uppgick till 1 906 miljoner kronor.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2011–2014. Utgiftsområde 18, Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	1 546	1 546	1 546	1 546
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	6	13	26	47
Beslut	-14	-15	-15	-23
Övriga makroekonomiska föresättningar	-70	-68	-65	-65
Volymer	-184	-236	-375	-375
Överföring till/från andra utgiftsområden	2	3	3	3
Övrigt ³	-4	-119	-5	-6
Ny ramnivå	1 282	1 124	1 114	1 127

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 1 282 miljoner kronor 2011. I jämförelse med de anvisade medlen för 2010 minskar ramen för utgiftsområdet med 264 miljoner kronor. Förändringen förklaras i huvudsak av utfasningen av räntebidraget (se avsnitt 3.8.4).

Tabell 2.3 Ramnivån 2011 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2011
Transfereringar ¹	405
Verksamhetskostnader ²	810
Investeringar ³	67
Summa ramnivå	1 282

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2009 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Utfasningen av räntebidraget medför att verksamhetsutgifter, framför allt för Lantmäteriet, Boverket och Konsumentverket, nu utgör en större andel av ramen än transfereringar.

2.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas i huvudsak på statsbudgetens utgiftssida. Inom utgiftsområde 18 är dock insatserna större på inkomstsidan. Stöd på budgetens inkomstsida finns i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. Avvikelser från en likformig beskattning utgör en skatteförmån om t.ex. en viss grupp av skattskyldiga omfattas av en skattelättnad och som en skattesanktion om det rör sig om ett s.k. överuttag av skatt. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. bostad, miljö, arbetsmarknad eller näringsliv i syfte att stärka dessa områden. Dessa skatteutgifter påverkar statsbudgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av skatteutgifterna finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2010 (skr. 2009/10:195). I avsnitt 3.3 redovisas de nettoberäknade skatteutgifter som avser utgiftsområde 18.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 18, netto

Miljoner kronor

	2010	2011
Område Bostadsmarknad	29 366 ¹	34 515
Totalt för utgiftsområde 18	29 366¹	34 515

¹ Beloppet skiljer sig från vad som angavs i budgetpropositionen för 2010 huvudsakligen av beräkningstekniska skäl och inte till följd av regeländringar. Kapitalkattebasen är den mest volatila skattebasen och mycket svår att prognostisera. Stora förändringar i belopp är därför inte ovanliga vid beräkningar vid olika tillfällen.

3 Bostadsmarknad

3.1 Omfattning

Området Bostadsmarknad omfattar cirka 663 miljoner kronor i anslag. Myndigheterna Statens bostadskreditnämnd (BKN) och delar av Boverkets verksamhet ingår i området, som även omfattar stora statliga garantiåtaganden och skatteutgifter.

Huvuddelen av anslagen avser stöd i form av räntebidrag, stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad och stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag på orter med vikande befolkningsunderlag. Räntebidraget för ny- och ombyggnad av bostäder är under avveckling och kommer att upphöra helt 2012.

Inom området bedrivs internationellt samarbete som bl.a. avser deltagande i verksamhet

som drivs i Förenta nationerna (UN-HABITAT) och Europeiska unionen.

Området Bostadsmarknad har beröringspunkter med flera andra områden. Frågor om hållbar samhällsplanering har stor betydelse för området. Även bostadsbidragen inom den ekonomiska familjepolitiken liksom integrationspolitiken har anknytningar till genomförandet av bostadspolitiken. Detsamma kan sägas om den regionala tillväxtpolitiken, det urbana utvecklingsarbetet och verksamheten inom den kommunala sektorn. Vidare ingår även frågor om kompetens och konkurrens i området, vilka berör flera andra utgiftsområden.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom Bostadsmarknad

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
<i>Bostadsmarknad</i>							
1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	13	18	15	18	18	18	19
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-6	76	20	100	100	100	100
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	1	22	5	49	49	49	50
1:4 Räntebidrag m.m.	697	548	481	191	23	0	0
<i>Äldreanslag</i>							
2006 31:11 Investeringsbidrag för anordnande av hyresbostäder	264	0	180	0	0	0	0
Totalt för Bostadsmarknad	969	663	701	357	190	167	168

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

3.3 Skatteutgifter

I avsnitt 2.3 redogörs för vad en skatteutgift är och varför den redovisas. I detta avsnitt redovisas de enskilda skatteutgifterna som hör till området Bostadsmarknad. Skatteutgifterna utgår från förhållandena som gällde när 2010 års ekonomiska vårproposition (prop. 2009/10:100) beslutades. Regeringen återkommer i samband med 2011 års ekonomiska vårproposition med en uppdaterad bedömning av skatteutgifterna.

Tabell 3.2 Skatteutgifter inom Bostadsmarknad, netto

	2010	2011
Avkastning eget hem	12 415	19 462
Avkastning bostadsrättsfastighet	3 177	4 189
Nedsatt kapitalvinstskatt vid försäljning av eget hem och bostadsrätt	13 739	10 719
Försäljning av tomtmark och byggnader	1 230	1 270
Investeringsstimulans till hyres- och studentbostäder	20	u
Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus och småhus	-1 475	-1 475
Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster	-	-
Begränsad fastighetsavgift för pensionärer	110	120
Schablonavdrag vid andrahandsuthyrning av bostäder	150	230
Totalt för område Bostadsmarknad	29 366¹	34 515

¹ Beloppet skiljer sig från vad som angavs i budgetpropositionen för 2010 huvudsakligen av beräkningstekniska skäl och inte till följd av regeländringar. Kapitalskattebasen är den mest volatila skattebasen och mycket svår att prognostisera. Stora förändringar i belopp är därför inte ovanliga vid beräkningar vid olika tillfällen.

Avkastning på eget hem och bostadsrättsfastighet

Med eget hem avses ett småhus som inte upplåts med hyresrätt eller bostadsrätt. Den direkta avkastningen i form av boende i eget hem och i privatbostadsföretag (äkte bostadsrättsförening) beskattas inte som inkomst av kapital. Däremot betalas en kommunal fastighetsavgift för bostäder.

Den kommunala fastighetsavgiften uppgår 2010 till 6 387 kronor per småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet på fastigheten och 1 277 kronor per bostadslägenhet, dock högst 0,4 procent av fastighetens taxeringsvärde.

Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 10 åren. Varje byggnad tilldelas ett särskilt

värdeår (som kan förändras till följd av ombyggnad). Nedsättningen av fastighetsavgiften innebär att för de fem första inkomståren efter värdeåret betalas ingen fastighetsavgift och för de därpå följande fem åren är avgiften nedsatt till hälften. Direktavkastningen förutsätts motsvara marknadsvärdet på egnahemsfastigheten respektive det sammanlagda marknadsvärdet på privatbostadsföretagets bostadsrättslägenheter multiplicerat med den reala statslåneräntan. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan kapitalskatten på fastighetens reala direktavkastning och den fastighetsavgift som betalas enligt gällande regler.

Värdeförändring på eget hem och bostadsrätt

Enligt normen för inkomstbeskattning ska värdeförändringar beskattas när de uppkommer och inte, som fallet är, när de realiserats. Dessutom ges för egna hem, ägarlägenheter och bostadsrätter under vissa förutsättningar möjlighet till ytterligare uppskov, även då vinsten har realiserats. Dessa uppskovsmöjligheter ger upphov till en skattecredit. Från och med inkomståret 2008 tas en schablonintäkt på 1,67 procent av uppskovsbeloppet upp till beskattning i inkomstslaget kapital. Detta motsvarar en ränta på uppskovsbeloppet om 0,5 procent. Skillnaden mellan gällande uppskovsregler och en beskattning i inkomstslaget kapital utgör en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Nedsatt kapitalvinstbeskattning vid försäljning av eget hem och bostadsrätt

Tjugotvå trettiondelar av den kapitalvinst som realiserats vid försäljning av egna hem och s.k. äkte bostadsrätter, dvs. bostadsrätter som upplåts av en bostadsrättsförening vars verksamhet till klart övervägande del består i att tillhandahålla sina medlemmar bostäder i en byggnad som ägs av föreningen, tas upp till beskattning i inkomstslaget kapital. Den återstående del som inte beskattas ger upphov till en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Försäljning av tomtmark och byggnader

Vid försäljning av en- och flerbostadshus är cirka 15 procent av värdet undantaget från mervärdes-skatt. Undantaget gäller i huvudsak tomtmark,

byggränta och vinst som enligt normen borde beskattas. Undantaget ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Investeringsstimulans till hyres- och studentbostäder

Investeringsstimulans betalas ut för byggande av mindre hyres- och studentbostäder som påbörjades 2003–2006. Beloppsmässigt motsvarar den en sänkning av mervärdesskattesatsen från 25 till 6 procent vid inköp av varor och tjänster som avser den stödberättigade delen av bygg- eller ombyggnadsprojekten. Beloppet krediteras fastighetsägarens skattekonto i efterhand. Det som redovisas är en bedömning av den offentlig-finansiella effekten till följd av projekt påbörjade senast den 31 december 2006.

Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus och småhus, lokaler, industri- och elproduktionsenheter

Skatten på konventionellt beskattade hyreshus och småhus, lokaler, industri- och elproduktionsenheter är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgör fastighetsskatten (som är avdragsgill mot intäkterna), till den del den inte reducerar inkomstskatten, en skattesanktion.

Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster

En fastighetsägare ska i vissa fall betala mervärdesskatt för vissa tjänster som fastighetsägaren utför på fastigheten med egen personal. Detta gäller om fastigheten används i en verksamhet som är undantagen från beskattning, t.ex. bostadsuthyrning. Bestämmelserna syftar till att uppnå en mervärdesskattmässig likabehandling mellan att själv utföra eller att köpa tjänsterna. Uttagsbeskattning förutsätter att nedlagda lönekostnader, inklusive sociala avgifter, överstiger 300 000 kronor för ett beskattningsår. För arbeten vars lönekostnader inte överstiger 300 000 kronor uppstår en skatteutgift.

Begränsad fastighetsavgift för pensionärer

Från och med 2008 är fastighetsavgiften på småhus som används som permanentbostad begränsad för bl.a. pensionärer. Personer som vid ingången av året har fyllt 65 år eller som under året uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning ska maximalt behöva betala 4 procent av sin inkomst i fastighetsavgift. Fastighetsavgiften kunde som mest reduceras till 2 800 kronor 2008. Detta belopp har därefter indexerats med prisbasbeloppet. Begränsningen utgör en skatteutgift, som avser skatt på inkomst av kapital.

Nya och reviderade skatteutgifter

Schablonavdrag vid andrahandsuthyrning av bostäder

Vid upplåtelse av privatbostadsfastighet, privatbostad eller hyresrätt gäller att avdrag får göras med ett schablonbelopp som uppgår till 12 000 kronor per år. Vid upplåtelse av privatbostadsfastighet ska dessutom ett belopp som motsvarar 20 procent av intäkten av upplåtelsen dras av. För en bostad som innehas med bostadsrätt eller liknande besittningsrätt ska avdrag göras med ett belopp som motsvarar innehavarens avgift eller hyra för den upplåtna delen, dock endast till den del avgiften inte motsvarar kapitaltillskott till föreningen eller bolaget. Vid upplåtelse av en bostad som innehas med hyresrätt ska avdrag göras med den del av upplåtarens hyra som avser den upplåtna delen. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Skatteutgiften för schablonavdrag vid uthyrning av bostäder har inte tidigare redovisats i skrivelsen Redovisning av skatteutgifter 2009/10:195. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att schablonavdraget höjs från 12 000 till 18 000 kronor per år.

3.4 Mål

Målet för området Bostadsmarknad är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

3.5 Resultatredovisning

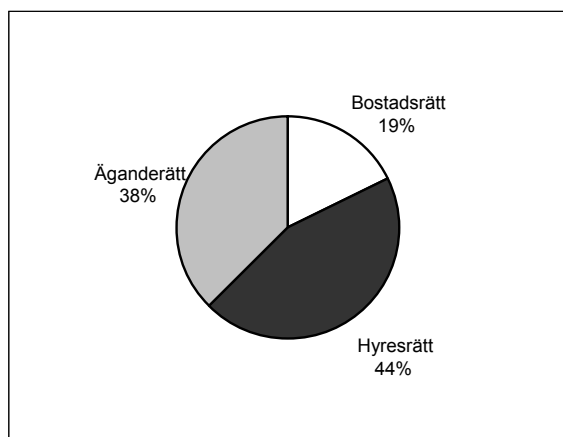
3.5.1 Resultat

Åtgärder för en bättre fungerande bostadsmarknad

Bostadsbeståndet och -priserna

Det finns i dag drygt 4,5 miljoner permanentbostäder i Sverige enligt Statistiska centralbyråns beräkningar. Av dessa finns 45 procent i småhus och 55 procent i flerbostadshus. Ungefär 44 procent av bostäderna upplåts med hyresrätt, 38 procent med äganderätt och 19 procent med bostadsrätt.

Diagram 3.1 Fördelning av bostadsbeståndet efter upplåtelseform 2009

Källa: Statistiska centralbyrån.

Av hyresbostäderna ägs något mer än hälften av privata fastighetsägare, 45 procent av kommunala bostadsbolag (allmännyttan) och resterande del av andra offentliga ägare.

Andelen bostadsrätter i flerbostadshusen har ökat de senaste åren, men hyresrätten är fortfarande den vanligaste upplåtelseformen. I flerbostadshusen beräknas hyresrätter utgöra 68 procent av beståndet och bostadsrätter 31 procent. I småhusbeståndet uppgår egna hem till 81 procent, hyresrätter till drygt 14 procent och bostadsrätter till knappt 5 procent.

Tabell 3.3 Fördelning av upplåtelseformer 2009

Procent

Upplåtelseform	Hustyp	
	Flerbostadshus	Småhus
Bostadsrätt	31	5
Hyresrätt	68	14
Äganderätt		81
Annat	1	

Källa: Statistiska centralbyrån.

Bostadspriserna och bostadsbelåningen har ökat i Sverige de senaste åren. I BKN:s marknadsrapporter, som publiceras tre gånger per år, beskrivs och analyseras utvecklingen av bostadspriserna, bostadsbelåningen och bostadskonsumtionen i landet.

Färre kommuner med brist på bostäder och fler med överskott

För att kunna följa utvecklingen på de lokala bostadsmarknaderna skickar Boverket varje år ut bostadsmarknadsenkäter till kommunerna. Enkäterna syftar till att belysa läget på bostadsmarknaden och det förväntade bostadsbyggandet.

I sammanställningen av resultaten för 2010 anger Boverket att antalet kommuner som uppger att det finns brist på bostäder minskar för andra året i rad och att antalet kommuner som anger att det finns ett överskott på bostäder ökar (dnr Fi2010/3157). I enkäten uppger 41 procent av kommunerna (119 kommuner) att det råder en generell brist på bostäder, vilket är något färre än 2009 då 42 procent av kommunerna (124 kommuner) uppgav att det förelåg bostadsbrist. Av kommunerna har 75 procent brist på hyresrätter. Brist på hyresrätter förekommer således även bland kommuner som har balans eller t.o.m. överskott på bostäder. Många av kommunerna med brist på hyresrätter har dock endast behov av ett fåtal hyresrätter. Framför allt äldre, ungdomar och stora barnfamiljer bedöms av kommunerna ha svårt att hitta en lämplig bostad.

Av kommunerna bedömer 20 procent att de har ett överskott på bostäder, medan 39 procent anger att de totalt sett har balans på bostadsmarknaden.

Allt fler kommuner antar riktlinjer för bostadsförsörjningen i enlighet med regleringen i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. I årets enkät uppger 42 procent av kommunerna (124 kommuner) att de har

antagit sådana riktlinjer jämfört med 33 procent (97 kommuner) 2009. Av riktlinjerna har 25 procent antagits under förra mandatperioden.

Förutom bostadsmarknadsenkäten sammanställer Boverket länsstyrelsernas årliga regionala analyser av bostadsmarknaderna. Sammanställningen för 2009 visar att skillnaderna mellan, och inom länen, är stora (dnr Fi2010/395). I många län är förhållandena i kommunen med länets största stad avgörande för befolkningstillväxten och bostadsbyggandet. Det är också till och från denna kommun pendlingsströmmarna i länet går. I denna kommun finns vanligtvis de flesta flerbostadshusen och ofta förekommer bostadsbrist eller balans på bostadsmarknaden.

Av sammanställningen framgår att kommunerna står inför flera utmaningar, bl.a. att öka bostadsbyggandet, att få fram fler bostäder för unga och äldre samt att öka utrymmet för boendeplanering i kommunernas strategiska planering. För att utbudet av bostäder ska kunna möta efterfrågan behöver vissa kommuner anpassa beståndet genom att riva icke ändamålsenliga bostäder och bygga nya bostäder. På vissa håll kan detta innebära ett behov av att bygga nya bostäder trots att befolkningen minskar.

Tillståndspliktens borttagande

Den 1 juli 2007 upphävdes den s.k. tillståndsplikten i lagen (2002:102) om allmännyttiga bostadsföretag. Detta innebär att en försäljning av kommunala bostadsföretag eller bostadsfastigheter tillhörande ett kommunalt bostadsföretag inte längre kräver länsstyrelsens godkännande.

Boverket har i promemorian Försäljningar av allmännyttiga bostäder efter upphävandet av tillståndsplikten gjort en uppföljning av effekterna av lagändringen (dnr Fi2010/1098). Boverket konstaterar att två kommuner har avyttrat hela sitt bestånd av allmännyttiga bostadslägenheter, men att de flesta kommuner har valt att ha kvar sin allmännytta.

Under 2009 såldes nästan 14 400 lägenheter från allmännyttiga bostadsbolag i 77 kommuner. Stockholm stad stod för 60 procent av försäljningarna. Antalet sålda lägenheter har minskat sedan 2008, då nästan 18 000 lägenheter såldes. Under 2009 såldes ungefär tre fjärdedelar av lägenheterna till bostadsrättsföreningar, huvudsakligen i Stockholms län.

Enligt Boverket verkar anledningen till försäljningarna sällan vara att kommunen vill minska sitt engagemang på bostadsmarknaden. Försäljningarna ses i stället som ett medel för att utveckla allmännyttan, t.ex. genom att erhålla finansiering för underhåll och upprustning av bostadsbeståndet.

Skärpt bostadsförvaltningslag

Med anledning av förslagen i propositionen Ägande och förvaltning av hyreshus (prop. 2009/10:21, bet. 2009/10:CU3, rskr 2009/10:176) har riksdagen beslutat att lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastighet m.m. ska upphävas. Lagen hindrade inte tillräckligt effektivt personer som är mindre lämpliga som hyresvärdar att förvärva och förvalta hyresfastigheter. I syfte att tillvarata hyresgästernas intressen av en godtagbar fastighetsförvaltning har i stället bostadsförvaltningslagen (1977:792) skärpts. Lagändringarna innebär bl.a. att kraven för att meddela förvaltningsålägganden har sänkts. Ett sådant åläggande kan numera beslutas även om bristerna i fastighetsägarens förvaltning är av mindre allvarligt slag. Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2010.

En ny allmännytta

Riksdagen har antagit regeringens förslag i propositionen Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler där allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag föreslås bedrivas enligt affärsmässiga principer och åläggas normala avkastningskrav (prop. 2009/10:185, bet. 2009/10:CU24, rskr. 2009/10:142). Samtidigt tas de kommunala bostadsföretagens hyresnormerande roll bort och ersätts med en normerande roll för kollektivt förhandlade hyror. Det införs också en ny skyddsregel i syfte att skydda befintliga hyresgäster mot att stora hyreshöjningar får ett snabbt genomslag. De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 2011.

Ökade möjligheter till andrahandsupplåtelse

För att öka möjligheterna till andrahandsupplåtelse av hyreslägenheter har riksdagen på förslag från regeringen beslutat om ändringar i 12 kap. jordabalken (prop. 2008/09:27, bet. 2008/09:CU8, rskr. 2008/09:73). Vid andrahandsupplåtelse hyrs en lägenhet ut eller upplåts på annat sätt i andra hand till en annan person för självständigt brukande. Lagändringarna medför

bl.a. att hyresnämnden numera kan ge tillstånd till andrahandsupplåtelse när en hyresgäst på grund av längre utlandsvistelse har beaktansvärda skäl att hyra ut sin lägenhet.

Riksdagen har vidare beslutat att höja schablonavdraget vid beskattning av hyresintäkter från upplåtelse av privatbostadsfastighet, privatbostad eller hyreslägenhet från 4 000 kronor till 12 000 kronor per år (prop. 2008/09:47, bet. 2008/09:SkU11, rskr. 2008/09:107). Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2009 och innebär framför allt att det befintliga bostadsbeståndet kan utnyttjas bättre.

I denna budgetproposition föreslås att schablonavdraget ska höjas ytterligare till 18 000 kronor (se Förslag till statsbudget för 2011, finansplan och skattefrågor m.m. avsnitt 6.4.3).

Ägarlägenheter – en ny boendeform

Sedan den 1 maj 2009 är det möjligt att bilda ägarlägenheter vid nyproduktion eller nytillskott av bostäder genom viss ombyggnad (prop. 2008/09:91, bet. 2008/09:CU16, rskr. 2008/09:170). Detta innebär att bostadsinnehavaren själv äger bostaden och får lagfart på den fastighet som bostaden utgör.

Under 2009 bildades endast ett fåtal ägarlägenheter, vilket till stor del kan förklaras av det rådande konjunkturläget och en viss osäkerhet bland marknadens aktörer kring den nya boendeformen. För att klargöra förutsättningarna kring fastighetsbildning, finansiering och försäkring av ägarlägenheter har samtal förts med företrädare för bank- och försäkringsbranschen. Byggandet av ägarlägenheter har därefter tagit fart. Enligt uppgift från Lantmäteriet har det t.o.m. augusti 2010 bildats 149 ägarlägenheter och ytterligare ca 500 ansökningar om att bilda sådana lägenheter har lämnats in.

Stöd till områden med utbrett utanförskap och svaga bostadsmarknader

Områden med utbrett utanförskap

I budgetpropositionen för 2010 konstaterade regeringen att en stor del av bostäderna och fastigheterna i flera s.k. miljonprogramsområden behöver rustas upp (prop. 2009/10:1 utg.omr. 18 avsnitt 3). Dessa områden präglas ofta av ett utbrett utanförskap och många av de boende har låga inkomster och en svag förankring på

arbetsmarknaden. Underhållet av fastigheterna har också i vissa fall försumrats av såväl kommunala som privata bostadsbolag.

I rapporten Upprustning av miljonprogrammets flerbostadshus – Statlig medverkan i finansieringen har BKN föreslagit ett garanti-program för upprustning av miljonprogrammets flerbostadshus (dnr Fi2008/8315). Rapporten remitterades i mars 2009. De flesta av remissinstanserna var positiva till ett statligt engagemang för att stödja upprustning även om det inte fanns någon bred uppslutning bakom BKN:s förslag till garanti-program. För att komma fram till vilka åtgärder som skulle behöva vidtas för att få till stånd en positiv utveckling i områden med utbrett utanförskap har företrädare för regeringen genomfört riktade samtal med bl.a. företrädare för kommuner, fastighetsbolag och boende.

I regeringens skrivelse Egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi för integration gjorde regeringen bedömningen att integrationspolitiken bl.a. bör fokusera på en positiv utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap (skr. 2008/2009:24 s. 4), vilket görs inom ramen för det urbana utvecklingsarbetet. Den övergripande inriktningen för utvecklingsarbetet är att minska antalet stadsdelar med utbrett utanförskap och skapa bättre levnadsvillkor i stadsdelarna. För att tydliggöra kommunernas och statens ansvar för utvecklingen i stadsdelar med utbrett utanförskap har regeringen slutit lokala utvecklingsavtal med 21 kommuner för perioden 2008–2010. Avtalen omfattar 38 stadsdelar. Det urbana utvecklingsarbetet beskrivs närmare under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 3.

Boverket har fått i uppdrag att utarbeta en kunskapsöversikt om hållbar stadsutveckling med fokus på stadsdelar med utbrett utanförskap (dnr IJ2009/1746). Kunskapsöversikten ska redovisas till regeringen senast den 31 oktober 2010.

Boverket har även på uppdrag av regeringen sammanställt och utvärderat aktuella erfarenheter och resultat av boendeinflytande i områden med utbrett utanförskap (dnr Fi2010/3140). Av rapporten framgår att det ofta är svårt att få boende att engagera sig, men att möjligheterna ökar genom upprättandet av en mer personlig kontakt med de boende, t.ex. genom decentraliserad fastighetsförvaltning, småskaliga möten på gårds- eller trapphusnivå och hembesök. Trots

att det ofta är tidskrävande att samla in de boendes synpunkter kan tiden vanligtvis tas igen senare då eventuella beslut redan är väl förankrade bland de boende. Boendeinflytande kan också, på sikt, leda till mindre skadegörelse, lägre omsättning bland hyresgästerna, färre vakanser och minskat hyresbortfall. Boverket bedömer att det finns behov av att mer systematiskt ta tillvara erfarenheter av arbete med boendeinflytande.

Fortsatt behov av stöd till kommuner med svaga bostadsmarknader

Den kommun som anser sig behöva hjälp med att rekonstruera eller omstrukturera sitt bostadsföretag kan ansöka om stöd hos BKN. Målet med denna verksamhet är att ge de kommunala bostadsföretagen långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för en kostnadseffektiv bostadsförvaltning som är anpassad till den förväntade befolkningsutvecklingen. Under 2009 utbetalades 3,4 miljoner kronor i stöd, samtidigt som 9,7 miljoner kronor av tidigare beviljat stöd återbetalades.

Kännetecknande för de svaga bostadsmarknaderna är en hög andel outhyrda lägenheter i de kommunala bostadsföretagen och en negativ befolkningsutveckling. BKN bedömer att 83 av landets kommuner kan bedömas ha mycket svaga bostadsmarknader, vilket är en minskning sedan 2006. BKN gör dock bedömningen att antalet kommer att öka till 91 kommuner 2015. I 65 av de kommuner som i dag har mycket svaga bostadsmarknader finns ett akut behov av att avveckla lägenheter.

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2010 ökar antalet outhyrda lägenheter i allmännyttan. I dag finns ca 10 400 outhyrda lägenheter jämfört med 8 400 år 2009. Denna utveckling skiljer sig från tidigare år då de outhyrda lägenheterna tenderade att minska. De flesta av landets kommuner har dock inte problem med outhyrda lägenheter i allmännyttan. Drygt 50 kommuner anger att de inte har några outhyrda lägenheter alls.

Förutom ökade vakanser kan många av bostadsföretagen få ökade räntekostnader de närmaste åren till följd av förväntade räntehöjningar. Från och med den 1 januari 2011 ska de allmännyttiga bostadsföretagen verka enligt affärsmässiga principer, vilket kan öka behovet av nedskrivningar av fastighetsvärdena i dessa företag.

Sammantaget innebär dessa faktorer enligt BKN att behovet av statligt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag kvarstår. Regeringen har i propositionen Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler (prop. 2009/10:185) aviserat en översyn av stödet till kommunala bostadsföretag. Syftet med översynen är att undersöka hur en stödordning för bostadsföretag i kris på svaga bostadsmarknader kan genomföras på ett sätt som uppfyller EU-rättens krav.

Statens Bostadsomvandling AB:s fastighetsbestånd ökar

Statens Bostadsomvandling AB (SBO) kompletterar BKN:s stödverksamhet. SBO:s verksamhet består i att omvandla tomma bostäder i de kommunala bostadsbestånden så att de kan nyttjas av andra grupper.

SBO fick i maj 2009 ett utvidgat uppdrag och kan därmed bedriva verksamhet i kommuner som av BKN anses vara svaga kommuner med vikande befolkningsunderlag. Det innebär att bolaget nu kan vara aktivt i 107 kommuner, även om kommunen i fråga inte har slutit avtal med BKN.

SBO äger fastigheter i 12 kommuner, framför allt i glesbygden. Fastigheterna är till största delen hyreshus som har byggts om till elevhem, studentbostäder eller anpassats till ensamkommande flyktingsbarns behov och till trygghetsbostäder för äldre och personer med funktionsnedsättningar. En enkätundersökning till SBO:s hyresgäster visar att hälften av dem som har flyttat till ett för äldre anpassat boende tidigare bodde i småhus. Genom att öka tillgången på sådana boenden har SBO bidragit till att möjliggöra en flytt för dessa personer, samtidigt som kommunerna kan hålla nere kostnaderna för vård- och omsorgsinsatser genom minskat resande.

SBO:s omsättning har ökat något, från 15 miljoner kronor 2008 till 16 miljoner kronor 2009. Under 2009 har en kraftig ökning av förvärven skett, totalt har 150 lägenheter med en total area om 10 302 kvadratmeter förvärvats. Detta har skett till följd av att bolaget har fått ett utökat verksamhetsområde. Totalt uppgick beståndet vid årsskiftet 2009/2010 till 556 lägenheter med en yta om 33 849 kvadratmeter.

Kreditgarantiföreningar – särskilt intressanta i landsbygder

BKN har analyserat behovet av att stödja bildandet av privata kreditgarantiföreningar till vilka små och medelstora företag som verkar på bostadsmarknaden är sammanslutna. BKN har i rapporten Privat/offentliga garantiorganisationer för finansiering inom bygg- och bostadssektorn lämnat förslag om hur staten kan medverka till att sådana kreditgarantiföreningar bildas (dnr Fi2008/8333). Analysen i rapporten visar att många marknadsaktörer av olika skäl upplever brister i finansieringsmöjligheterna på marknaden och att kreditgarantiföreningarna skulle komplettera den befintliga kreditmarknaden.

Mot denna bakgrund fick BKN i regleringsbrevet för 2010 i uppdrag att undersöka förutsättningarna för hur ett antal pilotprojekt skulle kunna byggas upp runt om i landet för att stimulera framväxten av regionala kreditgarantiföreningar inom bygg- och bostadssektorn. Regeringen anser att förutsättningarna i glesbygden är särskilt intressanta i detta sammanhang. Enligt regeringens bedömning skulle kreditgarantiföreningar kunna fylla en funktion för framför allt mindre aktörer i bygg- och bostadssektorn. BKN ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2010.

Stöd till bostadsmarknadens konsumenter

Minskade boendeutgifter

Boverket har i rapporten Boendekostnader och boendeutgifter – Sverige och Europa redovisat aktuella data kring hushållens boendeekonomi i Sverige samt gjort en jämförande studie med övriga Europa (dnr Fi 2009/8001).

Enligt Nationalräkenskaperna lade svenska hushåll ungefär 27 procent av sina totala konsumtionsutgifter på boendet 2006, vilket är den enskilt största andelen av hushållens konsumtionsutgifter. Det finns dock stora skillnader mellan olika upplåtelseformer.

I samband med de kraftigt ökande disponibla inkomsterna de senaste åren har andelen utgifter som läggs på boendet minskat. I ett europeiskt perspektiv lägger dock svenska hushåll en stor andel av sina totala konsumtionsutgifter på boendet. EU-genomsnittet ligger på drygt 22 procent. I absoluta tal ligger Sverige relativt högt på listan, men i våra nordiska grannländer Danmark, Island och Norge lägger hushållen en

ännu större andel av sina utgifter på boendet. De nordiska förhållandena beskrivs närmare i Boverkets rapport Uppdatering av de regionala och nordiska rapporterna i Bostadsfinansiering (Ds 2005:39) (dnr Fi2009/7578).

Ökat intresse för hyresgarantier

Från och med den 1 juli 2007 kan kommuner ställa ut hyresgarantier till personer som har svårt att få en bostad med besittningsskydd, trots att de har betalningsförmåga. En hyresgaranti är ett borgensåtagande från kommunens sida som omfattar en hyresgästs skyldighet att betala hyra. En kommun som lämnar en hyresgaranti kan enligt förordningen (2007:623) om statligt stöd för kommunala hyresgarantier få ett statligt bidrag om 5 000 kronor per garanti. Bidraget betalas ut oavsett om garantin infrias eller inte.

Syftet med hyresgarantin är att kommunerna ska kunna hjälpa fler personer att etablera sig på bostadsmarknaden genom att utjämna skillnader i ekonomisk risk för fastighetsägaren mellan olika presumtiva hyresgäster. Hyresgarantin är således ett verktyg som kommuner kan använda sig av för att uppfylla kraven i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Under 2009 beviljade BKN bidrag för 128 utfärdade hyresgarantier i 15 kommuner. Detta är en ökning jämfört med 2008 då bidrag beviljades för 91 hyresgarantier i 13 kommuner. Nästan hälften av garantierna har utfärdats på grund av att hyresgästen har haft betalningsanmärkningar. Över hälften av garantierna har gällt barnfamiljer. Under 2010 har, fram t.o.m. augusti månad, 105 hyresgarantier utfärdats i 12 kommuner.

Mot bakgrund av den svaga efterfrågan har BKN på uppdrag av regeringen utvärderat stödet (dnr Fi2009/1699). Utvärderingen visade att ett antal kommuner ännu inte tagit ställning till att införa hyresgarantier. En ny utvärdering kommer att genomföras under 2010.

Lågt intresse för förvärvsgarantier

För att ytterligare förbättra förutsättningarna för etablering och ökad valfrihet på bostadsmarknaden infördes den 1 mars 2008 förvärvsgarantier. Sådana garantier lämnas enligt förordningen (2008:20) om statliga kreditgarantier för förvärv av bostad och innebär att staten ställer ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för köp av bostad. Syftet är att ge stöd till hushåll som vill köpa en bostad,

men som har svårt att få bostadslån trots att de har betalningsförmåga. Två grupper som särskilt har sådana svårigheter är ungdomar och utrikes födda. Dessa grupper har i större utsträckning än övriga befolkningen korta och otrygga anställningar, små förmögenheter samt brist på kredithistorik.

Under 2009 ställdes en förvärvsgaranti ut med ett garantibelopp om 100 000 kronor. Det hittills svaga intresset från kreditinstitutens sida kan delvis bero på oron på kreditmarknaden. Långivarna har stramat åt kreditprövningen, vilket har minskat förstagångsköparens möjligheter att få bostadslån. Det har också visat sig att det tar tid innan nya garantier får genomslag och blir kända på marknaden.

BKN genomför en utvärdering av förvärvsgarantierna som kommer att redovisas i slutet av 2010.

Införande av skattereduktion för ROT-arbete

Riksdagen har beslutat att möjligheten till skattereduktion, som tidigare fanns enbart för hushållsarbete, även ska omfatta reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder, s.k. ROT-arbete (prop. 2008/09:178, bet. 2008/09:SkU32, rskr. 2008/09:246). Det huvudsakliga syftet med HUS-avdraget, som den samlade skattereduktionen benämns, är att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet. ROT-arbetet ska avse ett småhus, en ägarlägenhet eller en bostadsrätt som ägs respektive innehas av den som begär skattereduktion. Skattereduktionen trädde i kraft den 30 juni 2009, men gäller ROT-arbeten som har utförts och betalats fr.o.m. den 8 december 2008 samt löneförmån av ROT-arbete som har tillhandahållits fr.o.m. samma dag.

Något fler kommuner har brist på bostäder för studenter

Antalet studenter är för närvarande rekordhøgt. Under läsåret 2008/2009 fanns ca 400 000 registrerade studenter. Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät 2010 bedömer 20 högskoleorter att de har brist på lämpliga bostäder för studenter, vilket är något fler än 2009. Samtidigt uppger 23 högskoleorter att studenterna inte har några större problem att erhålla en lämplig bostad. På en majoritet av orterna finns inga betydande vakanser i studentbostadsbeståndet. Endast två högskoleorter har betydande vakanser hela året.

På uppdrag av regeringen har Boverket genomfört en översyn av studenternas bostadssituation. Uppdraget redovisades i rapporten Student söker bostad (dnr Fi2009/8091). I rapporten konstateras att flera av de stora lärosätena är belägna i storstadsområden och tillväxtregioner, vilka har haft brist på bostäder under större delen av 2000-talet. Den ökade tillströmningen av studenter till dessa orter innebär därför en ökad brist på bostäder. Boverket har inte kunnat påvisa en enskild faktor som lösning på bostadsbristen för studenter. Myndigheten lyfter dock fram några åtgärder som kan påverka tillgången på studentbostäder i positiv riktning. Boverket föreslår bl.a. att lärosätena bör få rätt att tillhandahålla bostäder, att en översyn av fastighetsavgiften för korridorrum bör genomföras och att kravet på avskiljbarhet i Boverkets regelsamling för byggande ändras för boendeformer för studenter och ungdomar.

Regeringen gav den 22 juli 2010 nio universitet och högskolor möjlighet att upplåta lägenheter i andra hand för bostadsändamål till sina studenter (dnr U2010/4277). I ett första skede är denna möjlighet begränsad till 2010–2015.

Fler bostäder för äldre

Resultaten från Boverkets bostadsmarknadsenkät 2010 visar att kommunerna är fortsatt intresserade av att bygga seniorbostäder, dvs. bostäder i det ordinarie bostadsbeståndet avsedda för personer över en viss ålder (dnr Fi2010/3157). I 125 kommuner planeras nya seniorbostäder de närmaste två åren. Cirka 4 300 seniorbostäder kommer då att börja byggas. Av dessa beräknas ca 400 bostäder omvandlas från särskilda boendeformer för äldre. Framför allt är det allmännyttiga bostadsbolag som bygger seniorbostäder.

Drygt hälften av landets kommuner uppger att de har täckt behovet av bostäder som enligt 5 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) utgör särskilda boendeformer för äldre. Omkring tre av tio kommuner räknar vidare med att täcka behovet genom utbyggnad de närmaste åren, medan var tionde kommun bedömer att bristen kommer att kvarstå. Andelen kommuner som har behovet täckt eller som räknar med att täcka behovet de närmaste åren har ökat något jämfört med föregående år. Bristen på särskilda boendeformer är störst i Storstockholm och Storgöteborg, medan de minsta kommunerna i stor utsträckning har tillgodosett behovet.

För att stimulera ny- och ombyggnad av särskilda boendeformer för äldre lämnar staten sedan den 1 juni 2007 investeringsstöd om 500 miljoner kronor per år för dessa boendeformer. Efter förslag i budgetproposition för 2010 beslutade riksdagen att investeringsstödet även ska omfatta den nya boendeformen trygghetsbostäder, dvs. bostäder avsedda för personer som har fyllt 70 år där det, förutom gemensamhetslokaler, finns personal som på olika sätt kan stödja de boende (prop. 2009/10:1, utg. omr. 9, bet. 2009/10:SoU1, rskr. 2009/10:131). Stödet är därmed numera tillgängligt såväl för ny- och ombyggnad av särskilda boendeformer som för trygghetsbostäder.

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät planerar 90 kommuner att bygga trygghetsbostäder. Totalt rör det sig om ca 3 900 bostäder, varav drygt hälften av tillskottet tillkommer genom omvandling av särskilt boende.

Utbyggnaden av bostäder för äldre och investeringsstödet beskrivs närmare under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Något färre kommuner har svårt att tillhandahålla bostäder för flyktingar

Antalet asylsökande ökade kraftigt under 2006 och 2007, men har därefter minskat. I bostadsmarknadsenkäten 2010 anger 59 kommuner (20 procent) att flyktingar med permanent uppehållstillstånd som avser bosätta sig i kommunen har särskilt svårt att få bostad, vilket är något färre än 2009 (65 kommuner). Flertalet av de 59 kommunerna finns i storstadsregionerna och i de större högskoleregionerna. Av dessa har de allra flesta en generell brist på bostäder.

Av kommunerna anger knappt 60 procent att bristen på stora lägenheter försvårar flyktingmottagandet. Antalet kommuner med brist på stora lägenheter har ökat de senaste åren. Andra problem är bristen på små lägenheter, brist på lägenheter med rimlig hyresnivå och för höga inkomstkrav från hyresvärdar.

Strategi för hemlösa personer

Regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden avsåg perioden 2007–2009. För att komma åt denna problematik krävs insatser inom flera politikområden. En fungerande bostadsmarknad är en av flera faktorer som har betydelse för förekomsten av hemlöshet. Ett antal rapporter har

tagits fram inom ramen för arbetet med strategin. Bland annat har Socialstyrelsen tagit fram en vägledning för kommunerna om boendelösningar för hemlösa personer och Boverket har undersökt villkoren på bostadsmarknaden. En slutrapport från arbetet med strategin lämnades till regeringen den 28 juni 2010 (dnr S2007/1119). En närmare redovisning av arbetet med hemlöshetsstrategin och resultatet av detta beskrivs närmare under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avsnitt 8.

Begränsad kunskap om diskriminering

Den tidigare Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) genomförde ett särskilt arbete kring diskriminering på bostadsmarknaden. Slutsatserna av arbetet beskrivs i rapporten *Diskriminering på den svenska bostadsmarknaden* (dnr IJ2009/1248). I rapporten konstaterade DO att kunskapen om diskrimineringen på bostadsmarknaden måste öka.

Regeringen delar bedömningen att kunskapen och forskningen om diskrimineringen på bostadsmarknaden är begränsad. Bland annat saknas kunskap om hur diskrimineringen ser ut och om dess omfattning. Regeringen har därför uppdragit åt DO att genomföra en kartläggning av förekomsten och omfattningen av diskriminering på bostadsmarknaden. Uppdraget redovisades till regeringen den 30 juli 2010 (dnr IJ2010/1283).

Resultaten av undersökningen visar bl.a. att de som söker eller avser att köpa en bostad riskerar att behandlas sämre om de uppfattas som romer, muslimer, personer med funktionsnedsättning eller homosexuella. Vidare tenderar diskriminering att förekomma i större utsträckning på hyresmarknaden än på bostadsrättsmarknaden. Resultaten behöver dock analyseras och jämföras med annan kunskap och forskning. DO planerar att genomföra en sådan analys.

Framgångsrik webbportal

Webbportalen OmBoende, som togs i bruk i början av 2009 och förvaltas av Boverket i samråd med Konsumentverket, syftar till att ge konsumenter och andra berörda lättillgänglig och tillförlitlig information om boende, byggande och inomhusmiljö för att stärka konsumenternas ställning på bostadsmarknaden.

I Boverkets utvärdering av OmBoende konstateras att portalens första år har varit

framgångsrikt (dnr Fi2009/7958). Under 2009 besökte nästan en halv miljon personer webbplatsen. I snitt hade webbplatsen 37 250 besök i månaden. Målet är att i december 2010 ha 70 000 besökare i månaden. En undersökning visar att majoriteten av dem som besöker OmBoende är nöjda med innehållet; 95 procent anser att webbplatsens information är bra eller mycket bra och 82 procent har stor nytta av informationen. Hälften av besökarna vill ha information om sina rättigheter, vilket visar att det finns ett stort behov av en oberoende webbplats med en samlad neutral myndighetsinformation om boende.

Åtgärder för ett ökat bostadsbyggande

Ökat bostadsbyggande

Den internationella konjunkturedgången har drabbat byggindustrin hårt, vilket har lett till ett kraftigt minskat bostadsbyggande under 2009. Antalet påbörjade bostäder var det lägsta på tio år 2009, då 18 000 bostäder började byggas. Boverkets indikatorer för bostadsbyggandet pekar dock på en ökad efterfrågan på bostäder. Boverket bedömer att bostadsbyggandet nu är på väg uppåt och att 22 500 bostäder kommer att börja byggas under 2010 och 26 000 under 2011. Kommunerna tror på en ännu kraftigare utveckling och anger i årets bostadsmarknadsenkät att 32 000 bostäder kommer att börja byggas under 2010 och 40 000 under 2011.

Bostadsbyggandet tycks således fortsätta att öka de närmaste åren, under förutsättning att det goda konjunkturläget inte bryts. Stigande räntor de kommande åren kan, enligt Boverket, bromsa takten i återhämtningen.

Trycket på bostadsmarknaderna i tillväxtorter kan framför allt förklaras av att en stor ungdomskull är på väg ut på bostadsmarknaden och av hög invandring.

Kreditgarantier under byggtiden har införts

BKN har regeringens uppdrag att ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder. Kreditgarantier kan underlätta finansieringen inom bostadssektorn och därmed bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. Även i högkonjunkturer har små och medelstora företag haft svårt att etablera sig på byggmarknaden eftersom stora vertikalt integrerade företag dominerar marknaden.

Finansieringssvårigheterna rör i första hand byggfasen. Svårigheterna ökade generellt under hösten 2008 då kreditgivarna ställde högre krav på säkerhet från låntagarna. För att möta dessa krav införde regeringen kreditgarantier under byggtiden fr.o.m. den 1 juli 2009. Dessa ställs ut inom BKN:s befintliga ram om 10 miljarder kronor. Efterfrågan på kreditgarantier under byggtiden har varit förhållandevis hög. Sedan införandet har kreditgarantier under byggtiden ställts ut till ett belopp om 795 miljoner kronor för 545 lägenheter.

Under 2009 tecknades nya kreditgarantier för färdigställda fastigheter för ett belopp om 117 miljoner kronor, avseende 842 lägenheter. Detta är en ökning jämfört med 2008, då avtal tecknades för 125 lägenheter.

Trots att antalet nytillkomna garantier ökade fortsatte det totala garanterade beloppet att minska från 2 001 miljoner kronor 2008 till 1 842 miljoner kronor 2009, vilket framför allt berodde på att trenden med uppsägningar av kreditgarantier fortsatte. Detta sker ofta i samband med att låntagaren byter långivare. Den minskade efterfrågan på kreditgarantier de senaste åren kan även förklaras av bättre system och kompetens hos långivarna kring fastighetsvärdering och riskanalys. Vidare finansieras en högre andel av kapitalbehovet av enskilda bostadsrättsinnehavare, medan hyreshus ofta finansieras av ekonomiskt starka företag. BKN beräknar dock att garantistocken kommer att öka 2010–2012, framför allt till följd av en förväntad fortsatt efterfrågan på kreditgarantier under byggtiden.

Produktionsstöd under avveckling

De särskilda produktionsstöden för att stimulera byggandet av hyresbostäder, investeringsbidraget och investeringsstimulansen, upphörde vid utgången av 2006. De sista utbetalningarna av investeringsbidrag för hyresbostäder beräknas ske under 2010. Räntebidragen avvecklas under en femårsperiod. De sista utbetalningarna sker 2012. Regeringen bedömer att produktionsstöden har skapat osäkerhet och ryckighet i produktionen samt att de har varit kostnadsdrivande. Det är också osäkert om stöden har kommit de boende till del.

Förenklad plan- och bygglagstiftning

Riksdagen beslutade den 21 juni 2010 om en ny plan- och bygglagstiftning efter förslag i propo-

sitionen En enklare plan- och bygglag (prop. 2009/10:170, bet. 2009/10:CU25, rskr. 2009/10:366). Den nya lagen bedöms påverka bostadsbyggandet i positiv riktning, främst genom dess enklare och tydligare krav på detaljplanehandlingar och dess förenklade detaljplane-process. Förändringarna väntas leda till att osäkerheterna kring om och när ett byggprojekt kan genomföras minskar betydligt, liksom kostnaderna för förberedelseåtgärder som inte leder fram till något färdigt projekt. Detta kan innebära att bostadsprojekt belastas med lägre kostnader och att det blir mer intressant att investera i bostadsbyggande. Det kan även öka möjligheterna att locka kapital från nya typer av investerare, vilket i sin tur kan leda till lägre kapitalkostnader och ett totalt sett ökat bostadsbyggande till lägre kostnader. Den nya plan- och bygglagstiftningen beskrivs närmare i avsnitt 4.

Initiativ inom samhällsbyggnadssektorn

Statskontoret överlämnade i mars 2009 rapporten *Sega gubbar – En uppföljning av Bygghusetkommissionens betänkande Skärpning gubbar!* till regeringen (dnr Fi2008/1515). I rapporten konstaterar Statskontoret att byggsektorn inte har genomgått några varaktiga eller genomgripande förändringar sedan 2002. Under 2009 har Regeringskansliet därför anordnat två samtal med branschföreträdare och företrädare för berörda myndigheter om utvecklingen i byggsektorn. Som ett resultat av samtalen har parterna enats om att driva ett femårigt utvecklingsprojekt för samhällsbyggnadssektorn. Arbetet genomförs under ledning av byggbranschen. En styrgrupp för projektet har bildats med representanter för de parter som Statskontoret har identifierat som ansvariga inom sektorn: byggherrar, byggsektorns branschorganisationer, arbetsmarknadens parter samt staten och kommunerna. Styrgruppen har under 2010 beslutat att projektet inledningsvis ska fokusera på följande områden: förenklade byggregler, byggherrerollen, arbetsmarknadens parter, upphandlingsfrågor, industriella processer, energi samt mätning och utvärdering.

Som en del i detta arbete, och för att främja konkurrensen i byggsektorn, har regeringen i Kammarkollegiets regleringsbrev för budgetåret 2010 gett myndigheten i uppdrag att i sitt arbete med upphandlingsstöd särskilt beakta de behov som finns vid offentliga upphandlingar i byggsektorn. Förutom produktionskostnader ska

livscykelkostnader och kvalitetskriterier lyftas fram och betonas i upphandlingarna. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 november 2010.

Internationella frågor

Erfarenhetsutbyte inom EU

Erfarenhetsutbyten i bostadspolitiska frågor sker bl.a. inom ramen för ett informellt bostadsministersamarbete inom EU. Det senaste mötet inom ramen för samarbetet genomfördes den 21 juni 2010 i Toledo i Spanien. Under ministermötet redovisades bl.a. en rapport från seminariet *Consumer oriented housing policy instruments – Examples from eight European countries* som Finansdepartementet anordnade i Stockholm den 2 oktober 2009. Ministermötet avslutades med att bostadsministrarna antog ett gemensamt uttalande. I anslutning till bostadsministermötet anordnades även ett informellt ministermöte kring urban utveckling.

Finansiering i utvecklingsländer

I mars 2008 antog regeringen skrivelsen *Globala utmaningar – vårt ansvar, Sveriges politik för global utveckling (PGU)* (skr. 2007/08:89). PGU innefattar ett effektivt bistånd med en gemensam hållning där regeringen, inom alla ansvarsområden, söker vägar för att stärka det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling. Som en del av denna politik har BKN fått i uppdrag att vid behov bistå andra svenska myndigheter med sina kunskaper om bostadsfinansiering i utvecklingsländer (dnr Fi2009/7922).

Urban Poor Fund International

Regeringen har en ledamot i styrelsen för Urban Poor Fund International, vars verksamhet syftar till att möjliggöra finansiering av bostadsförbättringar i världens slumområden. Under året har två styrelsemöten hållits.

UN-HABITAT

FN-programmet UN-HABITAT syftar till att förbättra boende och levnadsvillkor i världens städer. Ett av programmets viktigaste uppgifter är att förbättra boendevillkoren för fattiga som lever i slumområden och verka för en hållbar stadsutveckling.

Under 2009 har Sverige deltagit vid Governing Council i Nairobi, Kenya. Vidare har Sverige under 2010 deltagit vid World Urban Forum (WUF) i Rio de Janeiro, Brasilien. WUF är ett rådgivande expertmöte till UN-HABITAT som hålls vartannat år.

3.5.2 Analys och slutsatser

Regeringens politik för att öka utbudet av arbetskraft och bryta utanförskapet förväntas ge positiva effekter i bostadsområden med utbrett utanförskap, men ytterligare åtgärder behövs. Bostadspolitiken fyller en viktig funktion i detta sammanhang. Långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader i alla delar av landet där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven innebär en förbättrad konkurrens och ökad valfrihet. Det innebär också en förbättrad rörlighet på bostadsmarknaden, vilket är en viktig förutsättning för en dynamisk arbetsmarknad. Bostadspolitiken har således stor betydelse för att politiken inom andra områden ska få genomslag.

Enligt kommunernas egna uppgifter minskar antalet kommuner med bostadsbrist, medan antalet kommuner med bostadsöverskott ökar. Att bostadsbristen minskar är en positiv utveckling, som dock kan vara en tillfällig konsekvens av den lågkonjunktur som följde i finanskrisens spår. Det är därför viktigt att det finns beredskap för vad som händer nu när konjunkturen vänder uppåt.

Enligt kommunerna råder det framför allt brist på hyresbostäder. De förändrade reglerna för de allmännyttiga kommunala bostadsföretagen, liksom de förändrade hyressättningsreglerna, kommer dock att skapa goda förutsättningar för hyresrätten i framtiden. Ändringarna har stöd av parterna på bostadshyresmarknaden, vilket innebär att det nu skapas långsiktigt stabila spelregler på en marknad som under flera år präglats av osäkerhet om framtiden. Detta har betydelse inte minst för möjligheten att förbättra utbudet av hyresbostäder i kommuner med befolkningstillväxt. Den genomförda skärpningen av bostadsförvaltningslagen (1977:792) och de reformerade hyressättningsreglerna med en ny skyddsregel visar vidare att hyresrättens villkor kan förbättras, samtidigt som hyresgästernas intressen tas till vara. Sammantaget bedömer regeringen att dessa åtgärder bör

bidra till en bostadshyresmarknad som i större utsträckning än i dag bidrar till att hushållen kan få tag i en bostad som svarar mot deras behov.

Ett nytt inslag på bostadsmarknaden är ägarlägenheter. Finanskrisen och oklarheter kring byggförsäkringen har inneburit att endast ett fåtal ägarlägenheter har bildats. Regeringen bedömer dock att ägarlägenheter är en boendeform som kommer att bidra till ytterligare dynamik på bostadsmarknaden i framtiden. Ägarlägenheter kan bidra till mångfald och valfrihet i bostadsområden som präglas av ett ensidigt utbud av boendeformer. Inte minst kan detta innebära förbättrade möjligheter att utveckla utsatta bostadsområden.

På en övergripande nivå är det tydligt att förutsättningarna på den svenska bostadsmarknaden skiljer sig kraftigt mellan tillväxtorter, som storstadsregioner, universitets- och högskoleorter, och kommuner i landsbygder med långsiktigt minskande befolkningsunderlag. Sedan tidigare har BKN möjlighet att stödja kommuner att komma till rätta med stora och varaktiga bostadsöverskott. Ett annat redskap är SBO, som också har fått ett utvidgat uppdrag. Regeringens uppfattning är att SBO:s verksamhet är ändamålsenlig och ett viktigt komplement till statens övriga insatser på området. Även i kommuner med svaga bostadsmarknader, som i landsbygds- och glesbygdskommuner, kan ett visst byggande vara önskvärt, inte minst för att anpassa bostadsutbudet till den efterfrågan som följer av en förändrad befolkningsstruktur. BKN har därför i uppdrag att undersöka förutsättningarna för hur ett antal pilotprojekt skulle kunna byggas upp runt om i landet i syfte att stimulera framväxten av regionala kreditgarantiföreningar inom bygg- och bostadssektorn. Dessa föreningar skulle kunna fylla en funktion för framför allt mindre aktörer.

Svenska bostadskonsumenter lägger internationellt sett en stor andel av sina konsumtionsutgifter på boendet. I och med att de disponibla inkomsterna ökat de senaste åren, inte minst till följd av jobbskatteavdraget, har bostadsutgifternas andel minskat. Genom att HUS-avdraget sänker reparations- och underhållskostnaderna för egnahemsägare och bostadsrättsinnehavare påverkas även boendeutgifterna positivt.

Produktionskostnaderna i Sverige är internationellt sett höga, vilket är en viktig förklaring till de höga boendekostnaderna. En effektivare och mer konkurrensutsatt bygg- och bygg-

materialindustri är en viktig förutsättning för att produktions- och boendekostnaderna ska bli rimliga. En förbättrad plan- och bygglagsstiftning, med en förenklad planprocess och ett effektivare överklagandeförfarande kommer att bidra till att byggprojekt kan slutföras snabbare.

BKN:s möjlighet att ställa ut kreditgarantier under byggtiden är till nytta för inte minst små och medelstora företag och kan därmed bidra till ökad konkurrens. Det femåriga utvecklingsprojekt för samhällsbyggnadssektorn som har påbörjats inom byggbranschen bör också kunna fungera som en katalysator för ytterligare förbättringar.

Omfattningen av byggandet av studentbostäder är inte tillfredsställande. Samtidigt bedömer majoriteten av högskolekommunerna att det inte finns några större problem för studenter att få tag i en lämplig bostad. Ökade möjligheter till andrahandsupplåtelse, bl.a. genom den höjning av schablonavdraget vid beskattning av hyresintäkter som trädde i kraft den 1 januari 2009 och den ytterligare höjning som föreslås i denna budgetproposition, kan öka intresset bland bostadsägare att hyra ut delar av den egna bostaden. Detta kan bidra till att öka utbudet av lediga bostäder, samtidigt som det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas effektivare. Detta bör underlätta för bl.a. studenter att skaffa ett boende.

3.6 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte haft några invändningar mot årsredovisningen för BKN.

3.7 Politikens inriktning

Regeringens målsättning är att förbättra bostadsmarknaden så att så många som möjligt ska kunna få en bra bostad till en rimlig kostnad. För att fler ska vilja investera i samt äga och förvalta bostäder, krävs långsiktigt goda och förutsägbara villkor.

Genom en fungerande bostadsmarknad ställs hushållens behov automatiskt i fokus och blir styrande för hur bostadsbeståndet utvecklas.

I många delar av landet, framför allt i storstadsområdena, dras hyresbostadsmarknaden

med mycket långa köer. Många hushåll är därför hänvisade till att köpa dyra bostäder. För unga, studenter och grupper med lägre inkomster är möjligheten att ordna en bra bostad kraftigt begränsad på grund av den dåligt fungerande bostadsmarknaden.

Bostadsbristen har sin grund i att det i Sverige sedan 1990-talet byggs allt för få nya bostäder. Detta beror i sin tur på att byggpriserna ökat kraftigt under perioden och på felaktiga regleringar av bostadshyresmarknaden.

Från och med den 1 januari 2011 kommer de nya reglerna för kommunala bostadsbolag och hyressättningen att börja tillämpas. Detta kommer att locka fler att investera i och förvalta hyresrätter. Regeringen kommer att följa konsekvenserna av den nya lagstiftningen på bostadsmarknaden. Under mandatperioden avser regeringen också att utöka möjligheten att göra s.k. till- och frånval i hyreskontrakt och därmed göra hyresrätten som upplåtelseform mer attraktiv. Möjligheterna att stärka hyresrättens ställning på den svenska bostadsmarknaden kommer att övervägas. I det sammanhanget kan de förslag som bostadsmarknadens parter har framfört till regeringen prövas.

Byggbranschen håller alltså på att anpassa sin verksamhet till en marknad utan byggsubventioner, vilket tidigare bidrog till att pressa upp byggpriserna. Tillsammans med aktörerna i byggsektorn bedriver regeringen också ett arbete för att pressa ner byggpriserna.

Under den förra mandatperioden infördes den nya upplåtelseformen ägarlägenheter i nyproduktion, vilket innebär ytterligare ett instrument och en valmöjlighet på den svenska bostadsmarknaden för byggherrar och hushåll. En lagstiftning som tillåter att även befintliga bostadsfastigheter kan omvandlas till ägarlägenheter ska utredas. Målsättningen är att den nya lagstiftningen ska träda i kraft under mandatperioden. Detta innebär en viktig möjlighet för hushåll i mer utsatta områden, som för närvarande bor i hyresrätt, att kunna förvärva sin bostad.

Inom ramen för det urbana utvecklingsarbetet har regeringen sedan 2007 fört dialoger och samverkat med kommuner kring utvecklingen i stadsdelar med utbrett utanförskap. Sedan början av 2010 för regeringen också samtal med företrädare för några av de större kommunerna i landet, kommunala bostadsföretag och boende. Att ta vara på kraften hos de boende i områden med utbrett utanförskap är en förutsättning för

att utvecklingen där ska bli positiv. Insatserna bör således ske i samverkan med boende, fastighetsägare och berörda kommuner. Regeringen avser att återkomma med en analys om hur den fysiska och den boendesociala miljön kan förbättras i dessa områden.

En utsatt grupp på bostadsmarknaden är studenter. Regeringen har beslutat att under en prövotid om fem år möjliggöra för nio universitet och högskolor i storstadsregioner att upplåta lägenheter till sina studenter i andra hand. Det statliga bolaget Akademiska Hus AB arbetar aktivt med att skapa förutsättningar för studentbostäder. Därutöver uppmanas kommuner att upplåta mark för byggande av studentbostäder.

Unga har generellt svårt att skaffa sig en bostad, särskilt i städer med hög sysselsättning. Problemet är stort, men också delvis övergående eftersom antalet ungdomar kommer att minska framöver. Eftersom problemen är stora och påtagliga nu, men övergående, är en rimlig åtgärd att försöka utnyttja det befintliga beståndet bättre. Regeringen föreslår därför att schablonavdraget vid beskattning av hyresintäkter från upplåtelse av privatbostadsfastighet, privatbostad eller hyreslägenhet höjs från 12 000 kronor till 18 000 kronor per år.

Regeringen har vidare för avsikt att förenkla byggreglerna för att skapa möjligheter att bygga fler och billiga bostäder för unga. Det ligger inte i statens intresse att detaljreglera den fysiska utformningen av en bostad, bortsett från tekniska egenskapskrav om exempelvis bärighet och brandskydd samt att rena tillgänglighetsaspekter behöver beaktas. Det är därför angeläget att byggreglerna är utformade på ett sådant sätt att de medger flexibilitet i bostädernas utformning. I sådana regler ingår inte krav på vissa tekniska lösningar eller vissa mått. Regeringen anser att nuvarande detaljkrav om t.ex. storlek och olika utrymmens avskiljbarhet kan begränsas beroende på vilken målgrupp bostäderna riktar sig till.

Regeringen avser vidare fortsätta bredda stödet för boendelösningar för äldre så att fler äldre får möjlighet att välja en fungerande boendeform t.ex. i form av trygghetsbostäder eller särskilt boende. Regeringen avser också att, inom ramen för den fortsatta boendesatsningen, ge stimulansmedel till kommuner som erbjuder lösningar för äldre att fortsätta bo tillsammans.

3.8 Budgetförslag

3.8.1 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader

Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader

Tusental kronor				
2009	Utfall	13 021	Anslags-sparande	4 435
2010	Anslag	17 724	Utgifts-prognos	14 665
2011	Förslag	17 702		
2012	Beräknat	17 875 ¹		
2013	Beräknat	18 125 ²		
2014	Beräknat	18 514 ³		

¹ Motsvarar 17 702 tkr i 2011 års prisnivå.

² Motsvarar 17 703 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 17 677 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för BKN:s förvaltningskostnader och för stabsuppgifter åt regeringen. Anslaget används vidare för utredningsuppdrag inom verksamhetsområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 3.5 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader

Tusental kronor				
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	17 724	17 724	17 724	17 724
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne-omräkning ²	38	212	462	879
Beslut				
Överföring till/från andra anslag	-60	-61	-61	-63
Övrigt				-26
Förslag/beräknat anslag	17 702	17 875	18 125	18 514

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkning för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

Anslaget minskas med 60 000 kronor fr.o.m. 2011 till följd av ändrad finansiering av verksamhetsstödet för den statliga budgetprocessen.

Anslaget minskas med 26 000 kronor 2014 till följd av att vissa gemensamma e-förvaltningsprojekt genomförs.

Regeringen föreslår att anslaget för 2011 uppgår till 17 702 000 kronor. För 2012 beräknas

anslaget till 17 875 000 kronor, för 2013 till 18 125 000 kronor och för 2014 till 18 514 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

De kreditgarantier som BKN administrerar är en försäkring som långivare kan teckna för lån till ny- och ombyggnad av bostäder, vid förvärv av fastighet som ombildas till kooperativ hyresrätt samt vid förvärv av bostad för förstagångsköpare. Garantin ger långivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Kreditgarantier får utfärdas:

- för ny- och ombyggnad,
- för avlösen av kommunala borgensåtaganden,
- för lån till kooperativa hyresrättsföreningar,
- för vissa kommunala åtaganden för boendet, samt
- för förstagångsköparens förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier).

Bestämmelserna om kreditgarantier finns i förordningen (2004:105) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande m.m., förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet och förordningen (2008:20) om statliga kreditgarantier för förvärv av bostad. Finansieringen av dessa garantier sker utanför statsbudgeten genom avgifter som ska täcka både garantiverksamheten och förvaltningskostnaderna. Avgifterna ska också täcka finansieringen av sådana fastighetsförvärv som BKN undantagsvis får göra för att skydda statligt garanterade lånefordringar.

Tabell 3.6 Offentligrättslig verksamhet – Kreditgarantier

Tusental kronor				
Garanti- verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2009		37 514	7 663	29 851
Prognos 2010		40 000	58 000	-18 000
Budget 2011		45 000	83 000	-38 000

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för av-

lösen av kommunala borgensåtaganden samt kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt intill ett belopp av högst 10 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2011 ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier) intill ett belopp av högst 5 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har sedan tidigare ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, för lån till kooperativa hyresrättsföreningar som tas upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt samt för kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden. För dessa kreditgarantier har regeringen en gemensam bemyndiganderam om 10 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden.

Regeringen har även ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till förstagångsköpare för förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier) inom en ram om 5 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden.

Regeringen bedömer att det under 2011 behövs garantiramar av samma omfattning som under innevarande år.

3.8.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tabell 3.7 Anslagsutveckling för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor				
År	Slagslag	Utveckling	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2009	Utfall	- 6 337	105 937	
2010	Anslag	75 500 ¹		19 553
2011	Förslag	99 500		
2012	Beräknat	99 500		
2013	Beräknat	99 500		
2014	Beräknat	99 500		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag. Ansökningar om stöd hanteras fr.o.m. den 1 januari 2006 av BKN.

Bestämmelser om stödet finns i förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet.

Regeringens överväganden

Tabell 3.8 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	97 500	97 500	97 500	97 500
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	2 000	2 000	2 000	2 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>				
<i>Övrigt</i>				
Förslag/beräknat anslag	99 500	99 500	99 500	99 500

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Anslaget har 2009 och 2010 använts för att finansiera Boverkets informationsportal OmBoende genom en överföring om 2 000 000 kronor till anslaget 2:1 *Boverket*. Regeringen föreslår att anslaget för 2011 uppgår till 99 500 000 kronor. Även för 2012, 2013 och 2014 beräknas anslaget till 99 500 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2012–2019.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att det är viktigt att BKN kan bedriva sitt arbete långsiktigt och med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Ett bemyndigande begärs därför att under 2011 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* få göra åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2012–2019.

Tabell 3.9 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013-2014
Ingående åtaganden		29 810	54 810	69 810	59 810
Nya åtaganden		35 000	25 000		
Infriade åtaganden		10 000	10 000	10 000	10 000
Utestående åtaganden	29 810	54 810	69 810	59 810	49 810
Erhållet/föreslaget bemyndigande	70 000	70 000	70 000		

3.8.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tabell 3.10 Anslagsutveckling för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

2009	Utfall	640	Anslags- sparande	36 433
2010	Anslag	22 000 ¹	Utgifts- prognos	4 888
2011	Förslag	48 970		
2012	Beräknat	48 970		
2013	Beräknat	48 970		
2014	Beräknat	50 000		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för att finansiera stöd till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad (s.k. kommunala hyresgarantier). Syftet är att underlätta för enskilda att etablera sig på bostadsmarknaden. Bidrag lämnas med 5 000 kronor per hyresgaranti till kommuner som efter behovsprövning beviljat hyresgarantier för enskilda hushåll som saknar ett självständigt boende. En förutsättning är att hushållen får en bostad med hyresrätt och besittningsskydd samt att hyresgarantin omfattar minst sex månadshyror.

Regeringens överväganden

Tabell 3.11 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010 ¹	50 000	50 000	50 000	50 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-1 030	-1 030	-1 030	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	48 970	48 970	48 970	50 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Anslaget minskas med 1 030 000 kronor 2011–2013 för att finansiera driften och underhållet av Boverkets informationsportal OmBoende. Regeringen föreslår att anslaget för 2011 uppgår till 48 970 000 kronor. För 2012 respektive 2013 beräknas anslaget uppgå till 48 970 000 kronor och för 2014 till 50 000 000 kronor.

3.8.4 1:4 Räntebidrag m.m.

Tabell 3.12 Anslagsutveckling för 1:4 Räntebidrag m.m.

Tusental kronor

2009	Utfall	697 405	Anslags- sparande	-56 839
2010	Anslag	547 530 ¹	Utgifts- prognos	481 417
2011	Förslag	190 631		
2012	Beräknat	23 442		
2013	Beräknat	0		
2014	Beräknat	0		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget ändamål är att finansiera räntebidrag för ny- och ombyggnad av bostäder. Anslaget används även för bidrag till förvaltningsförluster, s.k. § 33-ersättning, till kommuner. Boverket administrerar i dag ett periodiskt stöd i form av räntebidrag enligt förordningen (1992:986) om statlig bostadsbyggnadssubvention, benämnt 1993 års system om statlig bostadsbyggnadssubvention.

Regeringens överväganden

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:4 Räntebidrag m.m.

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	453 530	453 530	453 530	453 530
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-70 140	-68 087	-64 780	-64 780
Volymer	-183 814	-235 982	-375 234	-375 234
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-8 945	-126 019	-13 516	-13 516
Förslag/beräknat anslag	190 631	23 442	-0	-0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

I och med att förordningen om statlig bostadsbyggnadssubvention upphörde vid utgången av 2006 har inga räntebidrag beviljats för nybyggnads- och ombyggnadsprojekt som påbörjades efter den 31 december 2006. Från och med den 1 januari 2007 påbörjades en utfasning av räntebidragen under fem år, med avsikten att inga räntebidrag skulle betalas ut efter 2012.

Som en följd av utfasningen minskas anslaget med cirka 183 814 000 kronor, vilket redovisas som förändringar i volymer, och med cirka 70 140 000 kronor på grund av förändrat ränteläge. Slutligen minskas anslaget med cirka 8 945 000 kronor, även detta på grund av utfasningen.

Regeringens förslag för 2011 och de beräknade utgifterna för 2012 baseras på antaganden om bidragsberättigade ärenden och subventionsräntan.

Regeringen föreslår att anslaget för 2011 uppgår till 190 631 000 kronor. För 2012 beräknas anslaget uppgå till 23 442 000 kronor.

4 Hållbart samhällsbyggande

4.1 Omfattning

Hållbart samhällsbyggande omfattar tre delområden: Samhällsplanering och bebyggelseutveckling, Byggande och förvaltning samt Lantmäteri-verksamhet.

Verksamheten vid Boverket, Statens geotekniska institut, Lantmäteriet och Statens va-nämnd ingår i området. Vidare hör Swedesurvey AB till området.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom Hållbart samhällsbyggande

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
<i>Hållbart samhällsbyggande</i>							
2:1 Boverket	204	199	200	175	177	180	182
2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	33	33	32	33	33	33	33
2:3 Statens geotekniska institut	26	32	32	32	32	33	34
2:4 Lantmäteriet	491	473	462	489	493	500	504
2:5 Statens va-nämnd	7	9	9	9	9	9	9
<i>Äldreanslag</i>							
2008 31:10 Fonden för fukt- och mögelskador	1	0	1	0	0	0	0
Summa Hållbart samhällsbyggande	761	746	736	738	744	754	762

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

4.3 Mål

Målet för Hållbart samhällsbyggande är att fysisk planering, byggande och lantmäteri-verksamhet ska vara ändamålsenlig. Syftet är att ge alla människor en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, naturresurser och energi samt

ekonomisk tillväxt och utveckling främjas. Hållbart samhällsbyggande ska bidra till en minskad påverkan på klimatet men också till en anpassning till de nya förutsättningar som ett förändrat klimat medför.

4.4 Resultatredovisning

Resultatredovisning beträffande miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Resultatredovisningen sker under de tre delområdena Samhällsplanering och bebyggelseutveckling, Byggnads och förvaltning samt Lantmäteriverksamhet.

4.4.1 Resultat – Samhällsplanering och bebyggelseutveckling

Målet för samhällsplanering och bebyggelseutveckling är:

- En tydlig roll för fysisk planering i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd.
- Ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkerhet och medborgerligt inflytande säkerställs.
- Goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag och för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

Förändringar gällande plan- och bygglagstiftningen

Plan- och bygglagstiftningen spelar en viktig roll i arbetet för ett hållbart samhällsbyggande. Under flera år har ett arbete pågått med att omarbeta lagstiftningen. Detta arbete har resulterat i att regeringen i mars 2010 överlämnade propositionen En enklare plan- och bygglag (prop. 2009/10:170) till riksdagen. Riksdagen antog förslaget i juni 2010 (bet. 2009/10:CU25, rskr. 2009/10:366). Den nya lagen utgör en omarbetning och modernisering av plan- och bygglagstiftningen och ersätter den nuvarande plan- och bygglagen (1987:10) och lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. Den nya lagen träder i kraft den 2 maj 2011.

Syftet med den nya lagstiftningen är att genom tydligare regler lägga grunden för en ökad förutsägbarhet för enskilda och företag samt ökade förutsättningar för lika behandling. Till följd av klimatförändringarna har flera nya bestämmelser tillkommit i den nya lagstift-

ningen. Bland annat ska hänsyn tas till miljö- och klimataspekter vid planläggning och annan prövning. Andra viktiga förändringar i den nya plan- och bygglagen är följande.

- Översiktsplanen får en tydligare strategisk funktion och den ska ta hänsyn till och samordnas med nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling av kommunen.
- Kravet på detaljplan förtydligas. Detaljplan krävs om ett byggnadsverk får en betydande miljöpåverkan.
- Planläggningen förenklas och den totala tidsåtgången för planläggningen ska kunna förkortas.
- Bygglovsprocessen förtydligas.
- En byggnads tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska bedömas redan i samband med bygglovet.
- Processen för genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder förtydligas liksom byggherrens ansvar för kontroll av byggprojekt.
- Tillämpningsområdet för tillsynen över lagen och vilka myndigheter som ska vara ansvariga för olika uppgifter tydliggörs.
- En byggsanktionsavgift införs som ska ersätta de nuvarande tre avgifterna. Avgiftsnivån för överträdelserna görs lika för hela landet.
- Bestämmelserna om överklagande förtydligas.

Ändrad instansordning m.m.

Miljöprocessutredningen (dir. 2007:94 m.fl.) har under 2009 avlämnat tre delbetänkanden, Miljöprocessen (SOU 2009:10), Vattenverksamhet (SOU 2009:42) och Områden av riksintresse och miljökonsekvensbeskrivningar (SOU 2009:45). Samtliga tre betänkanden har remissbehandlats. Beredningen av betänkandena har hittills resulterat i en proposition – Mark- och miljödomstolar (prop. 2009/10:215) – som i huvudsak behandlar de förslag som återfinns i betänkandet Miljöprocessen. Riksdagen har i juni 2010 beslutat enligt regeringens förslag (bet. 2009/10:JuU27, rskr. 2009/10:364). Den nya domstolsorganisationen och instansordningen träder i kraft den 2 maj 2011 sam-

tidigt med den nya plan- och bygglagstiftningen, se ovan.

I den av riksdagen beslutade propositionen konstateras att miljömålen, målen enligt plan- och bygglagen och fastighetsmålen sinsemellan har många likheter. I syfte att förenkla, samordna och effektivisera handläggningen och domstolsprövningen av dessa mål föreslås att det ska bildas fem nya mark- och miljödomstolar. Till de nya domstolarna ska föras de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i miljödomstol, huvuddelen av de mål enligt plan- och bygglagen som enligt nuvarande ordning handläggs i förvaltningsrätt och hos regeringen samt huvuddelen av de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i fastighetsdomstol. De mål som handläggs i mark- och miljödomstolarna ska överklagas till den nuvarande Miljööverdomstolen som till följd av reformen föreslås byta namn till Mark- och miljööverdomstolen. De förslag som har redovisats i Miljöprocessutredningens övriga två betänkanden bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Åtgärdsprogram och miljö kvalitetsnormer

I propositionen Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljö kvalitetsnormer (prop. 2009/10:184) föreslår regeringen ett förtydligande i miljöbalken av att det är myndigheter och kommunerna som ansvarar för att miljö kvalitetsnormer följs. Vidare föreslås att miljö kvalitetsnormerna ska ha olika rättsverkan beroende på om de är gränsvärdesnormer eller andra normer. De föreslagna förändringarna i miljöbalken medför att innebörden av plan- och bygglagens bestämmelser om tillämpningen av miljö kvalitetsnormerna blir tydligare.

I propositionen föreslås också en ändring i fråga om miljöorganisationers talerätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken som innebär att talerätten utvidgas. Ändringen, som även kommer att beröra vissa beslut enligt plan- och bygglagen, är föranledd av ett avgörande från EU-domstolen. Riksdagen har i juni 2010 beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2009/10:MJU24, rskr. 2009/10:353).

Flertalet av de beslutade förändringarna har trätt i kraft den 1 september 2010.

Expropriationslagens ersättningsbestämmelser

Den 1 augusti 2010 trädde nya bestämmelser angående den ersättning som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheter tas i anspråk med tvång, t.ex. genom fastighetsbildning, i kraft. Expropriationslagens ersättningsbestämmelser har även betydelse för ersättningssituationerna enligt plan- och bygglagen. Ändringarna innebär att ersättningarna höjs och syftar till att stärka äganderätten. Den tidigare s.k. presumptionsregeln, som begränsade rätten till ersättning för så kallade förväntningsvärden har upphävts. Det innebär bl.a. att den del av ersättningen som beror på förväntningar om en ändring av fastighetens tillåtna användningssätt kommer att beaktas. Det är inte längre möjligt att göra något så kallat toleransavdrag från expropriationsersättningen eller från skadestånd enligt miljöbalken för miljöskada. Ersättningen ska fortsättningsvis motsvara hela den ersättningsgilla skadan. Det har införts ett schablonpåslag på expropriationsersättningen med 25 procent av fastighetens marknadsvärde eller marknadsvärdeminskning. Genom påslaget tas det vid värderingen av fastigheten ökad hänsyn till att fastighetsägaren ofrivilligt blir av med sin fastighet.

Kompetensinsatser gällande plan- och bygglagen

Regeringen gav Boverket och länsstyrelserna i uppdrag att i samverkan genomföra en samordnad kompetensutvecklingsinsats under en treårsperiod 2008–2010 för en bättre tillämpning av plan- och bygglagstiftningen. Boverket slutredovisade uppdraget i juli 2010. Kompetenssatsningen har riktat sig brett till länsstyrelsernas olika sakområden, men även andra statliga myndigheter har deltagit. Satsningen har skapat en plattform där länsstyrelserna och Boverket gemensamt är rustade för introduktionen av den nya plan- och bygglagstiftningen. De tematiska pilotprojekt som introducerades under 2009 kommer att fortsätta hela 2010. Genomförandet av projekten involverar kommuner och andra aktörer och sker i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting.

Som en fortsättning på denna kompetenssatsning har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska organisera, samordna, koordinera och genomföra utbildnings- och

kompetensinsatser enligt kommittédirektivet Kompetensinsatser gällande ny plan- och bygglag (dir. 2010:55).

Insatserna ska rikta sig till kommuner, länsstyrelser och andra statliga myndigheter.

Syftet är att påskynda en introduktion av den nya lagen, stärka kompetensen och därmed effektiviteten hos kommuner, länsstyrelser samt andra statliga myndigheter och skapa förutsättningar för en nationellt harmoniserad tillämpning av lagstiftningen och utveckla förutsättningar för ett förbättrat samspel på plan- och byggområdet.

Utredaren ska även bilda ett forum för att stödja introduktionen av den nya lagen gentemot företag och allmänhet. Syftet med forumet ska vara att skapa förutsättningar för företag och allmänhet att få fördjupad information om den nya lagstiftningen.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 14 december 2012.

Nya strandskyddsbestämmelser

Huvuddelen av de nya bestämmelserna om strandskydd som regeringen har föreslagit i propositionen Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden (prop. 2008/09:119) trädde i kraft den 1 juli 2009. De nya reglerna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen trädde dock i kraft först den 1 februari 2010.

Boverket har haft regeringens uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket utarbeta vägledningsmaterial för länsstyrelsernas och kommunernas hantering av de nya bestämmelserna om strandskydd. Med anledning härav har verken tillsammans i september 2009 givit ut publikationen Strandskydd – en vägledning för planering och prövning (Handbok 2009:4).

Samhällsbyggande med anknytning till trafikfrågor

Samordnad planeringsprocess

Det är angeläget att åstadkomma en transparent och tydlig plan- och bygglagstiftning. En sådan bör bygga på ett medborgerligt och demokratiskt inflytande, rättssäkerhet för den enskilde, snabbhet i förfarandet och en process som leder till ett rationellt genomförande. Dubbelprövning, dvs. prövning av en och samma fråga

med stöd av olika lagstiftning, bör så långt som möjligt undvikas.

Tre propositioner med förslag i denna riktning har redan beslutats. Den första gäller de bestämmelser som har införts i miljöbalken och plan- och bygglagen i samband med riksdagens ställningstagande till regeringens proposition om förändrade strandskyddsbestämmelser (prop. 2008/09:119). Dessa bestämmelser innebär att förbudet att uppföra byggnader för att genomföra anläggningsarbeten inom strandskyddat område inte gäller byggande av allmän väg eller järnväg enligt fastställd arbetsplan respektive järnvägsplan. Strandskyddspropositionen innebär därutöver en ökad samordning mellan miljöbalken och plan- och bygglagen delvis till följd av att planinstitutet översiktsplan och detaljplan kan användas för att redovisa områden för landsbygdsutveckling respektive upphäva strandskyddet. Genom att beslut om dispens från strandskyddet fortsättningsvis ska prövas av kommunen kan en ökad samordning dessutom ske med kommunens prövning av frågan om bygglov och förhandsbesked enligt plan- och bygglagen.

Det andra regeringsförslag som genomförts med denna inriktning har redovisats i propositionen Prövning av vindkraft (prop. 2008/09:146). Till följd av de lagändringar som trädde i kraft den 1 augusti 2009 har de tidigare kraven på detaljplan och bygglov i huvudsak tagits bort i de fall uppförandet av ett vindkraftverk har fått tillstånd enligt miljöbalken.

Det tredje förslaget med denna inriktning finns i den nya plan- och bygglagen. I den nya lagen finns en generell bestämmelse med innebörden att det vid planläggning och annan prövning som avser mark- och vattenanvändning som också prövas enligt annan lag ska ansvariga myndigheter sträva efter att på lämpligt sätt samordna arbetet så att dubbelarbete undviks.

I den nya plan- och bygglagen har också införts bestämmelser om ett förenklat detaljplaneförfarande i de fall planen endast avser sådan verksamhet som redan har tillståndsprövats eller ska tillståndsprövas enligt föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalkens bestämmelser om miljöfarlig verksamhet. På motsvarande sätt ska detaljplaner som endast avser en verksamhet som har prövats genom upprättande och fastställande av en arbetsplan enligt väglagen eller en järnvägsplan enligt lagen

om byggande av järnväg kunna handläggas genom ett förenklat förfarande.

I den nya plan- och bygglagen anges vidare att byggnadsnämnden ska svara för en samordning av ansökningar om bygglov och förhandsbesked som enligt miljöbalkens bestämmelser om miljöfarlig verksamhet också ska anmälas till kommunen.

Regeringens arbete med att effektivisera planprocesserna och undanröja dubbelarbete har fortsatt. Regeringen beslutade i mars 2009 att tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 2009:16) med uppdrag att bl.a. analysera planeringsprocessen för byggande av transportinfrastruktur och föreslå sådana ändringar i väglagen och lagen om byggande av järnväg som innebär att processen effektiviseras. Ur ett transportinfrastrukturperspektiv omfattade utredningsarbetet även miljökonsekvensbeskrivning och tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken samt frågor om samordning med övrig fysisk planering enligt plan- och bygglagen. Kommittén har i september 2010 redovisat sitt uppdrag i betänkandet *Effektivare planering av vägar och järnvägar* (SOU 2010:57). Kommitténs förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Cykelparkering

I propositionen *Framtidens resor och transporter – infrastruktur för en hållbar tillväxt* (prop. 2008/09:35) konstaterades att andelen av de korta resorna som genomförs per cykel och till fots bör öka och att möjligheten att kombinera sådana resor med kollektivtrafik bör underlättas. Boverket har på regeringens uppdrag redovisat hur cykelparkering vid järnvägsstationer och resecentra kan hanteras i den fysiska planeringen i rapporten *Gör plats för cykeln – Vägledning och inspiration för planering av cykelparkering vid stationer och resecentra*.

Trafikbuller

Riksrevisionen företog 2009 en effektivitetsrevision avseende statens insatser för bedömning av buller vid planläggning och byggande av bostäder. I rapporten *En effektiv och transparent plan- och byggprocess? Exemplet buller* (RiR 2009:5) påtalar revisionen att statens styrning inte tillgodoser grundläggande krav på transparens och förutsebarhet i plan- och byggprocessen. Riksrevisionen, som beslutat överlämna rapporten till riksdagen, har med anled-

ning av sina iakttagelser lämnat en rad rekommendationer (2009/10:RRS2). Regeringen lämnade i budgetpropositionen för 2010 en redogörelse för vidtagna och planerade åtgärder. Det finns nu skäl att redovisa några av de ytterligare konkreta åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att åstadkomma en ökad transparens och förutsebarhet i den fysiska planeringen.

De av riksdagen antagna propositionerna En ny plan- och bygglag (prop. 2009/10:170), Mark- och miljödomstolar (prop. 2009/10:184) samt Åtgärdsprogram och miljö kvalitetsnormer (prop. 2009/10:215) innehåller ändringar som bl.a. syftar till att åstadkomma en ökad transparens och tydlighet i hur lagstiftningen ska tillämpas.

Regeringen har vidare i propositionen Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155) redovisat förslag under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som innebär ett tydliggörande av målets innebörd vad avser "buller". Således har begrepp som "frihet från buller" och att människor inte utsätts för "bullerstörningar" utgått och ersatts med att människor inte utsätts för "skadliga ljudnivåer".

Det delmål för buller som har fastlagts, dvs. att antalet människor som utsätts för trafikbuller i bostäder som överstiger de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom ska minska med 5 procent till 2010 jämfört med 1998, har inte kunnat uppnås. Regeringen föreslår att det nuvarande delmålet omformuleras så att det lägger ett större fokus på hälsoeffekter och antalet människor som är störda av buller från olika slags källor. Regeringen poängterar vidare att ökade insatser bör vidtas för att minska bullret vid källan. Riksdagen har behandlat förslagen i juni 2010 (bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

När det gäller tillämpningen av riktvärdena för trafikbuller har regeringen i propositionen klarlagt dels att värdena ska ligga fast, dels att de ska tolkas just som riktvärden. Regeringen har vidare preciserat när, var och under vilka omständigheter som avvikelser från riktvärdena ska kunna övervägas. Regeringen har också klarlagt att det inte finns någon anledning att omvandla riktvärdena till gränsvärden eller att föreslå en närmare precisering av den målsättning som miljö kvalitetsnormen för omgivningsbuller utgör.

Vad gäller de statliga myndigheternas ansvar inom bullerområdet har regeringen i den nya

förordningen (2009:1476) med instruktion för Naturvårdsverket förtydligat avgränsningen för verkets roll till att samordna myndigheternas arbete avseende omgivningsbuller.

Regeringen gav i september 2008 Boverket i uppdrag att utarbeta ett fördjupat underlag och klargörande vägledning för tillämpningen av de av riksdagen behandlade riktvärdena för buller i samband med kommunal planering och lovprövning för byggande av bostäder inom flygbullerutsatta områden. Boverket har med anledning av uppdraget i december 2009 utarbetat allmänna råd (2009:1) om lokalisering av bostäder i områden utsatta för flygbuller. I samband härmed har verket också utarbetat en handbok Flygbuller i planeringen.

De tydliggöranden, klarlägganden och processer som har redovisats ovan torde utgöra viktiga steg för att åstadkomma en sådan ökad transparens och förutsebarhet som Riksrevisionen efterlyst i sin under 2009 företagna effektivitetsrevision. Riksdagen har i juni 2010 beslutat att lägga Riksrevisionens redogörelse till handlingarna (bet. 2009/10:CU26, rskr. 2009/10:367).

Förköpslagen

Regeringen har i propositionen Upphävande av förköpslagen (prop. 2009/10:82) föreslagit att förköpslagen (1967:868) ska upphävas. Riksdagen har sedermera beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2009/10:CU18, rskr. 2009/10:216).

Bakgrunden till upphävandet är att lagen har spelat ut sin roll som ett medel att tillgodose kommunernas behov av mark för tätbebyggelse. Även i fråga om de övriga ändamål för vilka kommunen har kunnat utöva förköp har lagen endast haft en marginell betydelse. Kommunernas, domstolarnas och de statliga myndigheternas administrativa kostnader för att pröva frågor med anknytning till förköpslagen har varit betydande. Samtidigt har lagen medfört att ett stort antal fastighetsöverlåtelser fördröjts och att det uppkommit olägenheter och kostnader för fastighetsmarknaden och dess parter. Med hänsyn till att endast ett litet antal fastigheter förköpts varje år har nyttan av regleringen inte ansetts överstiga de kostnader och olägenheter som tillämpningen medfört.

Lagen upphörde att gälla den 1 maj 2010.

Utvecklingen i landet inom plan- och byggnadsväsendet

Boverket och länsstyrelserna arbetar kontinuerligt för att förbättra och utveckla uppsikten och tillsynen över plan- och byggnadsväsendet i landet. Den årliga rapporten – Boverkets uppsiktsrapport, planering och byggande under 2009 – som Boverket gör på uppdrag av regeringen är en central del i detta utvecklingsarbete.

Rapporten redovisar uppgifter kring kommunernas planering samt uppmärksammar vissa brister i kommunernas tillsynsarbete.

De kommunala planerna

Översiktsplaneringens omfattning m.m.

I Boverkets uppsiktsrapport konstateras att mer än en tredjedel av landets kommuner saknar en aktuell översiktsplan trots att de enligt plan- och bygglagen är skyldiga att ha en sådan. I storleksordningen 40 kommuner har översiktsplaner som antogs år 1990. I dessa kommuner har det således inte antagits någon ny översiktsplan efter den som utarbetades omedelbart efter plan- och bygglagens ikraftträdande 1987.

En betydelsefull del i översiktsplaneringen är att kommunen där ska beakta statliga intressen, däribland sådana områden som bedöms vara av riksintresse. Översiktsplanen ska utgöra ett politiskt aktuellt och väl förankrat dokument som är vägledande för kommunens beslut och planering i markanvändningsfrågor. När kommunen saknar en aktuell översiktsplan fungerar inte detta lagsystem. Eftersom det kommunala planmonopolet bygger på förutsättningen att kommunerna har en fungerande översiktsplanering behöver kommunerna generellt sett förbättra efterlevnaden av lagstiftningen och sin tillämpning av bestämmelserna om översiktsplanering i plan- och bygglagen.

Antalet antagna och ändrade översiktsplaner under de senaste fem åren redovisas i tabell 4.2.

Tabell 4.2 Antalet antagna och ändrade översiktsplaner

Årtal	Antal översiktsplaner	Antal ändringar av översiktsplaner
2005	10	11
2006	25	21
2007	12	20
2008	6	26
2009	13	56

I uppsiktsrapporten konstaterar Boverket att kommunernas användning av tillägg till översiktsplan har ökat markant jämfört med tidigare år. Detta torde i huvudsak bero på planeringsstödet för vindkraft och på möjligheten att i översiktsplanen redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen där lättnader i strandskyddet gäller. Boverket och länsstyrelserna har noterat att det i samband med utarbetande av tillägg till översiktsplaner är ett problem att kommunernas översiktsplaner i många fall är inaktuella.

Av Boverkets årsredovisning framgår att det regionala perspektivet fortfarande är relativt utvecklat i många översiktsplaner. Flera kommuner har dock insett vikten av att se sin planering i ett regionalt perspektiv.

Detaljplaneläggningens omfattning m.m.

Lantmäterimyndigheterna har ansvaret för att registrera lagakraftvunna detaljplaner och områdesbestämmelser i fastighetsregistret. I tabell 4.3 redovisas antalet sådana planer för åren 2005–2009.

Tabell 4.3 Antal lagakraftvunna detaljplaner och områdesbestämmelser

Årtal	Antal detaljplaner	Antal områdesbestämmelser
2005	2131	23
2006	2188	23
2007	2065	28
2008	2084	15
2009	1922	13

Av tabellen framgår att planeringsaktiviteten hos kommunerna har minskat när det gäller rättsverkande planer under de senaste åren.

Fastighetsregistret är en viktig informationskälla för bl.a. fastighetsmarknaden, värderingsverksamheten, fastighetsförvaltande organisationer och inte minst för fastighetsbildningsverksamheten. Det är därför angeläget att lagakraftvunna planer registreras i så nära anslutning till att de vunnit laga kraft som möjligt. Det finns emellertid en betydande eftersläpning när det gäller registreringen. Lantmäteriets mål är att planerna ska vara registrerade senast tre veckor efter att de har vunnit laga kraft. För att detta ska vara möjligt krävs såväl att leveranstiden från kommunerna förkortas som att Lantmäteriets registrering kommer till stånd utan onödigt dröjsmål. Lantmäteriet anger i årsredovisningen att insatser har gjorts för att informera

kommunerna om skyldigheten att underrätta Lantmäteriet när planerna vinner laga kraft.

Länsstyrelsernas handläggningstider för överklagade detaljplaner och ingripande mot detaljplaner

Av Boverkets uppsiktsrapport framgår bl.a. att av de detaljplaner som har antagits av kommunerna under 2005–2009 så överklagades cirka 23 procent.

Den genomsnittliga handläggningstiden för länsstyrelsernas prövning av sådana överklaganden ligger på drygt tre månader, (se tabellen 4.4). Länsstyrelsernas handläggningstider varierar emellertid mycket.

Av Boverkets uppsiktsrapport framgår vidare att av de detaljplaner som har antagits av kommunerna under 2005–2009 var det endast knappt två procent som upphävdes till följd av länsstyrelsernas prövning av överklagandet.

Den statliga kontrollen över kommunal planläggning sker bl.a. med stöd av bestämmelserna i nuvarande 12 kap. plan- och bygglagen. Där anges att länsstyrelsen på eget initiativ ska pröva kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelse under vissa förutsättningar om det finns brister i hanteringen.

Enligt Boverkets uppsiktsrapport beslutade länsstyrelserna under 2009 att pröva 29 detaljplaner enligt 12 kap. plan- och bygglagen, vilket motsvarar drygt en procent av alla detaljplaner som antogs. I 13 fall hänvisade länsstyrelsen till risken för att ett eller flera riksintressen inte tillgodosetts och i 19 fall till risk för hälsa och säkerhet. Av de av länsstyrelserna prövade planerna har åtta upphävts helt eller delvis. Länsstyrelsernas handläggningstider för överklagade planer samt antalet helt eller delvis av länsstyrelserna på eget initiativ upphävda planer redovisas i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade planer och antal beslut om upphävda detaljplaner

Årtal	Handläggningstider för överklagade planer i antal dagar	Antal upphävda detaljplaner enl. 12 kap. PBL
2006	82	5
2007	95	24
2008	85	8
2009	99	8

Länsstyrelsernas ingripanden mot de kommunala planerna inskränker sig således till i storleksordningen en halv procent.

Till regeringen överklagade detaljplaner m.m.

Kommunernas beslut enligt plan- och bygglagen om att anta detaljplaner, områdesbestämmelser och fastighetsplaner kan överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut överklagas till regeringen.

Antalet detaljplaner och områdesbestämmelser som har överklagats till regeringen under de senaste fem åren redovisas i tabell 4.5.

Tabell 4.5 Överklagade detaljplaner och områdesbestämmelser

Årtal	Antal överklagade detaljplaner Totalt	Antal överklagade detaljplaner varav bostadsplaner ¹	Antal överklagade områdesbestämmelser
2005	299	130	3
2006	302	140	8
2007	249	96	6
2008	251	95	3
2009	291	98	4

¹ Med bostadsplaner avses planer med mer än tio bostadslägenheter.

Ställt i relation till antalet lagakraftvunna planer (se ovan) kan konstateras att i storleksordningen 10-15 procent av de antagna detaljplanerna har prövats av regeringen under de gångna åren. För områdesbestämmelser är andelen betydligt högre. Handläggningstiderna för de till regeringen överklagade detaljplanerna redovisas i tabell 4.6.

Tabell 4.6 Handläggningstiden för till regeringen överklagade planer

Årtal	Andel ärenden avgjorda inom 6 månader	Andel ärenden avgjorda inom 12 månader
2005	51%	90%
2006	61%	86%
2007	27%	70%
2008	29%	78%
2009	26%	-

I genomsnitt för de fem senaste åren avgjordes 39 procent av ärendena inom sex månader. För de ärenden som behandlades 2005–2008 hade 81 procent avgjorts inom ett år.

Regeringens beslut i detaljplaneärenden kan bli föremål för rättsprövning enligt lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut. Antalet rättsprövningsärenden har ökat successivt under de senaste åren och uppgick

2009 till 42. De senaste åren har i storleksordningen 10-15 procent av regeringens beslut i planärenden kommit till Regeringsrättens prövning. Som har nämnts ovan har riksdagen beslutat att länsstyrelsens beslut i överklagade planärenden i fortsättningen ska överklagas till mark- och miljödomstolar i stället för till regeringen. Reformen träder i kraft den 2 maj 2011.

Digital detaljplaneprocess

Boverket har på regeringens uppdrag lämnat en lägesrapport vad avser ett projekt som benämns "Digital detaljplaneprocess". Målet för projektet har varit att skapa förutsättningar för en nationellt harmoniserad digital hantering av detaljplaneprocessen. Verket har initierat ett standardiseringsarbete för detaljplaneinformation. Arbetet har bedrivits som ett projekt inom SIS (Swedish Standards Institute). I lägesrapporten anger Boverket bl.a. att taktiken i standardiseringsarbetet bör öka och att arbetet bör ha en tydlig koppling till den nya plan- och bygglagen och verkets digitala handböcker.

Tryggare städer och tätorter ur ett jämställdhetsperspektiv

Regeringen har uppdragit åt Boverket att på nationell nivå leda, samordna och i samverkan med länsstyrelserna stödja ett konkret utvecklingsarbete för att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget ingår i regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Insatsen innebär både att stödja kommunala insatser och andra projekt för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det operativa arbetet och en metodutveckling om hur man bör arbeta med frågan om trygghet ur ett jämställdhetsperspektiv i utformningen av stads- och tätortsmiljöer. Inom insatsen ska även befintlig kunskap och befintliga projekt sammanställas. Boverket har i samverkan med länsstyrelserna anordnat regionala seminarier i syfte att sprida kunskap och nå kommuner, förvaltare och andra nyckelaktörer.

Stöd har kunnat sökas för såväl fysiska som strategiska och metodutvecklande åtgärder.

Totalt har 45 miljoner kronor avsatts till uppdragets genomförande.

Under de två ansökningsomgångarna har sammanlagt 264 ansökningar kommit in och 134 projekt har beviljats medel. Boverket har beviljat 19 av dessa projekt stöd eftersom de har ansetts som principiellt viktiga. Resterande stöd har beviljats av länsstyrelserna. Det finns en stor spridning i projekten, såväl vad gäller deras inriktning som geografiska spridning. Initierade projekt återfinns i samtliga län och i storstäder, mellanstora städer och småorter. Majoriteten av projekten är sökta av kommunala förvaltningar men även fastighetsbolag, bostadsbolag och ideella föreningar har sökt och beviljats stöd.

Ungefär hälften av projekten är strategiska och metodutvecklande och gäller projekt som handlar om att ta fram planeringsunderlag, genomföra trygghetsvandringar och trygghetsinventeringar, utbilda personal i jämställdhetsfrågor, genomföra medborgardialoger och kunskapssammanställning. Den andra hälften av projekten är antingen fysiska åtgärder eller en kombination av strategiska, metodutvecklande och fysiska åtgärder. De fysiska åtgärderna handlar t.ex. om ny belysning, röjning och omplantering i grönområden, åtgärder för att få tunnlar mer tilltalande och för att öka framkomlighet och tillgänglighet i bostadsområdena. Inom projekt som kombinerar strategiska, metodutvecklande och fysiska åtgärder kan ett resultat av trygghetsvandringar eller medborgardialoger leda till att belysningsplaner tas fram som sedan innebär att åtgärder för att förbättra belysningen genomförs.

En viktig del i insatsen är att dra nytta av erfarenheterna för framtiden. Därför behöver praktiska metoder utvecklas som är baserade på erfarenheter från kommunerna och projekten. Boverket kommer att i samverkan med länsstyrelserna utveckla och redovisa sådana metoder och redovisa konkreta fysiska åtgärder med ett jämställdhetsperspektiv samt ge ut en handbok om trygghetsvandringar.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2010.

Samhällsbyggandet i Malmfälten

Boverket har haft regeringens uppdrag att inom myndighetens ansvarsområde följa och stödja utvecklingen avseende den fysiska planeringen,

plangenomförandet och byggandet i Gällivares och Kirunas kommuner (Malmfälten).

Boverket slutredovisade uppdraget den 15 december 2009. Boverkets rapporter har översänts till berörda myndigheter, kommuner och organisationer för kännedom och erforderligt beaktande. Boverkets material har i övrigt bl.a. legat till grund för vissa av de förslag som lämnats i regeringens proposition En enklare plan- och bygglag (prop. 2009/10:170) – se ovan.

Samhällsplanering och klimatet

Hållbart samhällsbyggande innebär bl.a. att klimatpåverkan från transporter och energianvändning ska minska. Såväl minskad klimatpåverkan som klimatanpassning måste ses i ett helhetsperspektiv som inbegriper alla skeden i processen från planering och byggande till förvaltningen av anläggningar och byggnader.

Flera utredningar under de gångna åren har framhållit att samhällsplaneringen i större utsträckning måste främja utvecklingen av en klimat- och energieffektiv samhällsstruktur.

I den nya plan- och bygglagen som träder ikraft den 2 maj 2011 (se ovan) återfinns en helt ny bestämmelse som tydliggör att planläggning ska ta hänsyn till behovet av minskad klimatpåverkan. Det förändrade regelverket ska också medverka till att samhällsplaneringen och byggandet i ökad utsträckning beaktar de konsekvenser som klimatförändringarna kommer att medföra. Det gäller inom alla delar av plan- och byggprocessen – från översiktsplanen till bygglovet.

Länsstyrelserna har en viktig uppgift att samordna det regionala arbetet med klimat- och energistrategier. För detta arbete har länsstyrelserna i de tre storstads länen fått 2,2 miljoner kronor vardera och de övriga länsstyrelserna 1,3 miljoner kronor vardera för 2010. För att i övrigt samordna klimatanpassningsarbetet på regional nivå har länsstyrelserna anvisats 25 miljoner kronor per år under perioden 2009–2011.

På regeringens uppdrag har Boverket i december 2009 utarbetat en rapport som innehåller exempel på hur samhällsplaneringen kan fungera som styrmedel för minskad klimatpåverkan – Planer som styrmedel för att minska samhällets klimatpåverkan. I rapporten framhåller verket bl.a. att fysisk planering enligt plan-

och bygglagen kan utgöra ett verktyg av stor betydelse för att minska utsläppen av växthusgaser. Planering är också nödvändig för att hantera den ökade konkurrensen om marken både som en följd av energiomställningen och klimatförändringen. Genom en strategisk planering av bebyggelse, trafikinfrastruktur, energiförsörjning och grönområden i översiktsplaneringen kan samhällets klimatpåverkan minskas. Lokalisering av verksamheter, handel, infrastruktur m.m. påverkar transportarbetet och därmed utsläppen. Attraktiva boendemiljöer i och nära tätorterna med bl.a. rekreativsmöjligheter och väl utvecklade mötesplatser skulle också kunna bidra till att begränsa fritidsresandet. Även i detaljplaner finns det enligt rapporten möjligheter att minska utsläppen av växthusgaser genom fysiska åtgärder.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2010 givit Boverket i uppdrag att utföra en fördjupad analys av hur planering och byggande kan främja anpassningen till ett förändrat klimat. Uppdraget innefattar bl.a. att redovisa praktiskt användbara metoder för planeringen av områden i olika delar av landet. I uppdraget ingår också att sprida information om resultatet av verkets arbete och att under uppdragets utförande samråda med berörda myndigheter m.fl. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2010.

Geotekniska frågor

Statens geotekniska institut (SGI) övergripande mål är att vara pådrivande i frågor som syftar till en säker, ekonomisk och miljöanpassad samhällsutveckling inom det geotekniska området. SGI:s verksamhet omfattar forskning och teknikutveckling samt förmedling av geoteknisk och miljögeoteknisk kunskap så att den kommer till praktisk nytta. SGI:s arbete har bidragit till att minska riskerna för ras, skred och stranderosion bl.a. genom:

- remissvar avseende stabiliseringsfrågor,
- stöd i säkerhetsfrågor i planeringen,
- stöd avseende ansökningar om statsbidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor,
- stöd till kommuner och räddningstjänst vid inträffade ras och skred, samt
- kartläggning av omfattningen av stranderosion.

Myndigheten har också bedrivit FoU-verksamhet, cirka 100 projekt, varav de flesta projekten har varit kopplade till pågående miljö-, bygg- eller anläggningsverksamhet. SGI har satsat på ett aktivt engagemang i den internationella forskningen främst inom EU. Vidare har SGI genomfört ett 30-tal miljöinriktade FoU-projekt där ny kunskap har tagits fram om bl.a. efterbehandling av förorenade områden och bio-massaproduktion på förorenade områden. SGI har också bedrivit rådgivningsverksamhet i form av utredningar, granskning av projekteringar, kontroll av entreprenadarbeten samt klarläggande av omgivningspåverkan till kommuner, myndigheter och privata aktörer. Verksamheten har bidragit till att effektivisera plan- och byggprocessen.

SGI har påbörjat uppdraget att kartlägga ras- och skredrisker i Göta Älvdalen. Myndigheten har tagit fram en projektbeskrivning och inlett ett samarbete med Sjöfartsverket, Chalmers tekniska högskola, Statens geologiska undersökning, Lunds tekniska högskola, SMHI och Deltares. SGI har också upphandlat konsulter för batymetriska mätningar, fält- och laboratorieundersökningar samt stabilitetsberäkningar för att kunna sätta igång själva kartläggningsarbetet under 2010.

Planering för vindkraft

För att underlätta en utbyggnad av vindkraft förlängde riksdagen 2009 det särskilda stödet för att påskynda och utveckla planeringsarbetet för vindkraft. Stödet uppgick till 30 miljoner kronor per år 2007–2009 och 20 miljoner kronor 2010. Boverket administrerar stödet och t.o.m. maj 2010 har 88 ansökningar motsvarande 83 miljoner kronor i stöd beviljats. Den geografiska spridningen över landet är god och eftersom en ansökan kan innefatta fler än en kommun innebär detta att det nu är närmare 200 kommuner som arbetar med att klarlägga förutsättningarna för utbyggnad av vindkraftsanläggningar med hjälp av det statliga stödet.

I första hand handlar det om att skapa beredskap för en utbyggnad av vindkraft genom de kommunala översiktsplanerna. Även planeringsunderlag som har betydelse för översiktsplaneringen kan få stöd. Tretton länsstyrelser har sökt stöd, främst för att ta fram planerings-

underlag i form av t.ex. landskapsanalyser och fördjupad vindkartering.

Stödet går till planeringsinsatser som har beslutats efter utgången av 2006 och som avses slutföras före utgången av 2011. Fram till maj 2010 är det cirka 30 kommuner som har lämnat in sina slutredovisningar. Enligt Boverkets bedömning finns det redan nu goda planmässiga förutsättningar att utvinna energi motsvarande över 25 TWh el per år i Sverige, vilket ska ses i relation till den planeringsram för vindkraft på 30 TWh till 2020 som riksdagen har beslutat om.

Se vidare under utgiftsområde 21 Energi för ytterligare redovisningar av regeringens satsningar på vindkraft.

Planering av havsområden

En särskild utredare ska lämna förslag till hur en reformerad fysisk planering av större delen av det svenska territorialhavet och den svenska ekonomiska zonen kan utformas. Syftet med att införa en ökad samhällelig styrning av dessa havsområden är att med ekosystemansatsen som grund bevara och restaurera de marina ekosystemen samtidigt som havsbaserade verksamheter fortsatt ska kunna utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2010. Ansvaret för den nya reformerade havsplaneringen ska ingå i de arbetsuppgifter som åläggs den nya myndigheten för havs- och vattenmiljö. En särskild utredare (dir. 2010:68) ska förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten.

I EU:s havspolitik framhålls havsplanering som ett viktigt verktyg och kommissionens färdplan för fysisk planering i kust- och havsområden diskuterades på ett antal internationella seminarier varav det senaste anordnades i Stockholm under det svenska EU-ordförandeskapet. Sverige deltar aktivt i arbetet med Östersjöländernas samarbete om havsplanering inom såväl EU som HELCOM och VASAB liksom i det Nordiska ministerrådets samarbete om havsplanering.

Boverkets rapportering angående uppdrag om Östersjöstrategin

Boverket har lämnat en delredovisning av sitt regeringsuppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan. När det gäller frågor om havs-

planering anger Boverket att det finns goda förutsättningar att bygga upp ett långsiktigt samarbete med övriga Östersjöländer och att verket deltar i en projektansökan under ledning av HELCOM avseende pilotprojekt om gränsöverskridande havsplanering av Bottenhavet tillsammans med Finland.

Hållbar stadsutveckling

Hållbar utveckling av städer och tätorter bidrar till att motverka klimatförändringar och andra miljöhot och samtidigt uppnå hållbar tillväxt och goda livsvillkor. Den fortsatta urbaniseringen och städernas betydelse för ekonomisk utveckling och konkurrenskraft, fattigdomsbekämpning, social sammanhållning och miljö uppmärksammas allt mer i samarbete inom EU och andra internationella sammanhang. Regeringen genomför flera olika satsningar nationellt och internationellt.

Delegationen för hållbara städer arbetar med att verka för hållbar stadsutveckling genom att bl.a. främja tillkomsten av goda exempel, sprida information, underlätta export av miljöteknik och beslutar om ett statligt stöd till hållbara städer för att främja hållbar stadsutveckling i syfte att väsentligen minska utsläppen av växthusgaser. Intresset för de medel som finns inom Hållbara städer har varit stort och ansökningarna har varit av hög kvalitet. Se vidare utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård.

Boverket, Arkitekturmuseet, Formas och Riksantikvarieämbetet har i uppdrag att medverka till en ökad samverkan inom miljö- och kulturpolitiken. I uppdraget ingår att myndigheterna tillsammans ska arbeta långsiktigt för att tydligare knyta samman olika miljöaspekter med kulturmiljö, arkitektur och stadsutveckling, inom ramen för statens ansvar för samhällsbyggande. Arkitekturens samlande och innovativa roll i processerna för en hållbar utveckling av städerna ska lyftas fram, liksom värdet av social mobilisering. En delrapport om uppdragets genomförande lämnades in i juni 2010 (Ku2010/1096/KV). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2011.

Regeringen arbetar med hållbar utveckling på lokal nivå inom ramen för det urbana utvecklingsarbetet. Detta arbete redogörs för under Utgiftsområde 13, Integration och jämställdhet.

Regeringens olika bilaterala samarbeten kring hållbar stadsutveckling och miljöteknik har utvecklats vidare. Det svensk-kinesiska miljötekniksamarbetet under ledning av högnivåsamordnaren och det särskilda miljöteknikkontoret vid ambassaden i Peking innefattar nära samarbete med flera kinesiska städer. Svenska företag är involverade i planering och utveckling av ekostäder i bl.a. Tangshan och Wuxi.

Under det svenska EU-ordförandeskapet genomfördes högnivåkonferensen European Cities and the Global Climate Challenge för att ytterligare lyfta stadsutvecklingens roll i relation till klimat och hållbar utveckling.

Det informella samarbetet kring hållbar stadsutveckling inom EU sker framförallt genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Sverige har under året deltagit i ett samarbetsprojekt under fransk ledning som är en del i en process för att stärka förutsättningarna för medlemsstaternas genomförande av Leipzigstadgan för hållbara europeiska städer. En svensk nationell referensgrupp för projektet har bildats, med deltagande av ett antal kommuner samt företrädare för myndigheter och samarbetsorganisationer.

I samband med världsutställningen i Shanghai som genomfördes på temat "Bättre stad, bättre liv" undertecknades ett samarbetsavtal mellan Sverige och Kina kring hållbar stadsutveckling och miljöteknik med det kinesiska bostads- och stadsbyggnadsministeriet.

FN-organet UN-HABITAT arrangerade tillsammans med Brasilien i mars 2010 den femte upplagan av konferensen World Urban Forum i Rio de Janeiro på temat "The Right to the City: Bridging the Urban Divide". Forumet besöktes av 13 800 deltagare från 150 nationer och blev därmed det största hittills. En svensk utställning arrangerad av Exportrådet med utgångspunkt i SymbioCity där deltagande organisationer förde fram budskap. I Sverige genomfördes flera seminarier, med erfarenheter av hållbar stadsutveckling, uppgradering av slumområden och innovativa metoder för landfrågor och finansiering.

4.4.2 Resultat – Byggnade och förvaltning

Målet för byggande och förvaltning är:

- Långsiktigt hållbara byggnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelerspektiv verkar

för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.

- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.

Byggnaders tekniska utformning

Boverket har, i redovisningen hösten 2009 av regeringsuppdraget om byggnaders tekniska utformning, i rapporten, Så mår våra hus, angett att i 20 procent av byggnader uppförda före 1976 noteras förekomst av mögel, mögellukt och höga fuktnivåer. Vidare noteras en ökning de senaste 20 åren av mögel på vindar främst i hus med självdragsventilation. Fuktskadorna i skolor och förskolor anges bero på bristande underhåll. Av redovisningen framgår att under de senaste tio åren har cirka 13 000 byggnader uppförts med putsade odränerade träregelväggar.

Boverket har bedömt kostnaderna för att komma till rätta med de tekniska bristerna, identifierade skador och för att tillgodose underhållsbehovet till 230-330 miljarder kronor. Som jämförelse kan nämnas att underhålls- och reparationskostnader i flerbostadshus och lokaler 2007 uppgick till cirka 50 miljarder kronor. Inberäknas småhus uppgick åtgärds-kostnader detta år till 95 miljarder kronor. Boverket kompletterar sin huvudredovisning med ett antal fördjupningsrapporter under 2010.

Under den gångna vintern har åtskilliga tak rasat. Mot den bakgrunden fick Boverket i mars 2010 regeringens uppdrag att i samråd med berörda myndigheter och organisationer utreda och närmare klargöra orsakerna till de inträffade takrasen med syfte att finna åtgärder som långsiktigt leder till att dylika takras kan undvikas framöver. Boverket lämnade en delredovisning av uppdraget den 1 juni 2010. Slutrapportering ska ske senast den 1 juni 2011.

Av delredovisningen framgår att totalt cirka 3 000 takras har inträffat och att analysen av orsakerna till de olika rasen har påbörjats. Några av orsakerna anges vara brister i dimensioneringskontroll vid projektering av byggnader, brister i utförandekontroll vid uppförande av byggnader och brister i underhåll vid förvaltning av byggnader. Regler vid ändring av byggnader behandlas olika i kommunerna. Krav på att taken ska uppfylla gällande snö och vindlast vid total ombyggnad ställs inte alltid. Kunskapen om hur

snöskottning ska utföras är bristfällig. Avsaknad av täta diffusionsspärrar i tak kan ge isbildning i undertak och därmed extra last. Vidare anges som orsaker bristande uppvärmning av växthus och plasthallar, upphängningar av extra last, såsom fläktar och belysning, i undertak eller på yttertak. Boverket föreslår vissa regeländringar.

Utvecklingen inom bygg- och fastighetssektorn

I Sverige utgör bygginvesteringarna 8 procent av BNP medan den genomsnittliga nivån inom EU är drygt 10 procent. Beträffande utvecklingen av byggandet så har bostadsinvesteringarna nu vänt upp efter den kraftiga minskningen 2009. Detta gäller både nybyggnationer samt ombyggnadsinvesteringar, vilka började växa redan mot slutet av 2009. Investeringarna i lokaler och anläggningar och i ombyggnad av bostäder bedöms också öka.

Den förbättrade byggmarknaden bedöms leda till att utvecklingen inom byggindustrin blir något gynnsammare än tidigare har befarats. Sysselsättningen inom byggande bedöms öka. Enligt Konjunkturinstitutet är byggföretagen optimistiska och räknar med stigande byggaktivitet. Enligt Riksbanken har efterfrågan på bostäder ökat medan byggandet av kommersiella fastigheter tycks vara trögare. Infrastrukturbyggen fortsätter att vara en stark marknad. Den låga räntan tillsammans med ROT-avdraget har stimulerat efterfrågan på byggmaterial. Priserna på bl.a. trä har stigit.

Utveckling av effektiva byggregler

Boverket reviderar successivt byggreglerna, (BBR). En strävan vid översynen har varit att utveckla och formulera kraven som verifierbara funktionskrav. Just nu ser Boverket över reglerna om brandskydd. Arbetet utförs i nära samarbete med aktörerna på byggområdet. De nya bestämmelserna bedöms kunna träda i kraft under 2011.

Ändrade konstruktionsregler trädde i kraft den 31 januari 2010 (BFS 2010:2). Regelsamlingen för konstruktion (BKR) ska ersättas av europeiska beräkningsmetoder, s.k. eurokoder. Boverket har ändrat aktuella föreskrifter om energihushållning (BFS 2008:20) för att begränsa användningen av el för uppvärmnings-

ändamål samt effektkrävande lösningar i nya bostäder. Informationskampanjer om ändrade byggregler avseende säkerhet, tillgänglighet, bostadsutformning och energi har avslutats under 2009.

Energieffektivisering i bebyggelsen

I december 2009 redovisade Boverket sin uppföljning av hur energikraven i Boverkets byggregler (BFS 2006:1) i nya byggnader uppfylls. I rapporten dras slutsatsen att kraven till stor del uppfylls. Kommuner som har deltagit i undersökningen har förklarat att de kräver och får in energiberäkningar i stor utsträckning för nya byggnader. Det verkliga utfallet finns det dock inte mycket uppgifter om.

Det reviderade EU-direktivet om byggnaders energiprestanda som antogs 2010 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda) medför att energikrav ska införas för alla nya byggnader samt i vissa fall för befintliga byggnader vid större renoveringar. I direktivet står att energisystem baserade på förnybar energi ska analyseras när nya byggnader uppförs, att tekniska installationer ska uppfylla effektivitetskrav och att införande av individuell mätning per lägenhet vid större renoveringar bör främjas.

EnergideklARATIONER m.m.

Boverket ansvarar för administrationen av energideklARATIONER enligt lagen om energideklARATIONER. Vid årsskiftet 2009–2010 hade Boverket registrerat cirka 211 000 energideklARATIONER, motsvarande 230 000 byggnader av de totalt cirka 350 000 byggnader som omfattas av lagen om energideklARATIONER. Systemet med energideklARATIONER behöver nu utvecklas för att bättre tjäna sitt syfte, vilket framkommit under 2009 bl.a. i slutsatserna av Riksrevisionens granskning och Boverkets egen utvärdering av systemet. Boverket m.fl. fick våren 2010 i uppdrag att föreslå hur ändringarna i direktivet om byggnaders energiprestanda kan genomföras i Sverige och hur oklarheter i systemet med energideklARATIONER kan förtydligas.

Ett omarbetat EU-direktiv om energimärkning beslutades under våren 2010 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/30/EU

om märkning och standardiserad produktinformation som anger energirelaterade produkters användning av energi och andra resurser). Direktivet som ursprungligen avsåg produkter som behöver tillföras energi vid användningen, t.ex. hushållsapparater har nu utvidgats till att gälla även produkter som påverkar energi-användningen. Vissa byggprodukter såsom isoleringsmaterial kommer att omfattas av kraven på energimärkning.

För ytterligare resultat om energieffektivisering i bebyggelsen se under utgiftsområde 21 Energi.

Bygga-bo-dialogens kompetensutvecklingsprogram

Bygga-bo-dialogens sekretariat vid Boverket upphörde vid utgången av 2009. Regeringen gav i regleringsbrevet för 2010 Boverket i uppdrag att fortsätta driva kompetensutvecklingsprogrammet under 2010 och att förbereda ett överlämnande till en framtida förvaltare. En rapport med förslag på lämpliga aktörer som kan ta över drift och förvaltning av kompetensutvecklingsprogrammet har redovisats till Miljödepartementet i juni 2010. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Miljöklassad Byggnad är en intresseförening som skapades i Bygga-bo-dialogen. Syftet med föreningen är att fortsätta utveckla och förvalta miljöklassningssystemet. Intresset för och efterfrågan på miljöklassning av byggnader i Sverige har ökat kraftigt tack vare Bygga-bo-dialogen.

Inomhusmiljö m.m.

I 25 procent av energideklarationerna anges radonmätning ha utförts. Alla byggnader som energideklarerats omfattas inte av kraven på obligatorisk ventilationskontroll, OVK. Av de energideklarerade byggnader som omfattas av kraven på OVK noterades godkänd ventilation i 75 procent av fallen. I september 2009 redovisade Boverket regeringsuppdraget avseende byggnaders tekniska utformning, benämnd Så mår våra hus. Av redovisningen framgår bl.a. att i skolor och förskolor bedöms radonvärdet kunna understiga 200 Bq per kubikmeter luft 2010. I flerbostadshus bedöms ytterligare cirka tio år krävas för att 200 Bq per kubikmeter ska under-

stigas, medan saneringstakten i småhus fortfarande är alltför låg och tidpunkten för att understiga 200 Bq därmed mycket svårbedömd. Vidare anges att godkänd ventilation, enligt OVK, kan noteras i 60 procent av flerbostadshusen, i 70 procent av vårdbyggnaderna samt i 40 procent av skolor och förskolor. I sistnämnda kategori är dock ventilationen i de byggnader som har byggts efter 1980 generellt sett god. Slutligen anges ventilationssystemen i 30 procent av byggnader för kultur, bad och sport vara godkända.

Enligt en enkätundersökning till boende, som genomförts inom ramen för projektet Så mår våra hus, är det vanligare med upplevda hälsobesvär i bostäder med fukt- och mögelskador än i de hus som inte har sådana skador.

Fungerande inre marknad

Som en följd av det i Sverige genomförda tjänstedirektivet har tidigare bestämmelser om personcertifiering ändrats så att certifiering framöver enbart ska ske genom ackrediterade certifieringsorgan. Samtidigt har s.k. ömsidighetsklausuler införts.

Arbetet inom EU rörande hållbart byggande med utgångspunkt i pionjärmarknadsinitiativet fortsätter och beräknas slutföras inom ett år. EU-kommissionen har påbörjat ett arbete med att klarlägga i vad mån EU:s medlemsländer har genomfört åtgärder i den år 1997 beslutade Handlingsplanen för bättre konkurrenskraft inom byggsektorn. Många frågor som berör bygg- och fastighetssektorn hanteras inom skilda direktorat i EU-kommissionen. Ingen sammanhållen funktion finns för närvarande som kan ge sektorn en samlad information om sektorns frågor. För att tillgodose detta behov har EU-kommissionen påbörjat ett arbete med att upprätta en plattform med information till bygg- och fastighetssektorn.

Arbetet inom ramen för det 1988 beslutade byggproduktdirektivet (89/106/EEG) fortsätter. Arbetet består i första hand av en uppföljning och komplettering av befintliga harmoniserade standarder för gemensamma provningsmetoder och produktbeskrivningar. Ett förhandlingsarbete pågår dessutom för att ersätta byggproduktdirektivet med en EU-förordning om byggprodukter (se vidare nedan). För att åstadkomma en fungerande fri rörlighet av varor och

tjänster ska medlemsländerna bedriva marknads- kontroll.

På byggområdet ansvarar Boverket för marknadskontrollen av vissa byggprodukter, hissar och linbanor för persontransport samt för vissa värmepannor. Marknadskontrollen ska ske i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter. EU-förordningen trädde i kraft den 1 januari 2010. Boverkets arbete med marknadskontroll utövas genom en fältverksamhet, som består i att det aktuella produktområdet kartläggs, produkter köps in, provas och provresultatet rapporteras. Under 2009 valdes följande produktområden ut för kontroll: taktäckningsmaterial, ved- och pellets- kaminer, plastmaterial (plaströr) i kontakt med dricksvatten samt konstruktionsbultar. Under 2008 och 2009 omfattade marknadskontrollen även laboratorieundersökningar. Resultatet kommer att redovisas under 2010.

Tillgänglighet

Tillgänglighet i den byggda miljön handlar om rätten att kunna röra sig fritt och verka i samhället även för personer med funktionsnedsättning. Handikappolitiken riktar fokus på samhällets förmåga att undanröja hinder för delaktighet.

Den 31 mars 2010 överlämnade regeringen i skrivelsen 2009/10:166 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och grunden för en strategi framåt. Mål om förbättrad tillgänglighet i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser sattes i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken Från patient till medborgare (prop. 1999/2000:70). Det konstaterades att många av de fysiska hinder som finns i samhället är enkelt avhjälpta. Därmed sattes målet att dessa hinder skulle undanröjas under tiden för handlingsplanen. Arbetet med att avhjälpa hindren har gått i positiv riktning, men utvecklingen har gått långsammare än förväntat. Boverket har i sin rapport "Tydligare bestämmelser om enkelt avhjälpta hinder" lyft fram att kunskapen om reglerna måste öka hos de aktörer som är ansvariga för att åtgärda hindren.

Regeringen har uppmärksammat att arbetet bör intensifieras och har gjort satsningar för att

öka takten. År 2008 anvisade regeringen 12 miljoner kronor till en informationskampanj under 2009–2010 om enkelt avhjälpta hinder. Boverket gavs i uppdrag att tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting och i samråd med länsstyrelserna bedriva en uppsökande informationsverksamhet om enkelt avhjälpta hinder riktad till kommuner och fastighetsägare. Boverket slutredovisar uppdraget senast den 31 december 2010.

I det av riksdagen antagna förslaget till ny plan- och bygglag anges att byggnaders och tomters tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska bedömas redan vid bygglovsprövningen. Dessutom ska hinder mot tillgänglighet till eller användbarhet av lokaler dit allmänheten har tillträde alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa.

Arbete med byggproduktförordningen

Förhandlingarna mellan medlemsstaterna om EU-kommissionens förslag KOM (2008) 311 och KOM (2009) 579 slutlig till byggproduktförordning fortsatte under 2010. Beslut om politisk överenskommelse fattades i maj 2010 på Konkurrenskraftsrådet.

EU-parlamentet röstade om förslaget i plenum den 24 april 2009 med 123 ändringsförslag. Nu inväntas rådets gemensamma ståndpunkt i första behandlingen.

Byggproduktförordningen avses ersätta det nu gällande byggproduktdirektivet. Syftet är att förtydliga, förenkla och modernisera reglerna för CE-märkning av byggprodukter samt att bidra till att effektivare undanröja kvarstående handelshinder för byggprodukter och därmed förbättra konkurrensen och den inre marknadens funktion. Förordningsförslaget innehåller förenklade förfaranden för microföretag för vissa produktgrupper. Detta gäller bl.a. om produkten är ett hantverk, gjord för enstaka projekt eller tillverkad på byggplatsen och som inte innebär konsekvenser för säkerheten. Kommissionen erhåller en rätt att besluta i vissa frågor under fem år. Rätten kan när som helst återkallas av EU-parlamentet.

4.4.3 Resultat – Lantmäteriverksamhet

Målet för lantmäteriverksamheten är:

- En effektiv rättssäker förrättningsverksamhet och en ändamålsenlig fastighetsindelning.
- En god försörjning med grundläggande geografisk information och fastighetsinformation som utvecklas utifrån samhällets behov och bidrar till ökad samhällsnytta.
- En effektiv och rättssäker inskrivningsverksamhet som bidrar till en väl fungerande fastighetsmarknad.

Förrättningsverksamhet och fastighetsindelning

Trots lågkonjunkturen har förrättningsverksamheten inte visat någon nedgång, men situationen ser olika ut i olika delar av landet. Som en följd av konjunkturen har dock ärendestrukturen ändrats.

Lantmäteriförrättningar för bostadsändamål har minskat men statens och näringslivets satsningar på infrastrukturen har ökat efterfrågan på t.ex. förrättningar för tryggnad av markåtkomsten för järnvägsutbyggnad och kraftledningar samt för trådsäkring av ledningar och järnvägar.

Kostnaderna för förrättningarna liksom leveranstiderna har ökat under 2009.

En justering av taxan har gjorts för att få full kostnadstäckning i verksamheten. Lantmäteriet har under året startat ett särskilt arbete med att få en enhetligare och effektivare handläggning av lantmäteriförrättningar.

De undersökningar som görs av kundnöjdheten pekar på ett fortsatt gott förtroende för verksamheten.

Fastighetsbildning i flera plan

År 2004 ändrades lagstiftningen så att det blev möjligt att bilda fastigheter avgränsade även i vertikalled, så kallade 3D-fastigheter. Sammantaget har det under 2009 bildats 51 fastigheter i 49 ärenden. Den tredimensionella fastighetsbildningen omfattar i cirka två tredjedelar av fallen befintlig bebyggelse och i cirka en tredjedel en byggnad eller anläggning som inte ännu är uppförd. Förrättningar med tredimensionell fastighetsbildning förekom mest i större förrättningar och i tätortsområden.

Ägarlägenheter

Sedan den 1 maj 2009 är det möjligt att bilda ägarlägenhetsfastigheter (ägarlägenheter) vid nyproduktion eller vissa fall av ombyggnad (prop. 2008/09:91, bet. 2008/09:CU16, rskr. 2008/09:170). Det finns ett intresse för bildande och förvaltning av sådana fastigheter. Fram till augusti 2010 har det bildats 149 stycken ägarlägenheter och ansökningar om bildande av ytterligare cirka 500 ägarlägenheter har lämnats in till Lantmäteriet. Anledningen till att inte fler ägarlägenheter bildades under 2009 kan till stor del förklaras av det rådande konjunkturläget och en viss osäkerhet bland marknadens aktörer kring den nya ägandeformen. För att klargöra förutsättningarna kring fastighetsbildning, finansiering och försäkring av ägarlägenheter har samtal förts med företrädare för bank- och försäkringsbranschen. Se vidare under avsnitt 3, Bostadsmarknad.

Uppdragsverksamhet i anslutning till fastighetsbildning

Omfattningen av den uppdragsverksamhet som bedrivs i anslutning till fastighetsbildning har ökat i förhållande till 2008. Uppdragsverksamheten avser främst myndighetssamverkan, vilken till största delen kan hänföras till uppdrag åt Naturvårdsverket (naturvårdsuppdrag) och Skatteverket (underlag för fastighetstaxeringen). Denna verksamhet omfattar cirka 63 procent av omsättningen. I övrigt dominerar arbetet med att upprätta fastighetsförteckningar och arkivutredningar samt MBK-verksamhet (mätning, beräkning och kartläggning) i glesbygdskommuner. Genom den samverkan som finns etablerad mellan Lantmäteriet och vissa glesbygdskommuner kan en sammantaget bättre samhällelig servicenivå gentemot allmänheten upprätthållas i dessa kommuner.

Inskrivningsverksamhet

Sveriges ekonomiska läge och insatta åtgärder har gett ett direkt avtryck i inskrivningsverksamheten som i hög grad är kopplad till aktiviteter på fastighetsmarknaden. I början av konjunkturedgången märktes en klar nedgång i ärendemängden. De kraftigt sänkta räntorna samt införandet av stimulansåtgärder, såsom rotavdraget fick ett snabbt genomslag vad gäller

aktiviteten på fastighetsmarknaden och därmed ärendemängden inom inskrivningsverksamheten.

Lantmäteriet har fortsatt arbetet med att förändra arbetsprocessen hos inskrivningsmyndigheten så att den blir mer enhetlig både avseende arbetssätt och rättstillämpning. Antalet köddagar under 2009 uppgick i medeltal till tio. Detta är en försämring jämfört med 2008. Den ökade ärendemängden under 2009 var en avgörande orsak. Under 2010 har kötiderna kortats väsentligt, även under semesterperioden.

I februari 2010 beslutade regeringen om nya rutiner för att förhindra lagfartskapningar, dvs. när någon otillbörligen övertar lagfarten på en fastighet. Inskrivningsmyndigheten ska underrätta överlåtaren om att lagfart har beviljats för förvärvaren eller att lagfartsansökan har förklarats vilande. En underrättelse behövs dock inte om det är fråga om en professionell ingivare, t.ex. en bank, en registrerad fastighetsmäklare eller en myndighet. Genom denna åtgärd ökar möjligheterna att agera mot lagfartskapningar. Åtgärden ska vara genomförd den 1 oktober 2010.

Informationsförsörjning

Användningen av geografisk information och fastighetsinformation har utvecklats under de senaste åren och är i dag inte begränsad till enbart professionella användare. Kartan har t.ex. fått nya användare och användningsområden med hjälp av Hitta.se, Eniro och Googles tjänster på Internet samt genom GPS:ens utbredning. Infrastrukturen för Lantmäteriets GPS-positioneringstjänst (SWEPOS Nätverks-RTK-tjänst) har byggts ut så att hela Sverige nu täcks av tjänsten.

Den finansiella krisen har inte märkbart påverkat efterfrågan på fastighetsinformationen såsom befarades, utan efterfrågan har snarare ökat, bl.a. genom en ökad aktivitet kring bolånen, vilket har påverkats av bl.a. den låga räntenivån, rotavdraget och benägenheten att byta bank.

Utvecklingen när det gäller informationens användning, bl.a. inom nya användningsområden, har inneburit nya krav på informationens kvalitet. Särskilda insatser har därför gjorts för att kvalitetsutveckla informationen i fastighetsregistret. Inom verksamhetsområdet pågår även ett antal stora utvecklingsprojekt, bl.a. för att

modernisera IT-plattformen och utveckla nya lagringsmiljöer.

Den nationella geodetiska infrastrukturen är basen för den grundläggande informationen. Denna består av de nationella och över tiden hållbara referenssystemen i såväl plan, som höjd och tyngdkraft samt det nationella nätet av permanenta referensstationer för positionering – GNSS (GPS/GLONASS) som kallas för Swepos®. Vid 2009 års utgång har närmare 160 kommuner gått över till det nya geodetiska referenssystemet i plan, Sweref 99 och 25 kommuner har genomfört byte till Sveriges höjdsystem RH 2000. Vid utgången av 2009 hade även åtta statliga myndigheter och bolag genomfört en övergång till Sweref 99. Detta är ett prioriterat arbete inom ramen för den nationella geodatastrategin och underlättar informationsutbyte såväl nationellt som internationellt. För att möjliggöra en noggrann positionering med Swepos® har Lantmäteriet byggt ut ett tätt nät över hela Sverige som i december 2009 består av 186 stationer.

Den nationella geodatastrategin

Under året har Lantmäteriet tillsammans med Geodatarådet, inom ramen för samordningsrollen, arbetat med genomförandet av geodatastrategin. Flertalet av strategins insatsområden har tagits omhand i ett gemensamt projekt – Geodataprojektet. Projektet ska fram till 2010 ta fram en verksamhetsmodell och teknisk infrastruktur för hur geodata och tjänster ska tillhandahållas till det svenska samhället och till Europa (dvs. det är en del av det praktiska genomförandet av Inspiredirektivet). Arbetet med den tekniska infrastrukturen har bl.a. lett till en ny och utvecklad version av Geodataportalen – geodata.se. Ett förslag till verksamhetsmodell för framtidens geodataförsörjning har tagits fram och remitterats till drygt 100 olika intressenter. Verksamhetsmodellen består av två huvuddelar – en samverkansmodell som beskriver hur samverkan mellan berörda parter ska organiseras, styras och förvaltas samt en affärsmodell som beskriver principerna för utbyte av information mellan myndigheter och kommuner och för nyttjande av information hos vidareförädlare och slutanvändare.

Sedan 2005 använder Lantmäteriet återförsäljare för att tillhandahålla grunddataprodukter till slutanvändare. Med anledning av lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar

från den offentliga förvaltningen, Inspiredirektivet och geodatastrategin kommer återförsäljarmodellen att avslutas den 31 december 2010.

Ny nationell höjdmödel

Lantmäteriet har påbörjat arbetet med uppbyggnaden av en ny nationell höjdmödel. Efter intressentdialog och upphandling under första halvåret 2009 har ramavtal tecknats med extern leverantör avseende bl.a. laserskanning från flygplan och inmätning av stödytor. Skanning för 40,8 miljoner kronor har avropats, för andra halvåret 2009 och hela 2010. Det innebär att 150 000 km² eller cirka en tredjedel av Sveriges yta beräknas ha skannats av vid 2010 års utgång. Särskilt prioriterade områden är Vänerområdet och Göta Älvdalen, Mälardalen samt Torne älv med tillflöden. Väderförhållandena under hösten medförde dock att utfallet av skanningen under 2009 blev något mindre än förväntat och att de högst prioriterade områdena inte kunde skannas. Från och med den 1 januari 2010 kan höjddata tillhandahållas till externa användare.

Uppdragsverksamhet

Lantmäteriet inriktar uppdragsverksamheten mot tjänster som breddar och ökar användningen av den offentliga lägesbundna informationen och som samtidigt gör det lättare att komma åt den. Bland annat omfattar verksamheten uppdrag för att anpassa myndigheters systemlösningar m.m. till Inspiredirektivets krav.

Uppdragsverksamheten kan delas in i mätning – datafångst, data – förädlade data, GIT-system (störst omfattning) och övrigt (t.ex. e-handel). De största kundgrupperna är statliga myndigheter följt av företag och kommuner. Enligt en översiktlig bedömning är cirka 53 procent av uppdragen konkurrensupphandlade, cirka 41 procent utförs inom ramen för myndighets-samverkan och resterande, cirka 6 procent kommer från övriga uppdrag. Av de kundundersökningar som har gjorts framgår att kunderna överlag är nöjda med tjänsterna och hur de utförs.

I september 2009 beslutade regeringen (dir. 2009:86) att ge en särskild utredare upp-giften att utreda förutsättningarna för att ombilda vissa verksamheter vid Lantmäteriet till aktiebolagsform. Utredaren presenterade sin rapport, Metria – förutsättningar för att ombilda Division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt

ägt aktiebolag (SOU 2010:3), i januari 2010. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen beslutade den 23 september 2010 om att utse en särskild utredare för att påbörja förberedelserna för att, efter riksdagens beslut, genomföra ett överförande av delar av verksamheten vid Lantmäteriets division Metria till ett av staten helägt aktiebolag, se dir. 2010:101, Förberedelser inför ett överförande av Lantmäteriets division Metria till ett av staten helägt aktiebolag. Regeringen avser att senare under hösten återkomma till riksdagen med en särskild proposition med förslag om att bl.a. bemyndiga regeringen att under 2011 vidta de åtgärder som krävs för en bolagisering.

Internationell verksamhet

Inom Lantmäteriverksamheten bedrivs tjänsteexport dels genom Lantmäteriet, dels genom det statliga bolaget Swedesurvey AB. Verksamheten sker ofta i form av institutionellt samarbete och är en del av bidraget till den svenska politiken för global utveckling.

Verksamheten omfattar frågor som rör grundläggande politiska och juridiska förhållanden, utveckling av system etc. för fastighetsbildning, fastighetsregistrering och inskrivning, värdering och geodetisk mätning, aktiviteter för att skapa en infrastruktur för samhällets informationsförsörjning av fastighets- och geografisk information samt olika former av samhällsplanering.

Landfrågornas betydelse för fattigdomsbekämpning och långsiktigt hållbar utveckling har fortsättningsvis varit i fokus. Bland annat är landfrågorna och dess betydelse för urban utveckling en av de frågor som uppmärksammas av UN-Habitat. Inom UN-Habitat drivs frågorna inom en särskild arbetsgrupp, Global Land Tool Network, med syftet att bidra till fattigdomsbekämpning och uppfyllelse av millenniummålen genom bl.a. landreformer, transparenta fastighetssystem och säker besittningsrätt till fastigheter. Global Land Tool Network har tagit fram 18 s.k. land tools som ska kunna användas i arbetet med fattigdomsbekämpning och landfrågor i olika delar av världen. Vid World Urban Forum (WUF) i Rio de Janeiro, Brasilien, genomförde Lantmäteriet och Statens bostadskreditnämnd ett möte där vikten av att länka administration av land med finansiering av bostäder för att skapa ett rättvist

tryggt och långsiktigt boende för utsatta människor belystes.

Arbetet med införandet av Inspiredirektivet

Regeringen beslutade den 27 maj 2010 om propositionen Ett sammanhängande system för geografisk miljöinformation (prop. 2009/10:224) med de författningsförslag som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG från den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire) i nationell rätt.

Utöver detta har genomförandebestämmelser avseende tillgången för gemenskapens institutioner och organ till medlemsstaternas information och tjänster på harmoniserade villkor samt vissa nättjänster trätt i kraft.

Det praktiska genomförandet av direktivet sker inom ramen för arbetet med den nationella geodatastrategin i samverkan mellan Lantmäteriet, Geodatarådet samt ett 20-tal myndigheter och kommuner.

4.4.4 Analys och slutsatser – Samhällsplanering och bebyggelseutveckling

Riksdagen beslutade i juni 2010 om den nya plan- och bygglagen (prop. 2009/10:170, bet. 2009/10:CU25, rskr. 2009/10:366). Den nya lagen är en omarbetning och modernisering av den nuvarande plan- och bygglagen (1987:10) (PBL) samt lagen (1994:847) om tekniska egen-skapskrav på byggnadsverk, m.m. (BVL). Syftet med de nya reglerna för plan- och byggprocessen är att de ska vara enkla, tydliga och väl fungerande för att skapa goda förutsättningar för olika intressenter att bygga och tillhandahålla såväl bostäder och lokaler som infrastruktur-anläggningar. Till följd av klimatförändringarna har flera nya bestämmelser tillkommit i den nya lagstiftningen. Bland annat ska hänsyn tas till miljö- och klimataspekter vid planläggning och annan prövning.

Genom de ändringar som har skett i reglerna om ersättning vid tvångsvis markåtkomst (prop. 2009/10:162) har äganderätten stärkts. De nya ersättningsnivåerna och skyddet för äganderätten får ett brett genomslag i de situationer där mark måste tas i anspråk för allmännyttiga ändamål.

Arbetet med att stärka statens samlande roll och ansvar enligt plan- och bygglagen fortsätter. En avgörande förutsättning för att åstadkomma en tydlig roll- och ansvarsfördelning är en fungerande samverkan mellan Boverket och länsstyrelserna. Arbetet med att samordna regleringsbrev för Boverket och länsstyrelserna har fortsatt vilket bidragit till en ökad samverkan. Regeringen har också gett myndigheterna ett gemensamt uppdrag att fortsätta den samordnade satsningen på kompetensutveckling för att förbättra tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen.

Arbetet med att stärka Boverkets verksamhet gällande uppsikt och tillsyn och förbättra länsstyrelsernas tillsyn fortsätter. Inom ramen för den nya plan- och bygglagstiftningen förtydligas de statliga myndigheternas tillsynsansvar för att ge en bättre och mer tillförlitlig rapportering av planeringen och tillämpningsproblemen i landet. Enligt regeringens proposition En enklare plan- och bygglag (prop. 2009/10:170) ska ansvars- och uppgiftsfördelningen för Boverkets och länsstyrelsernas tillsyn regleras på förordningsnivå. Ett förslag till plan- och byggförordning bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Kommunal översiktsplanering bedrivs inte i alla kommuner på ett sådant sätt att varje kommun har en aktuell översiktsplan. Alla kommuner uppfyller inte heller det lagstadgade kravet att minst en gång per mandatperiod ta ställning till översiktsplanens aktualitet. Nya incitament har dock påverkat arbetet med översiktsplanering positivt. Planeringsstödet för vindkraft och möjligheten att i plan redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen har medfört att användningen av tillägg till översiktsplan har ökat kraftigt jämfört med tidigare år. Planeringsstödet för vindkraft har också lett till att många kommuner som har beviljats stöd för att ta fram en fördjupning av eller ett tillägg till översiktsplanen med fokus på vindkraft också har påbörjat ett arbete med att revidera den kommunomfattande översiktsplanen. Detta gäller även för kommuner i mindre expansiva delar av landet med en stagnerande eller vikande befolkningsutveckling. Även flera av dessa kommuner har påbörjat arbetet med att uppdatera sin översiktsplan.

Regeringen bedömer att översiktsplanens nya strategiska funktion där den fysiska planeringen i kommunerna ska ta hänsyn till nationella och

regionala mål samt planer och program kommer att bidra till att stärka förutsättningarna för regional och nationell tillväxt. Med en ömsesidig hänsyn mellan översiktsplaner och de regionala utvecklingsprogrammen ökar möjligheterna till fokuserade och gemensamma prioriteringar lokalt och regionalt. Därmed kan synergieffekter skapas både lokalt och regionalt från de insatser som görs för att främja tillväxten.

Den nya plan- och bygglagen ska introduceras genom den av regeringen beslutade kommittén för Kompetensinsatser gällande ny plan- och bygglag (dir. 2010:55). Syftet är bl.a. att stärka kompetensen och därmed effektiviteten hos kommuner, länsstyrelser samt andra statliga myndigheter, skapa förutsättningar för en nationellt harmoniserad tillämpning av lagstiftningen och utveckla förutsättningar för ett förbättrat samspel på plan- och byggområdet. Av särskild betydelse för ett bättre samspel är att knyta samman den regionala utvecklingsplaneringen med den kommunala översiktliga fysiska planeringen.

De förtydliganden som regeringen har gjort när det gäller tillämpningen av de riktvärden för trafikbuller som riksdagen behandlat samt de övriga åtgärder som företagits när det gäller bulleranknutna frågor bör på ett effektivt sätt kunna bidra till att undanröja den brist på transparens och förutsebarhet i plan- och byggprocessen som Riksrevisionen uppmärksammar. Åtgärderna torde också underlätta för såväl planerande och granskande myndigheter som de enskilda personer och företag som önskar få klarhet i frågan om möjligheterna att bebygga ett visst markområde med hänsyn till förekomsten av bullrande verksamhet.

Regeringen har i förslaget till ny plan- och bygglag redovisat flera förslag som syftar till att den fysiska planeringen i ökad utsträckning ska sträva efter en högre energieffektivitet och en begränsad klimatpåverkan. Regeringen har vidare genom uppdrag till Boverket sökt skapa bättre förutsättningar för kommunerna att i sin planering bl.a. minska bebyggelsens klimatpåverkan och att anpassa bebyggelsemiljön till de pågående klimatförändringarna. Även den rådgivnings- och stödverksamhet m.m. som Statens geotekniska institut bedriver inom detta område utgör värdefulla instrument i detta arbetet.

4.4.5 Analys och slutsatser – Byggnad och förvaltning

I den av riksdagen nyligen beslutade propositionen om en ny plan- och bygglag tydliggörs att byggherren oförändrat har det fulla ansvaret för att byggnadsverk uppfyller de tekniska egenskapskraven samt har huvudansvaret för att erforderliga kontroller av byggarbeten sker. Tyngdpunkten i kontrollen ligger således även fortsatt på byggherrens egenkontroll. De verktyg som anges i lagen för att bistå byggherren att infria sina ålägganden har nu tydliggjorts liksom innebörden och innehållet i bygglov, kontrollplan, startbesked, tekniskt samråd, arbetsplatsbesök, slutsamråd och slutbesked. Detta gäller också den kontrollansvariges roll och åtaganden samt att de nuvarande särskilda sakkunniga ska kunna bekräfta sin kompetens med ett personcertifikat utfärdat av ett ackrediterat certifieringsorgan.

På EU-nivå har många initiativ tagits inom energiområdet och flera av de reviderade direktiven fastställer ambitiösa mål för energieffektivisering och förnybar energi. Sverige har högst andel förnybar energi i EU, till stor del tack vare den väl utbyggda fjärrvärmens och den goda tillgången på bioenergi.

Möten med företrädare för byggbranschen har hållits i juni och september 2009, som en uppföljning av slutsatserna i Statskontorets rapport 2009:6 *Sega gubbar* där Statskontoret konstaterar att byggsektorn inte har genomgått några varaktiga eller genomgripande förändringar sedan 2002. Som ett resultat av de genomförda mötena har parterna i branschen enats om att driva ett femårigt utvecklingsprojekt för samhällsbyggnadssektorn. Se vidare under avsnitt 3, *Bostadsmarknad*.

I juni 2010 lämnade Boverket en delredovisning av sitt uppdrag om takras. Av den framgår att cirka 3 000 takras har inträffat och att analysen av orsakerna till de olika rasen har påbörjats. Boverket konstaterar bl.a. att orsakerna torde kunna vara en brist på kunskap hos många byggherrar och fastighetsägare vad gäller att de själva ansvarar för att de tekniska kraven på byggnadsverk uppfylls. Detta ansvar innebär även att uppfyllelsen av kraven ska vidmakthållas med erforderligt underhåll. Boverket menar att denna brist skulle kunna förebyggas med bättre information för att öka kunskapen och fler kontroller samt vissa

regeländringar. På samma sätt visar den stora undersökningen av byggnaders tekniska utformning som Boverket utfört på regeringens uppdrag, att flera brister även torde bero på okunskap om hur brister i byggnader kan avhjälpas. Bland annat framgår det av Boverkets rapport, Så mår våra hus, att felaktigt utförda energieffektiviseringsåtgärder är en förklaring till en ökad förekomst av mögel på vindar. Boverket konstaterar att det således är av stor vikt att ha kännedom om hur tekniska egenskaper påverkar varandra och det är viktigt med information om och i vilken ordningsföljd åtgärder ska ske.

4.4.6 Analys och slutsatser – Lantmäteriverksamhet

Användningen av geografisk information och fastighetsinformation går alltmer mot att informationen integreras i kundanpassade lösningar som även innehåller annan information än Lantmäteriets. Inom många områden kommer Lantmäteriets information om bl.a. läge, adress och ägare även i fortsättningen att vara grundläggande. E-tjänster med Lantmäteriets information samt leveranser av informationen efterfrågas alltmer vilket till stor del beror på ökad användning av geodata på Internet och av GPS-utrustningar. Samtidigt ökar standardisering och samverkan mellan myndigheter och organisationer, vilket ger utrymme för att utveckla nya samverkanstjänster.

Lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen baserad på PSI-direktivet och Inspiredirektivet har stor betydelse för myndigheternas uppgift att tillhandahålla information till allmänhet, företag och myndigheter. Båda direktiven innebär att tydliga regelverk och förutsättningar för myndigheternas informationsförmedling tas fram. Inspiredirektivet innebär också att samarbetet mellan ett stort antal myndigheter underlättas och effektiviseras. Direktiven sätter även tydliga gränser mellan vad myndighetens åtagande är och vad allmänhet och företag förväntas göra. Med anledning av bl.a. bestämmelserna i PSI-direktivet och Inspiredirektivet kommer Lantmäteriets återförsäljarmodell att avslutas den 31 december 2010. I stället kommer en ny modell för tillhandahållande och ett nytt koncept med vidareförädlare att introduceras den 1 januari 2011. Utvecklingen för marknads-

aktörerna kommer att gå från dataförmedling och i viss utsträckning bearbetning (för att göra grunddataprodukterna mer användbara) till förädling av data, uppbyggnad av applikationer och system till slutanvändarna. Den nya modellen för tillhandahållande av information bör ytterligare underlätta tillgången till information och leda till lägre kostnader för användarna.

4.5 Regelförenkling avseende hållbart samhällsbyggande

Regelförenklingsarbetet inom plan-, bygg- och fastighetsområdet bedöms bidra till regeringens mål att minska företagens administrativa kostnader. Även privatpersoner påverkas positivt av regelförenklingsåtgärder. Enligt Tillväxtverkets mätningar för 2009 uppgick de administrativa kostnaderna till cirka 7,1 miljarder kronor 2009.

En prioriterad åtgärd har varit att förenkla och förtydliga bestämmelserna i plan- och bygglagstiftningen. Genom propositionen En enklare plan- och bygglag (prop. 2009/10:170) har regeringen förenklat och förtydligt plan- och bygglagstiftningen. De nya bestämmelserna kommer att öka transparensen, förkorta handläggningstiderna samt öka rättssäkerheten. Sammantaget bör detta leda till ökad förutsägbarhet för enskilda och företag.

En annan åtgärd som syftar till att underlätta utbyggnaden av vindkraft och att minska företagens administrativa kostnader är att kravet på bygglov har tagits bort i de fall ett vindkraftverk omfattas av tillstånd enligt miljöbalken. Kravet på detaljplan har också tagits bort utom inom områden där det råder en stor efterfrågan på mark för bebyggelse eller anläggningar. Dessa lagändringar har trätt i kraft under 2009.

Förköpslagen upphörde att gälla vid utgången av april 2010. Det innebär att ett administrativt moment nu är borttaget vid överlåtelse av fastigheter. Upphävandet av lagen har positiva effekter för såväl företag och enskilda som för kommuner och andra myndigheter.

Även upphävandet av mätningsskyddet (1974:339) och ändringar i miljöbalken avseende strandskydd och utveckling av landsbygden har positiv inverkan på företagens administrativa kostnader.

Andra beslutade regelförenklingsåtgärder kommer att innebära förbättrad information,

service, portaler och andra e-tjänster på myndighetsnivå. Ett samrådsmöte med näringslivet har hållits i juni 2010 angående regelförenklingsåtgärder som rör plan-, bygg- och fastighetsfrågor. För ytterligare redovisningar av regeringens satsningar på regelförenkling, se under utgiftsområde 24 Näringsliv.

4.6 Hållbar utveckling

FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) följer upp medlemsländernas åtaganden från världskonferensen om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992 och världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg år 2002. I maj 2010 hölls en session för översyn av de teman som under innevarande tvåårsperiod står i fokus: transporter, gruvdrift, avfall, kemikalier, det 10-åriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion samt tvärgående frågor. Mötet resulterade i en rapport som kommer att ligga till grund för de fortsatta diskussionerna och besluten om nya åtaganden vid policy-sessionen i CSD i maj 2011. Sverige har lyft fram hållbar konsumtion och produktion, resurseffektivitet, hållbar kemikalieanvändning och avfallshantering samt en hållbar stadsutveckling. En integrerad stadsplanering baserat på ett helhetsperspektiv och synergier mellan olika processer kan bidra till att minska negativ miljöpåverkan inom aktuella temaområden. Utvecklingen i städerna har en stor inverkan på hur vi kan motverka klimatförändringar och andra miljöhot och samtidigt uppnå en hållbar tillväxt och goda livsvillkor. Sverige arbetar även för att öka förståelsen för vikten av information om kemikalier i varor.

I den resolution om hållbar utveckling och Agenda 21 som antogs under hösten 2009 i FN:s generalförsamling beslutades att en FN-konferens om hållbar utveckling, UNCSD - UN Conference on Sustainable Development, ska äga rum i Brasilien 2012. Syftet med konferensen är att säkra ett förnyat politiskt åtagande för hållbar utveckling och utvärdera de framsteg som hittills har gjorts. Konferensen kommer att omfatta grön ekonomi inom ramen för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning samt den institutionella ramen för hållbar utveckling. Under Sveriges ordförandeskap i EU hösten 2009 lyftes eko-effektiv ekonomi fram som ett

samlat begrepp, med syfte att diskutera hur Europa kan öka konkurrenskraften och samtidigt möta dagens utmaningar och gemensamma målsättningar inom klimat- och energiområdena. Vid EU:s miljörådsmöte och konkurrenskraftsrådsmöte antogs rådsslutsatser på detta område. Miljörådet framhöll att miljöutmaningarna ska användas som en hävstång för att skapa nya affärsmöjligheter och betonade att marknadspriser på resurser, energi och utsläpp stödjer en hållbar utveckling.

Agenda 21 för Östersjöregionen – Baltic 21 har omvandlats till en expertgrupp inom Östersjöstaternas råd och under Norges innevarande ordförandeskap kommer en strategi för arbetet att läggas fast. På det nordiska miljöministermötet i oktober 2009 beslöt ministrarna att undersöka möjligheterna till ett gemensamt nordiskt initiativ om grön ekonomi i de internationella processer som pågår inom t.ex. CSD, FN:s miljöprogram (UNEP), OECD, FN:s kommission för Europa (UNECE) och inför UNCSD 2012.

Länsstyrelserna har sedan 2008 i uppdrag att i bred samverkan arbeta med regionala klimat- och energistrategier. För att samordna det regionala klimat- och energistrategiarbetet har länsstyrelserna i de tre storstads länen fått 2,2 miljoner kronor och de övriga 1,3 miljoner kronor för 2010.

Tre pilotlän för grön utveckling har under 2010 utsetts för att under en treårsperiod stödja andra länsstyrelser och utveckla det regionala klimat- och energistrategiarbetet och därigenom utvecklingen mot en grön ekonomi. Länsstyrelserna i pilotlänen får ett extra stöd om sex miljoner kronor vardera under en treårsperiod 2010–2013. Se vidare under utgiftsområde 21, Energi.

4.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna för 2009 avseende Boverket, Statens geotekniska institut, Lantmäteriet och Statens va-nämnd.

Riksrevisionen har granskat Statens geotekniska instituts årsredovisning i syfte att bedöma om redovisningen och underliggande redovisning är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande samt om ledningens förvaltning

följer tillämpliga föreskrifter och särskilda beslut. Riksrevisionen har i sin granskning bl.a. funnit bristande redovisning av den avgiftsfinansierade verksamheten och rekommenderar SGI att ta kontakt med ESV vid framtida frågor angående bokföring av outredda differenser. Vidare har Riksrevisionen konstaterat en felaktig periodisering av kostnader för anslaget till Göta Älv uppdraget på cirka 1,7 miljoner kronor och rekommenderar därför SGI att se över sina rutiner för periodisering av kostnader och intäkter i samband med bokslut.

Riksrevisionen har även granskat Lantmäteriets genomförande av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. Granskningen visar att det finns brister att åtgärda i arbetet med dokumentationen. Vidare har brister uppmärksammas i den interna styrningen och kontrollen avseende registrering av stämpelskatt och expeditonsavgifter samt av den finansiella redovisningen. Lantmäteriet bör enligt Riksrevisionen fortsätta arbetet med att stärka den interna styrningen och kontrollen.

4.8 Politikens inriktning

Vid planering och samhällsbyggnad ska en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling vara grund för verksamheten. Förbättrade möjligheter måste skapas för ekonomisk utveckling, social välfärd, miljöhänsyn och miljöförbättringar med ett samtidigt värnande av rättsäkerhet och medborgarinflytande. Hållbar utveckling bygger på ett samspel mellan många olika aktörer, både privata och offentliga på lokal, regional och nationell nivå. Hållbara livsmiljöer förutsätter utveckling av både stad och landsbygd. Tätorter och gles- och landsbygder har ömsesidiga beroendeförhållanden. Politiken måste kunna hantera och främja ett samspel mellan landsbygder, tätorter och städer, samt mellan offentlig sektor, näringsliv och det civila samhället. I täta städer behövs grönska och fungerande ekosystem för en god och hållbar livsmiljö. En stor del av samhällsutvecklingen avgörs på lokal nivå, och det är därför viktigt med ett väl fungerande ramverk och att statens aktörer har ett bra samarbete i dessa frågor. Ett väl fungerande system för fysisk planering och tillståndsgivning är en viktig förutsättning för ett hållbart samhällsbyggande.

Klimatutmaningarna kräver att samhällsstrukturen ger förutsättningar för livsmönster med betydligt lägre klimatpåverkan än de samhället har i dag. Det finns en stor hållbarhetspotential i den täta och mångfunktionella staden med levande och trygga stadsmiljöer, gott underlag för klimatvänlig kollektivtrafik, möjligheter till effektiv uppvärmning och låga utsläpp av växthusgaser per capita. Ett hållbart samhällsbyggande vilar på en effektiv energianvändning. Miljö och klimat ska belastas i minsta möjliga utsträckning samtidigt som energiförsörjningen kan ske på ett tryggt sätt. Samhällsbyggandet måste samtidigt vara hållbart även ur social och ekonomisk synvinkel. Det ställer stora krav på bl.a. planering, byggprodukter och utförande i såväl ny som befintlig bebyggelse. I detta sammanhang spelar kvalitet, kunskap och kompetens i byggnadssektorn en mycket viktig roll. Bostäder och lokaler står för cirka 30 procent av Sveriges slutliga energianvändning och den byggda miljön utgör också en mycket stor andel av landets nationalförmögenhet.

Ett antal studier och utredningar har pekat på brister i byggsektorn och hinder för utveckling mot mer energieffektivt byggande och förvaltande. Samtidigt skärper EU kraven bl.a. genom det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda från 2010. Alla nya byggnader ska vara nära-noll energibygnader från den 31 december 2020. För byggnader som offentliga myndigheter använder och äger gäller detta redan från den 31 december 2018. Skärpta krav på energiprestanda ska tillämpas inte bara för nya byggnader från våren 2012, utan även för befintliga byggnader som genomgår större renoveringar eller utbyte av viktiga byggnadsdelar.

De skärpta målen ställer stora krav på utveckling av det hållbara samhällsbyggandet. Samtidigt erbjuds en tillväxtchans för den svenska samhällsbyggnadssektorn, om Sverige kan gå i framkant med att utveckla kunnande och produkter. Marknaden för energieffektivt och hållbart samhällsbyggande växer och kommer inom kort att vara omfattande, både i EU och globalt. Den svenska relativt goda utgångspositionen inom hållbart stadsbyggande och miljöteknik kan ytterligare stärkas genom aktivt och framsynt agerande.

Satsningen på hållbara städer förlängs under två år, främst för att säkerställa kunskaps-spridning, uppföljningen av projekten och att erfarenheterna ska kunna tas tillvara och

utvecklas inom forskning och miljöteknikutveckling.

Energieffektiviseringsprogrammet för 2010–2014, fortlöper med stöd och information till användare (kommuner, landsting, allmänhet och företag) om energianvändning samt introduktion av ny teknik inom andra sektorer än bostäder och lokaler.

För att underlätta utveckling mot en grön ekonomi har regeringen under 2010 utsett tre pilotlän för grön utveckling. Pilotlänen är Dalarnas, Skånes och Norrbottens län och de ska stödja andra länsstyrelser och utveckla det regionala klimat- och energistrategiarbetet. Arbetet ska ske i nära samarbete med det kommunala samverkansorganet Region Dalarna respektive regionala självstyrelseorganet Region Skåne samt med övriga berörda aktörer (såsom kommuner, landsting, privata och offentliga företag samt högskolor och ideella organisationer) i respektive län.

Regeringens arbete med att förbättra och förenkla regelverket för samhällsbyggnad har lett till att en ny enklare plan- och bygglag har tagits fram och beslutats (prop. 2009/10:170) som bl.a. ersätter den nuvarande plan- och bygglagen (1987:10). Den nya lagen syftar till att genom tydligare regler lägga grunden för en ökad förutsägbarhet för enskilda och företag samt ökade förutsättningar för lika behandling. En förutsättning för att olika intressenter ska kunna bygga och tillhandahålla såväl bostäder och lokaler som infrastrukturanläggningar är att reglerna för plan- och byggprocessen är enkla, tydliga och väl fungerande. Behovet av förenkling och effektivisering har varit en återkommande fråga i olika utredningar om plan- och bygglagstiftningen under de senaste åren. Den nya lagen är resultatet av att ett stort antal ändringsförslag från flera utredningar. PBL-kommittén, Byggprocessutredningen och Boverket m.fl. har under de senaste fem åren föreslagit över 250 ändringar i plan- och bygglagstiftningen. Det är dessa förslag som ligger till grund för den nya plan- och bygglagen.

De grundläggande syftena i plan- och bygglagen förändras inte, vilket innebär att det kommunala självstyret och kommunernas ansvar för planeringen ligger fast, att staten, via länsstyrelsen, fortsatt ska ha en stark roll, att inga ändringar ska ske i bygglovplikten samt att formerna för medborgarinflytande och enskildas rättigheter ska värnas. Genom den nya lagen har

regeringen betonat att kommunens planering bör kunna spela en viktig roll i klimatarbetet och i lagen tydliggörs att miljö- och klimataspekter ska beaktas i planering och annan prövning. I lagen förtydligas att det som huvudregel krävs detaljplan om ett byggnadsverk får betydande miljöpåverkan. Det införs även en möjlighet för kommunerna att i detaljplaner ställa krav på skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion.

Översiktsplanen får en tydligare strategisk funktion. Kravet på att en särskild planbeskrivning ska fogas till planen tas bort då själva planen oftast innehåller både beskrivande delar och konkreta ställningstaganden. Kommunens aktualitetsprövning av översiktsplanen förtydligas och skärps. Regeringen menar att den lokala nivåns roll i den kommunala översiktsplanen är viktig. Dessutom ska länsstyrelserna på eget initiativ till kommunerna redovisa ett samlat underlag om statliga intressen en gång under mandatperioden. En möjlighet för enskilda att få ett s.k. planbesked införs. Av planbeskedet, som ska fattas inom fyra månader från ansökan, ska framgå om kommunen avser att påbörja ett planarbete eller inte. Kommunen kan ta ut en avgift av sökanden för planbeskedet. Planläggningen förenklas genom att kravet på planprogram tas bort och att handlingar till en detaljplan kan samordnas.

För att underlätta införandet av en ny plan- och bygglag har regeringen utsett en särskild utredare som ska organisera, samordna, koordinera och genomföra utbildnings- och kompetensinsatser (dir. 2010:55). Syftet med kompetensinsatsen är att påskynda introduktionen av lagen, stärka kompetensen, skapa förutsättningar för en nationellt harmoniserad tillämpning samt utveckla ett förbättrat samspel inom området.

Regeringen har länge drivit på arbetet med enkelt avhjälpta hinder för att öka tillgängligheten för personer med funktionshinder. Enligt den nya plan- och bygglagen ska en bedömning beträffande byggnadens tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga göras redan vid bygglovsprövningen, vilket ökar sannolikheten för att hinder kan observeras i ett tidigt skede. Även i övrigt tydliggörs vilka krav som ska ställas på byggnadsverk vid nybyggnad, ombyggnad och annan ändring.

Landsbygdens möjligheter till utveckling och tillväxt ska förbättras. Det ska även i mindre

tätorter finnas förutsättningar att utveckla attraktiva boendemiljöer och verksamheter. De nya strandskyddsbestämmelserna som trätt i kraft under 2009 och 2010 tar bättre hänsyn till lokala och regionala förutsättningar genom att de stärker strandskyddet i många områden med hög exploatering samtidigt som de öppnar för utveckling av landsbygden genom att möjligheterna till strandnära bebyggelse utvecklas i särskilt utpekade områden i översiktsplanen.

Prövningssystemet för miljömål och ärenden enligt plan- och bygglagen ska bli tydligare och samordnas bättre enligt propositionen Mark- och miljödomstolar (prop. 2009/10:215). Det nuvarande systemet innebär att regeringen överprövar vissa ärenden och de allmänna förvaltningsdomstolarna andra. Instanskedjan är i flera fall lång, bygglovsärenden kan överklagas hos fyra instanser. Med den nya prövningsorganisationen skapas en ny instansordning som är mer sammanhållen, och har i möjligaste mån färre instanser men med fortsatt stark rätts-säkerhet. Handläggningen och domstolsprövningen förenklas och effektiviseras genom att det ska bildas fem nya mark- och miljödomstolar. Till de nya domstolarna ska föras de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i miljödomstol, huvuddelen av målen enligt plan- och bygglagen samt huvuddelen av målen som handläggs i fastighetsdomstol. Genom detta ska överprövning av planer och bygglov bli snabbare så att samhällsbyggnadsprocessen effektiviseras.

Jämställdhetsperspektivet behöver beaktas i samhällsplaneringen. Särskilt måste den fysiska utformningen av miljön i många städer och tätorter förbättras för att möta både kvinnors och mäns behov. Regeringen är angelägen att förbättra tryggheten för framförallt kvinnor i stads- och tätortsmiljöer. Boverket har i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna stödja ett konkret utvecklingsarbete med att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv.

Regeringen ser införandet av Inspiredirektivet som ett stort steg framåt. Målet är att skapa en infrastruktur för rumslig (geografisk) information i Europa. Bakgrunden är behovet av bättre tillgång till information för att utforma och genomföra EU:s miljöpolitik. Medlemsstaterna ska skapa och driva infrastrukturer med enkelt användbara elektroniska tjänster som gör informationen tillgänglig via Internet för dels allmänheten inom EU, dels myndigheter, kommuner

och enskilda organ som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter inom EU i deras arbete som rör miljön. Inspiredirektivet bygger på att de infrastrukturer för rumslig information som redan finns i medlemsländerna utnyttjas och omfattar befintlig elektronisk information som innehas av offentliga myndigheter. De offentliga myndigheter som innehar den information som träffas av direktivet, informationsansvariga myndigheter, ska enligt direktivet bli skyldiga att tillgängliggöra informationen för allmänheten och att dela informationen med andra myndigheter inom Sverige och övriga EU (datadelning). Genom uppbyggnaden av Inspire i Sverige skapas förutsättningar för uppbyggnad, beskrivning och åtkomst till rumslig information på ett standardiserat sätt, till gagn för såväl den offentliga sektorn som övriga delar av samhället.

Klimatförändringarna kommer att ställa ökade krav på anpassning. Regeringen anser att sektorsmyndigheterna bör få ett mer uttalat ansvar för klimatanpassning inom sina respektive områden och att länsstyrelserna, som ansvarar för den statliga samordningen på regional nivå, samordnar myndigheternas arbete. Flera myndigheter inom samhällsbyggnadsområdet kommer att bli allt mer involverade i att bygga upp kunskap kring klimatanpassning och åtgärder för att minska klimatförändringarna. Kommunernas ansvar för att beakta klimatförändringarna i planeringen har förtydligats i plan- och bygglagen. Klimatanpassningsarbetet är ytterligare beskrivet i utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård.

4.9 Budgetförslag

4.9.1 2.1 Boverket

Tabell 4.7 Anslagsutveckling 2:1 Boverket

Tusental kronor

2009	Utfall	204 049	Anslags-sparande	10 580
2010	Anslag	198 991 ¹	Utgifts-prognos	200 190
2011	Förslag	175 449		
2012	Beräknat	177 254 ²		
2013	Beräknat	179 744 ³		
2014	Beräknat	182 473 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 175 450 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 175 449 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 174 175 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för Boverkets förvaltningskostnader. Boverket är förvaltningsmyndighet för frågor om byggd miljö och hushållning med mark- och vattenområden, för fysisk planering, byggande och förvaltning av bebyggelsen och för boendefrågor. Enligt instruktionen svarar verket också för den centrala administrationen av olika förekommande statliga stöd inom sitt verksamhetsområde. Inom ramen för anslaget finansieras även visst internationellt arbete.

Regeringens överväganden

För fortsatt finansiering av fortsatt arbete med en informationsportal om boende ökas anslaget med 1 030 000 kronor per år 2011–2013. Anslaget 1:3 *Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad* minskas i motsvarande omfattning.

Anslaget minskas med 100 000 kronor till följd av ändrad finansiering av verksamhetsstödet för den statliga budgetprocessen.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar för 2011–2014.

Regeringen föreslår därmed att 175 449 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Boverket* för 2011. För 2012 beräknas anslaget till 177 254 000 kronor, för 2013 till 179 744 000 kronor och för 2014 till 182 473 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2011–2014 beräknats enligt följande:

Tabell 4.8 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:1 Boverket

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010 ¹	198 991	198 991	198 991	198 991
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	1 479	3 541	6 386	11 030
Beslut	-24 942	-25 198	-25 553	-27 209
Överföring till/från andra anslag	-100	-101	-102	-105
Övrigt ³	21	21	22	-234
Förslag/beräknat anslag	175 449	177 254	179 744	182 473

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkning för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas (2014) även till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.9.2 2.2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tabell 4.9 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

2009	Utfall	33 318	Anslags-sparande	468
2010	Anslag	32 802 ¹	Utgifts-prognos	32 070
2011	Förslag	32 802		
2012	Beräknat	32 802		
2013	Beräknat	32 802		
2014	Beräknat	32 802		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för bidrag till åtgärder mot radon i småhus samt informationsinsatser om radon i egnahem och möjligheten att erhålla stöd. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1988:372) om bidrag till åtgärder mot radon i egnahem.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 för anslaget 2:2 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor under 2012.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om bidrag är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Bemyndiganderamen för 2011 föreslås ligga på oförändrad nivå jämfört med innevarande år.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår därmed att 32 802 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* för 2011. För 2012 beräknas anslaget till 32 802 000 kronor, för 2013 till 32 802 000 kronor och för 2014 till 32 802 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2011–2014 beräknats enligt följande:

Tabell 4.11 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	32 802	32 802	32 802	32 802
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	32 802	32 802	32 802	32 802

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 4.10 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden - anslaget 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013
Ingående åtaganden	14 127	16 044	15 000		
Nya åtaganden	16 044	15 000	15 000		
Infriade åtaganden	-14 127	-16 044	-15 000	-15 000	0
Utestående åtaganden	16 044	15 000	15 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	16 000	15 000	15 000		

4.9.3 2:3 Statens geotekniska institut

Tabell 4.12 Anslagsutveckling 2:3 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

2009	Utfall	26 369	Anslags- sparande	3 863
2010	Anslag	31 929 ¹	Utgifts- prognos	32 113
2011	Förslag	32 102		
2012	Beräknat	32 412 ²		
2013	Beräknat	32 867 ³		
2014	Beräknat	33 570 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 32 101 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 32 102 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 32 057 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för Statens geotekniska institut (SGI) förvaltningskostnader. SGI har ett sektorsövergripande ansvar för miljögeotekniska och geotekniska frågor. Detta innebär att SGI ska upprätthålla och utveckla kunskap inom området samt tillhandahålla geoteknisk kunskap och rådgivning till statliga myndigheter med ansvar för olika områden med koppling till miljö, infrastruktur, fysisk planering och byggande samt till övriga aktörer inom branschen. Institutet har ett särskilt ansvar för ras- och skredfrågor och för stranderosion. Verksamheten finansieras dels av anslag, dels av avgifter från uppdragsverksamhet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2009 (varav tjänsteexport)	45 178	42 827	2 351
Prognos 2010 (varav tjänsteexport)	51 000	49 036	1 964
Budget 2011 (varav tjänsteexport)	48 600	46 779	1 821

Inkomsterna från den avgiftsbelagda verksamheten disponeras av SGI. Av SGI:s verksamhetsgrenar är det geoteknisk och miljögeoteknisk rådgivning samt delar av geoteknisk och miljögeoteknisk forskning, utveckling och kunskapsförmedling som finansieras med avgifter. Avgif-

ternas storlek bestäms av SGI, dock ej i de fall som avses i 15 § avgiftsförordningen (1992:191).

Regeringens överväganden

Anslaget minskas med 60 000 kronor till följd av ändrad finansiering av verksamhetsstödet för den statliga budgetprocessen.

Regeringen föreslår därmed att 32 102 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Statens geotekniska institut* för 2011. För 2012 beräknas anslaget till 32 412 000 kronor, för 2013 till 32 867 000 kronor och för 2014 till 33 570 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2011–2014 beräknats enligt följande:

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:3 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	31 929	31 929	31 929	31 929
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	233	544	999	1 751
Beslut				
Överföring till/från andra anslag	-60	-61	-61	-63
Övrigt				-47
Förslag/beräknat anslag	32 102	32 412	32 867	33 570

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkning för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.9.4 2:4 Lantmäteriet

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 2:4 Lantmäteriet
Tusental kronor

2009	Utfall	490 933	Anslags- sparande	12 179
2010	Anslag	473 377 ¹	Utgifts- prognos	462 439
2011	Förslag	489 135		
2012	Beräknat	492 953 ²		
2013	Beräknat	499 983 ³		
2014	Beräknat	504 441 ⁴		

¹ Inklusiva tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 489 609 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 489 891 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 482 842 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget finansierar vissa delar av det som utgör Lantmäteriets kärnverksamhet och grundläggande uppgifter, framförallt viss verksamhet som berör ansvaret för frågor om fastighetsindelning, inskrivningsverksamhet och för grundläggande geografisk information. Lantmäteriet är förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsindelning, grundläggande geografisk information och fastighetsinformation samt frågor om inskrivning enligt jordabalken. Lantmäteriet har ett nationellt samordningsansvar för produktion, samverkan, tillhandahållande och utveckling inom geodataområdet. I verkets uppgift ingår även att utöva tillsyn över de kommunala lantmåterimyndigheterna. Lantmäteriets totala omsättning uppgick 2009 till 2 056 miljoner kronor, varav cirka 26 procent utgjordes av anslag.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.16 Offentligrättslig verksamhet
Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2009	303 854	658 443	638 100	20 343
Prognos 2010	306 000	654 000	645 000	9 000
Budget 2011	310 000	647 000	644 000	3 000

Tabell 4. 17 Uppdragsverksamhet
Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2009	497 656	474 061	23 595
(varav tjänsteexport)	56 683	54 244	2 439
Prognos 2010	482 000	478 000	4 000
(varav tjänsteexport)	58 000	56 000	2 000
Budget 2011	505 000	500 000	5 000
(varav tjänsteexport)	60 000	57 000	3 000

Lantmäteriets verksamhet finansieras till 74 procent av avgifter. De offentligrättsliga avgifterna består dels av avgifter för lantmäteriförrättningar, dels expeditionsavgifter för inskrivning enligt jordabalken m.m. (vilka inte disponeras av myndigheten). Vidare finansieras informationsförsörjningsverksamheten (fastighetsinformation och geografisk information) delvis av användaravgifter. Användarfinansieringen fick 2009 uppgå till 250 miljoner kronor.

Lantmäteriet bedriver även uppdragsverksamhet inom sitt område, dels i anslutning till fastighetsbildning, dels inom uppdragsdivisionen Metria. Uppdragsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurrensutsatt marknad. Vidare bedrivs tjänsteexport inom Lantmåteriområdet.

Regeringens överväganden

Till följd av riksdagens godkännande av regeringens förslag i 2010 års ekonomiska vårproposition (prop. 2009/10:100, bet. 2009/10:KU39, rskr. 2009/10:332) om överföring av ett antal verksamheter vid Sveriges Domstolar till olika förvaltningsmyndigheter överförs vissa delar av verksamheten med dödande av förkommen handling (enligt Lag (1927:85) om dödande av förkommen handling) till Lantmäteriet. Anslaget ökas 2011 med 2 825 000 samt 3 300 000 kronor per år fr.o.m. 2012. Anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* under 4 Rättsväsendet minskas i motsvarande omfattning.

För arbete med havsgränsutredningen tillförs anslaget 8 miljoner kronor 2011 och 7 miljoner kronor per år 2012–2013.

Anslaget minskas med 280 000 kronor till följd av ändrad finansiering av verksamhetsstödet för den statliga budgetprocessen.

Regeringen föreslår därmed att 489 135 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Lantmäteriet* för 2011. För 2012 beräknas anslaget till 492 953 000 kronor, för 2013 till 499 983 000 kronor och för 2014 till 504 441 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2011–2014 beräknats enligt följande:

Tabell 4.18 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:4 Lantmäteriet

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	473 377	473 377	473 377	473 377
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	3 384	6 640	13 206	24 711
Beslut	8 000	7 055	7 151	0
Överföring till/från andra anslag	2 612	3 091	3 133	3 207
Övrigt ³	1 762	2 791	3 116	3 145
Förslag/beräknat anslag	489 135	492 953	499 983	504 441

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkning för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas (2014) även till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.9.5 2:5 Statens va-nämnd

Tabell 4.19 Anslagsutveckling 2:5 Statens va-nämnd

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2009	7 215		1 100
2010	8 500 ¹		8 547
2011	Förslag	8 519	
2012	Beräknat	8 603 ²	
2013	Beräknat	8 722 ³	
2014	Beräknat	8 911 ⁴	

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 8 519 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 8 519 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 8 508 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för Statens va-nämnds förvaltningskostnader. Statens va-nämnd är specialforum för tvistemål om vatten- och avlopp enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

För nämndens verksamhet gäller lagen (1976:839) om Statens va-nämnd. Nämnden är första instans för mål från hela landet. Nämndens beslut kan överklagas till Miljööverdomstolen och vidare till Högsta domstolen.

Under 2009 kom 241 nya mål in, vilket är en 35-procentig ökning från 2008. Ökningen förklaras av att den nya va-lagstiftningen har börjat påverka nämndens verksamhet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår därmed att 8 519 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Statens va-nämnd* för 2011. För 2012 beräknas anslaget till 8 603 000 kronor, för 2013 till 8 722 000 kronor och för 2014 till 8 911 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2011–2014 beräknats enligt följande:

Tabell 4.20 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:5 Statens va-nämnd

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	8 500	8 500	8 500	8 500
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	19	103	222	423
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				-12
Förslag/beräknat anslag	8 519	8 603	8 722	8 911

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkning för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5 Konsumentpolitik

5.1 Omfattning

Konsumentpolitikens uppgift är att stärka konsumenternas makt och möjlighet att göra aktiva val samt erbjuda ett högt konsument-skydd. Marknadsdomstolen, Konsumentverket inklusive Konsumentombudsmannen, Allmänna reklamationsnämnden, Fastighetsmäklarnämnden och Resegarantinämnden är de myndigheter som ansvarar för att verkställa regeringens konsumentpolitik. Även det statligt ägda företaget Miljömärkning Sverige Aktiebolag verkar inom konsumentpolitiken.

Konsumentpolitiken är sektorsövergripande och har nära koppling till andra områden såsom finansmarknadspolitiken, konkurrenspolitiken och IT-politiken.

5.2 Utgiftsutveckling

De sammanlagda utgifterna för konsumentpolitiken motsvarade 174 miljoner kronor 2009. Prognosen för utfallet 2010 uppgår till 180 miljoner kronor vilket är cirka 2 miljoner lägre än anvisade medel.

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom konsumentpolitiken

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
<i>Konsumentpolitik</i>							
3:1 Marknadsdomstolen	10	10	10	10	10	11	11
3:2 Konsumentverket	102	107	107	111	113	115	117
3:3 Allmänna reklamationsnämnden	27	29	28	30	30	31	31
3:4 Fastighetsmäklarnämnden	14	14	14	15	15	15	15
3:5 Åtgärder på konsumentområdet	16	17	17	17	17	17	17
3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	4	4	4	4	4	4	4
Summa Konsumentpolitik	174	182	180	187	190	193	197

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

5.3 Mål

Målet för konsumentpolitiken är:

- Konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val.

Målet beslutades av riksdagen i samband med budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118).

5.4 Resultatredovisning

5.4.1 Resultat

För att konsumenterna ska ha makt och möjlighet att göra aktiva val behöver de dels lättillgänglig och tillförlitlig information, dels ett starkt och ändamålsenligt konsumentskydd. Resultatredovisningen har delats upp i enlighet med dessa båda områden, även om skiljelinjen dem emellan inte alltid är helt tydlig.

Konsumentskydd

Konsumentavtal

Under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd hösten 2009 tog arbetet med direktivet om konsumenträttigheter betydande steg framåt. Direktivförslaget syftar till att skapa ett starkt och mer enhetligt skydd i samband med köp av varor och tjänster på den inre marknaden. Arbetet med direktivförslaget inbegriper bl.a. konsumenters villkor vid telefonförsäljning och gatuförsäljning. För att i ett tidigare skede på nationellt plan kunna möjliggöra förbättringar av konsumenternas villkor vid gatuförsäljning förbereds för närvarande i Regeringskansliet ett förslag som innebär att konsumenten ska ha rätt att ångra ett avtal som ingåtts utanför näringsidkarens fasta affärslokal.

Som ett led i att närmare utreda konsumentskyddet i samband med köp av produkter med digitalt innehåll, såsom spel eller filmer, anordnades under det svenska ordförandeskapet en konferens om konsumenters rättigheter vid köp av sådana produkter.

Privatekonomi och finansiella tjänster

Nya regler för konsumentens ansvar och rättigheter vid obehöriga transaktioner med kontokort har införts genom lagen (2010:738) om

obehöriga transaktioner med betalningsinstrument. Regler om tillhandahållande och utförande av betaltjänster som t.ex. överföringar mellan bankkonton har införts genom en ny lag (2010:751) om betaltjänster. Lagen innebär bland annat skärpningar när det gäller hur lång tid en betalning får ta och förbjuder näringsidkare att ta ut avgifter från konsumenten vid kortbetalningar.

Regeringen fortsatte under 2009 arbetet med en ny konsumentkreditlag. En proposition lämnades till riksdagen i juni 2010 (prop. 2009/10:242). Problemen med sms-lån förväntas kunna åtgärdas inom ramen för den nya lagen. Denna typ av små och snabba lån kommer att omfattas av samma krav på information och kreditprövning som andra krediter, vilket inte var fallet tidigare. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Kommunerna är skyldiga att erbjuda kommuninvånarna budget- och skuldrådgivning. Konsumentverket (KOV) är enligt skuldsaneringslagen (2006:548) skyldigt att stödja kommunernas budget- och skuldrådgivare med utbildning. KOV:s senaste kartläggning visar att de allra flesta kommuner erbjuder budget- och skuldrådgivning men att den tid som kommuninvånarna erbjuds rådgivning har minskat. KOV:s anslag ökades engångsvis med 0,5 miljoner kronor 2010 på budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:CU1, rskr. 2009/10:160) för att förstärka utbildningsverksamheten för budget- och skuldrådgivare.

Offentligt finansierade tjänster

En utredare fick under 2007 i uppdrag att utreda om konsumenttjänstlagens tillämpningsområde skulle kunna utvidgas till att omfatta dels offentliga tjänster, dels andra privata tjänster än de lagen omfattar idag. Utredarens förslag har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet (Ds 2008:55 och Ds 2009:13).

En utredare anlätades också för att utreda om produktsäkerhetslagens tillämpningsområde borde utvidgas till att omfatta offentliga tjänster. Utredarens förslag har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet (Ds 2009:16).

Övrigt

I arbetet med att främja konsumenternas inflytande i standardiseringen har KOV på rege-

ringens uppdrag tagit fram en strategi för det framtida arbetet.

Direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet), som har införts genom lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden, har föranlett följdändringar i marknadsföringslagen (2008:486), resegarantilagen (1972:204), produktsäkerhetslagen (2004:451) och lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning. KOV har fått i uppdrag av regeringen att ge råd och stöd till konsumenter när det gäller de lagändringar som tjänstedirektivet föranleder.

Myndigheternas arbete

Marknadsdomstolen

Marknadsdomstolen (MD) handlägger mål och ärenden enligt ett antal lagar inom konsument- och konkurrensområdet. MD redovisade under 2009 minskade ärendebalanser och fler avgjorda mål. Antalet inkomna mål och ärenden har ökat i jämförelse med förra året och marknadsföringsmålen dominerar. MD har under 2009 även avgjort ett stort konkurrensmål för vilket myndigheten fick förstärkta resurser under året. MD uppger att tendensen att fler mål avgörs efter huvudförhandling och färre genom föredragning håller i sig.

Konsumentverket

Myndigheten har prioriterat tillsynsverksamheten under 2009. Omfattningen av KOV:s tillsyn ökade och ett antal bredare granskningar genomfördes bl.a. om korttidskrediter, e-handel och elhandlars prisinformation på webbplatser. Antalet avgjorda tillsynsärenden ökade markant under 2009 och antalet egeninitierade ärenden mer än tredubblades. Även antalet tillsynsärenden som lett till att näringsidkare utlovat rättelse har mer än dubblats.

En stor andel av de avgjorda ärendena (cirka 40 procent) avsåg produktsäkerhet. Myndigheten genomförde bl.a. 14 marknadskontroller vilka exempelvis ledde till att vissa farliga produkter slutade säljas, att tillverkare och importörer krävdes på rättelse eller att förhandlingar om överenskommelser med branschen inleddes. Bland annat kontrollerades gungor, barnvagnar och dykarutrustningar. Myndigheten har till stor del inriktat sina insatser på standardiseringsområdet till produkter avsedda för barn.

KOV har för 2009 redovisat att arbetet med branschöverenskommelser minskat något i omfattning vilket delvis anses sammanhånga

med att det på vissa marknader helt saknas branschorganisationer eller att dessa har ett begränsat inflytande inom branschen.

Allmänna reklamationsnämnden

Under 2009 hade Allmänna reklamationsnämnden (ARN) en fortsatt ökad ärendetillströmning. Antalet inkomna ärenden ökade under 2009 med cirka åtta procent jämfört med 2008. Sedan 2007 har ärendetillströmningen ökat med 17 procent. Det ökade inflödet uppges delvis bero på de s.k. ”massärenden” orsakade av företeelser som haft stor uppmärksamhet i media. Exempelvis föranledde ett videoklipp på webbplatsen YouTube, om hur snabbt ett visst läs kunde brytas upp, ett stort antal ärenden.

Andelen ärenden som ARN avvisat ligger alltså på en relativt hög nivå. Den vanligaste orsaken har varit att tvisten understigit värdegränsen. Den näst vanligaste orsaken har varit att den anmälda tvisten inte ansetts vara en konsumenttvist. ARN bedömer att många av dessa ärenden inte skulle ha anmälts om konsumenterna bättre hade känt till förutsättningarna för ARN:s prövning.

Efterlevnaden av nämndens rekommendationer låg under 2009 fortfarande kring 75 procent. Generellt är det branscher med många aktörer och svaga branschorganisationer som har sämst efterlevnad, exempelvis gäller detta bygg- och hantverkstjänster.

En ändring av förordningen (2007:1041) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden trädde i kraft den 1 juli 2009. Ändringen innebär att nämnden kan pröva ärenden i en utökad sammansättning som består av tre domare, i stället för en domare, och två representanter från konsument- respektive näringslivssidan. Detta förväntas leda till en mer rättssäker och effektiv tvistlösningsverksamhet för ARN.

Fastighetsmäklarnämnden

Fastighetsmäklarnämnden (FMN) fick 2009 ett nära oförändrat antal ansökningar om registrering jämfört med 2008. Antalet fastighetsmäklare som ansökte om registrering med hjälp av direktansökan via Internet ökade till cirka 20 procent. Myndighetens mål är att direktansökningarna ska uppgå till minst 50 procent. FMN:s registreringsverksamhet minskade något i effektivitet under 2009. Myndighetens storlek gör verksamheten sårbar vid exempelvis sjukfrånvaro. Styckkostnaden per registrerat ärende

ökade som en följd av bemanningsproblem inom registreringsverksamheten.

Myndigheten har avsatt mindre resurser för tillsyn. Detta för att kunna upprätthålla skäliga handläggningstider för registrering och för att utöka informationsverksamheten till fastighetsmäklare i anledning av den nya lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Antalet avgjorda tillsynsärenden minskade med fem procent och den genomsnittliga handläggningstiden ökade med tolv procent. Därmed har FMN inte uppfyllt sitt eget mål om att tillsynsärenden ska avgöras inom sex månader. Färre egeninitierade ärenden påbörjades 2009. Myndigheten har under året gjort två tillsynsbesök hos mäklarfirmor.

Antalet mäklare som fått någon disciplinär påföljd minskade något.

Information

Den nya Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 66/2010 av den 25 november 2009 om EU-miljömärket beslutades i november 2009. Förordningen medför bl.a. ett nytt avgiftssystem för EU-miljömärket, som skärper konkurrenssituationen mellan EU-systemet och det nordiska miljömärket Svanen. Statskontoret har mot denna bakgrund fått i uppdrag att se över organiseringen av miljömärkningen och statens roll. Uppdraget redovisades i april 2010 och behandlas för närvarande inom Regeringskansliet.

KOV:s rapport om kommunernas resurser till konsumentvägledningen uppmärksammades i riksdagen och fick till följd att KOV fick i uppdrag att undersöka kvaliteten i konsumentvägledningen. Uppdraget ska slutredovisas i november 2010.

Myndigheternas arbete

Myndigheternas webbplatser är viktiga kanaler för att nå konsumenterna. Betydande resurser har lagts ned på att utveckla dessa.

Marknadsdomstolen

Myndigheten har under året utvecklat sin webbplats. Antalet unika besökare till myndighetens webbplats har ökat något. Även intresset för att ladda ner MD:s avgöranden har ökat under 2009.

Konsumentverket

KOV har under 2009 lanserat en ny webbplats där all information uppdaterats och strukturerats om för att bli mer lättillgänglig för konsumenterna, men även för företag som söker information om konsumentfrågor. Även en särskild webbplats riktad till ungdomar, ungdokument.se, lanserades under 2009. Myndigheten har dessutom fortsatt sitt samarbete med Boverket vad gäller webbportalen OmBoende, som togs i bruk i början av 2009. I utvärderingen av OmBoende (dnr Fi2009/7958) framkommer att portalens första år har varit framgångsrikt (se avsnitt 3.5.1).

Antalet besökare på KOV:s webbplats minskade kraftigt under 2009 jämfört med 2008. KOV uppger att detta främst beror på att myndigheten på uppdrag av regeringen renodlat webbinformationerna och överlämnat flera webbapplikationer till andra myndigheter eller organisationer.

KOV har fördubblat sina utbildningsinsatser till kommunala konsumentvägledare och budget- och skuldrådgivare. Antalet deltagare har mer än fördubblats. Av kursdeltagarna anger 98 procent att de är nöjda eller mycket nöjda med utbildningen och innehållet i kursverksamheten.

KOV:s arbete inom ramen för myndighetens sektorsansvar för handikappolitiken har koncentrerats till att integrera funktionshindersperspektivet i den ordinarie verksamheten. Myndigheten har även uppmärksammat tillgänglighetsfrågorna genom olika informationsinsatser som broschyrer, utställningar och seminarier. Vissa av dessa har genomförts i samråd med handikappförbundet och Handisam.

KOV fördelade 2009 med stöd av förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet närmare 11 miljoner kronor. Intresset för stödet var stort. En stor del av stödet till organisationer avsåg informationsinsatser.

Allmänna reklamationsnämnden

ARN har under 2009 minskat sina resurser för information. Det har bl.a. att göra med att en del av resurserna avsedda för information använts till IT-utveckling.

Under 2009 hade ARN:s webbplats 270 000 besökare vilket motsvarar antalet besökare 2008. Av det totala antalet var 69 procent förstagsbesökare och 71 procent var unika.

Myndigheten har medverkat i utbildningen av konsumentvägledare i högre utsträckning än föregående år.

Fastighetsmäklarnämnden

Myndigheten har under 2009, främst mot bakgrund av den nya lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, prioriterat information till fastighetsmäklare. Under 2009 har en något större andel fastighetsmäklare än under 2008 uppgivit att de hämtat information om praxis och god fastighetsmäklarsed från myndighetens webbplats. Under året har också andelen fastighetsmäklare som gett sitt medgivande till att uppgifter om dem publiceras på webbplatsen ökat och ligger nu på 86 procent.

FMN:s webbplats är myndighetens viktigaste kanal för att nå konsumenterna som står i begrepp att byta bostad och därvid anlita fastighetsmäklare. Antalet besökare till FMN:s webbplats ökade med närmare tio procent till 2 300 unika besökare per dag. Ungefär en fjärdedel av dessa är konsumenter. Under 2009 fördubblades antalet mäklarfirmor som hade en länk till FMN:s webbplats (från 29 till 57).

Nära 70 procent av myndighetens telefontid ägnades åt att besvara frågor från konsumenterna.

Miljömärkning Sverige Aktieförbund

Miljömärkning Sverige Aktieförbund har under 2009 fortsatt sitt arbete med att vidareutveckla den nordiska och europeiska miljömärkningen. Nya kriterier har utvecklats, ett stort antal nya licenser beviljats och marknadsinsatserna har varit omfattande. Ökat fokus har lagts på produktområden med stor bäring på klimatfrågan, bl.a. har en förstudie om livsmedel inletts inom Svanen. Kännedomen om Svanen är fortsatt mycket hög och allt fler konsumenter känner till EU:s miljömärke Blomman.

5.4.2 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att konsumenternas makt och möjlighet att göra aktiva val har förstärkts genom de insatser som regeringen och dess myndigheter genomfört inom konsumentpolitiken under 2009. Inom konsumentskyddet har tillsyns- respektive tvistlösningsverksamheten generellt varit effektiva och ändamålsenliga. Informationen till konsumenterna har också

förbättrats främst genom utvecklingen av myndigheternas webbplatser.

Marknadsdomstolen

Regeringen bedömer att Marknadsdomstolen (MD) har ökat sin produktivitet under 2009. En närmare effektivitetsbedömning av verksamheten försvåras dock av vissa brister i myndighetens indikatorer avseende handläggningstider och styckkostnader. Dessa brister har även uppmärksammats av Riksrevisionen i en särskild revisionsrapport om MD:s årsredovisning. Myndigheten kommer därför att se över sina verksamhetsindikatorer och använda sig av enhetliga principer vid beräkning av dessa.

Konsumentverket

Regeringen konstaterar att Konsumentverkets (KOV) prioritering av tillsynsverksamheten inneburit att myndighetens tillsynsarbete ökat kraftigt i omfattning och att den blivit mer aktiv och träffsäker. Tillsynsverksamheten har således utvecklats och förbättrats.

Regeringen bedömer att den utveckling myndigheten observerat med svagare branschorganisationer kan föranleda ett ökat behov av tillsynsåtgärder på områden som tidigare kunnat hanteras genom olika branschens egenåtgärder. Det finns anledning att särskilt följa denna utveckling.

Informationsverksamheten har utvecklats genom det omfattande arbetet med webbplatserna. Regeringen konstaterar dock att antalet konsumenter som besöker KOV:s webbplats kraftigt minskat. Även om det till viss del finns relevanta förklaringar till detta så finns behov av åtgärder för att öka kännedomen om myndighetens webbplats.

Regeringen bedömer att det av myndighetens resultatredovisning bör framgå vilka strategiska överväganden som gjorts utifrån omvärldsanalys och analys av konsumenternas ställning och situation på marknaderna. Regeringen har därför gett KOV i uppdrag att utveckla en metod för att bevaka konsumenternas ställning på relevanta marknader. Metoden bedöms kunna ge en bättre grund för myndighetens prioritering inom verksamheten. Uppdraget ska rapporteras senast den 1 oktober 2010.

Regeringen bedömer att myndigheten i övrigt har upprätthållit verksamheten med relativt oförändrad effektivitet. Driftskostnaderna per anställd ökade avsevärt men detta förklaras av de

stora satsningar på webbplatsen som myndigheten gjorde 2009.

Allmänna reklamationsnämnden

Allmänna reklamationsnämnden (ARN) har 2009 ökat ärendeavverkningen med bibehållna resurser. På grund av ett fortsatt ökat ärendeinflöde har dock ärendebalanserna blivit större och handläggningstider längre. Tillgången till en snabb och opartisk tvistlösning är av avgörande betydelse för ett fungerande och heltäckande konsumentskydd. Regeringen föreslår därför att anslaget till Allmänna reklamationsnämnden förstärks (se avsnitt 5.7.3).

ARN har för avsikt att under 2010 ta fram en kommunikationsstrategi som bl.a. bör leda till en minskning av antalet avvisade ärenden.

Myndigheten har även som ett prioriterat mål för 2010 att försöka öka följsamheten av sina rekommendationer hos näringsidkarna.

Fastighetsmäklarnämnden

Fastighetsmäklarnämnden (FMN) har under 2009 prioriterat informationsinsatser riktade till fastighetsmäklare. Dessa har tagit stora resurser från övrig verksamhet. Trots att FMN under 2009 överskridit sina tilldelade budgetramar (se avsnitt 5.7.4) fick myndigheten ett försämrat resultat inom de flesta delarna av sin verksamhet, inklusive kärnområdet tillsyn. Myndigheten är liten och därmed känslig för hög sjukfrånvaro. Sjukfrånvaron vid myndigheten var hög under 2009 och uppgick till 8,2 procent att jämföra med 3,1 procent för staten totalt, vilket har påverkat verksamheten negativt. Regeringen har, med syfte att effektivisera FMN:s verksamhet, gett Statskontoret i uppdrag att göra en djupare myndighetsanalys av FMN. Statskontoret redovisade sitt uppdrag den 30 augusti 2010. Statskontoret pekar bl.a. på brister i myndighetens verksamhet vad avser tillsynen, informationsinsatserna till konsumenter och den interna mål- och resultatuppföljningen. Statskontorets bedömning är att det finns flera möjliga alternativ att föra över Fastighetsmäklarnämndens verksamhet till annan myndighet. Regeringen avser att överväga rapportens slutsatser och återkomma med eventuella åtgärder.

Regeringen bedömer att FMN:s informationsinsatser till fastighetsmäklare bör begränsas och effektiviseras eftersom det i första hand bör vara fastighetsmäklarbranschens eget ansvar att inhämta information om hur regelverk och god fastighetsmäklarsed utvecklas.

5.5 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen (RiR) har inte haft några invändningar på revisionsberättelserna avseende Marknadsdomstolen (MD), Konsumentverket (KOV), Allmänna reklamationsnämnden (ARN) eller Fastighetsmäklarnämnden (FMN).

RiR har i december 2009 lämnat granskningsrapporten Omlokalisering av myndigheter (RiR 2009:30). I rapporten redovisas effekterna av de omlokaliseringar av myndigheter som genomfördes för att kompensera regioner som förlorade arbetstillfällen till följd av försvarsomställningen 2004. RiR har bl.a. granskat flytten av Konsumentverket (KOV) från Stockholm till Karlstad.

För KOV innebar omlokaliseringen ett omfattande produktionsbortfall under framför allt perioden 2006–2008. Produktionsbortfallet berodde bl.a. på att större delen av personalen på myndigheten slutade vilket krävde ett omfattande rekryteringsarbete. Omlokaliseringen sammanföll med att KOV:s uppdrag renodlades. I dag, fem år senare, har verksamheten återhämtat sig. Vissa av myndighetens arbetsuppgifter har försvunnit eller överförts till annan myndighet som en del av renodlingen. KOV har efter omlokaliseringen ett fortsatt högt förtroende bland enskilda, vilket har visat sig bl.a. i en undersökning som genomfördes 2009 där myndigheten utsågs till den myndighet som medborgarna hade högst förtroende för.

KOV har redovisat kostnader för omlokaliseringen till cirka 97 miljoner kronor. RiR har inte kunnat beräkna KOV:s kostnader för produktionsbortfall men genom en grov uppskattning av dessa bedömer RiR att den totala kostnaden för omlokaliseringen borde uppgå till cirka 173 miljoner kronor. Regeringen bedömer att Konsumentverkets produktivitet nu återställts helt efter omlokaliseringen. Riksrevisionens rapport (RiR 2009:30) är i den del den berör Konsumentverket slutbehandlad.

5.6 Politikens inriktning

Konsumentpolitikens målsättning är att konsumenter har makt och möjlighet att göra aktiva val. En stark ställning för konsumenterna bidrar till en väl fungerande marknad. Konsumentverkets (KOV) uppdrag att utveckla ett bevak-

ningsverktyg av konsumentmarknader kommer att underlätta bedömningen av vilka konsumentmarknader som behöver analyseras närmare samt i övrigt stärka myndighetens omvärldsbekantning och beslutsunderlag till regeringen.

Konsumentpolitikens inriktning har en stark EU-prägel genom den nära kopplingen till den fria rörligheten av varor och tjänster på EU:s inre marknad. Arbetet med direktivförslaget om konsumenträttigheter för att uppnå ett likformigt och högt skydd i samband med konsumentköp inom EU har fortsatt hög prioritet.

Produktsäkerhet

En central uppgift för konsumentpolitiken är att verka för säkra produkter på marknaden. Den omarbetning av lagen (1992:1327) om leksakers säkerhet som nu görs med anledning av det reviderade direktivet om leksakers säkerhet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet) kommer att förbättra förutsättningarna för en säker leksaksmarknad. En departementspromemoria, Ny lag om leksakers säkerhet, (Ds 2010:018) har remitterats. Förekomsten av farliga produkter på den inre marknaden blir allt mer tydlig. Regeringen kommer att verka för höga säkerhetsnivåer och ett förbättrat system för marknads kontroll i samband med den kommande översynen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet. Även situationen på den svenska marknaden kommer att undersökas närmare. Vidare kommer regeringen att verka för att konsumentaspekter beaktas i standardiseringsarbetet.

Tillsyn

Det är av högsta prioritet för konsumentpolitiken att se till att regler på konsumentområdet efterlevs. Förutom en effektiv marknads kontroll av produkters säkerhet kommer en effektiv tillsyn av reglerna om marknadsföring, information och avtalsvillkor, såväl nationellt som gränsöverskridande, även fortsättningsvis att prioriteras.

Twistlösning

När det gäller den enskilde konsumentens möjligheter att få sin sak prövad på ett enkelt, snabbt och billigt sätt är den twistlösning utanför domstol som Allmänna reklamationsnämnden

(ARN) erbjuder av stor vikt. På grund av en ökad tillströmning av ärenden och en ökad förekomst av mer komplexa ärenden behöver ARN:s verksamhet effektiviseras och förstärkas. Av samma skäl kommer villkoren och formerna för den utomrättsliga twistlösningen även fortsättningsvis att bevakas. Vidare kommer lagen (1997:379) om försöksverksamhet avseende medverkan av Konsumentombudsmannen i vissa tvister att utvärderas.

Offentligt finansierade tjänster

I takt med att offentliga tjänster konkurrensutsätts och erbjuds av icke offentliga aktörer ökar användarnas möjligheter att välja. Dessa valmöjligheter och en även i övrigt alltmer konsumentliknande situation motiverar att arbetet med att utvärdera konsumenternas ställning på detta område prioriteras.

Information och stöd till konsument

För att kunna göra väl avvägda val och tillvarata sina intressen måste konsumenter dels kunna bedöma olika erbjudanden på marknaden utifrån sina specifika behov och förutsättningar, dels ha tillräckliga kunskaper om sina rättigheter och skyldigheter. Av den anledningen är det viktigt att konsumentinformation görs tillgänglig i de miljöer och genom de kanaler som olika målgrupper söker sig till. En särskild uppgift blir att öka kännedomen om KOV:s webbplats som nav för konsumentinformation. Därigenom kommer även kännedomen om det stöd som ges av kommunernas konsumentvägledare och de fyra konsumentbyråerna att öka. Konsumentbyråerna har expertkunskap på sina respektive områden och kan därför förmedla kvalificerade råd till konsumenterna.¹ Deras arbete är också viktigt för KOV och de kommunala konsumentvägledarna.

Kommunernas konsumentvägledare är ett viktigt stöd för konsumenterna och det är angeläget att KOV och ARN fortsätter att stödja dem med utbildning och information. Regeringen har gett KOV i uppdrag att genomföra en studie av kvaliteten i den kommunala konsumentvägledningen för att få ett underlag för eventuella insatser på området. Uppdraget

¹Konsumenternas försäkringsbyrå, Konsumenternas bank- och finansbyrå, Konsumenternas elrådgivningsbyrå och Konsumenternas tele-, TV- och internetbyrå.

ska slutredovisas senast den 30 november 2010. Stödet till kommunernas budget- och skuldrådgivning är också av stor betydelse.

När det gäller att ge stöd till konsument vid gränsöverskridande handel inom EU spelar Konsument Europa inom KOV en viktig roll.

Finansiella tjänster

Utvecklingen på de finansiella tjänstemarknaderna präglas av en fortsatt hög innovationstakt. Konsumenter erbjuds nya typer av produkter och formerna för kundkontakt har förändrats väsentligt. Det finns numera fler aktörer som ägnar sig åt förmedling och rådgivning när det gäller sparprodukter och andra finansiella tjänster. Den enskildes kunskaper och därmed möjligheter att bedöma villkor och risker är i många fall otillräckliga, vilket kan leda till att konsumenter väljer produkter som inte är väl anpassade till de egna behoven. I spåret av finanskrisen håller ett mer heltäckande tillsynssamarbete på att etableras inom EU. Inom EU pågår också en översyn av regelverket för ett antal finansiella tjänster och produkter, bl.a. strukturerade sparprodukter. Regeringen kommer att verka för att konsumentaspekterna blir ordentligt belysta i dessa sammanhang. Vidare avser regeringen att bevaka utvecklingen när det gäller rådgivning och försäljning av finansiella tjänster samt fortsätta prioritera kunskapshöjande insatser om privat ekonomi med syftet att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaderna (se även utgiftsområde 2, avsnitt 2.6.1).

Informationsteknik

Informationsteknikens område kännetecknas av en snabb teknikutveckling men också av ett snabbt växande tjänsteutbud. Telefoner och datorer används på helt andra områden än tidigare, t.ex. används mobiltelefoner för att beställa och betala olika varor och tjänster. Kraven på konsumenterna att behärska den nya tekniken ökar. Regeringen avser att bevaka att konsumenternas rättsliga ställning inte försämras när digital teknik används för att ingå avtal.

Ideella sektorn

Den ideella sektorn fyller en viktig funktion inom det konsumentpolitiska området både nationellt och inom EU. Regeringen fortsätter att följa utvecklingen och resultatet av organisationernas verksamhet till följd av förordningen

(2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet.

5.7 Budgetförslag

5.7.1 3:1 Marknadsdomstolen

Tabell 5.2 Anslagsutveckling för 3:1 Marknadsdomstolen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2009	Utfall	9 766	85	
2010	Anslag	9 730 ¹		9 596
2011	Förslag	10 265		
2012	Beräknat	10 364 ²		
2013	Beräknat	10 508 ³		
2014	Beräknat	10 736 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 10 265 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 265 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 10 251 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för Marknadsdomstolens (MD) förvaltningskostnader. Enligt lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. handlägger MD mål och ärenden enligt framför allt konkurrenslagen (2008:579) och marknadsföringslagen (2008:486).

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 10 265 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Marknadsdomstolen* för 2011. För 2012, 2013 och 2014 beräknas anslaget till 10 364 000, 10 508 000 respektive 10 736 000 kronor.

Tabell 5.3 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:1 Marknadsdomstolen

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	9 730	9 730	9 730	9 730
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	32	126	263	494
Beslut				
Överföring till/från andra anslag ³	503	508	515	527
Övrigt ⁴				-15
Förslag/ beräknat anslag	10 265	10 364	10 508	10 736

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Tillfällig minskning av anslaget 2010 med 500 tkr som nu återförs (prop. 2009/10:1, utg. omr. 18, avsnitt 5.7.1).

⁴ Anslaget minskas (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5.7.2 3:2 Konsumentverket

Tabell 5.4 Anslagsutveckling för 3:2 Konsumentverket

Tusental kronor

2009	Utfall	102 177	Anslags- sparande	3 359
2010	Anslag	107 432 ¹	Utgifts- prognos	106 865
2011	Förslag	110 669		
2012	Beräknat	113 133 ²		
2013	Beräknat	114 985 ³		
2014	Beräknat	117 424 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 112 031 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 112 293 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 112 136 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för att finansiera Konsumentverkets och Konsumentombudsmannens förvaltningskostnader och därmed arbetet med en hög efterlevnad av konsumentlagstiftningen, tillhandahållande av grundläggande konsumentinformation och genomförande av övriga delar av den fastställda konsumentpolitiken.

Regeringens överväganden

Anslaget minskas fr.o.m. 2011 med 100 000 kronor till följd av ändrad finansiering

av verksamhetsstödet för den statliga budgetprocessen. Regeringen föreslår att 110 669 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Konsumentverket* för 2011. För 2012, 2013 och 2014 beräknas anslaget till 113 133 000, 114 985 000 respektive 117 424 000 kronor.

Tabell 5.5 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:2 Konsumentverket

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	107 432	107 432	107 432	107 432
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	582	1 645	3 171	5 676
Beslut				
Överföring till/från andra anslag ³	-603	-609	-617	-631
Övrigt ⁴	3 258	4 665	4 999	4 948
Förslag/ beräknat anslag	110 669	113 133	114 985	117 424

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ I överföring ingår bl.a. en tillfällig ökning av anslaget 2010 med 500 tkr som nu återförs (prop. 2009/10:1, utg. omr. 18, avsnitt 5.7.1).

⁴ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5.7.3 3:3 Allmänna reklamationsnämnden

Tabell 5.6 Anslagsutveckling för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

2009	Utfall	26 825	Anslags- sparande	-81
2010	Anslag	28 999 ¹	Utgifts- prognos	28 272
2011	Förslag	29 607		
2012	Beräknat	30 396 ²		
2013	Beräknat	30 817 ³		
2014	Beräknat	31 485 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 30 107 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 30 107 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 30 065 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för Allmänna reklamationsnämndens (ARN) förvaltningskostnader och därmed myndighetens arbete med att opartiskt

och utan avgift för parterna pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare. Nämnden har också till uppgift att informera konsumenter och näringsidkare om nämndens praxis samt att stödja den kommunala konsumentvägledningens hantering av konsumenttvister.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att den kraftiga ökningen av antalet ärenden som ARN handlägger och som allt oftare innehåller frågeställningar av mer komplicerad natur inte kan hanteras inom befintligt anslag. Att ARN klarar av att hantera denna ökning och kan erbjuda konsumenterna en opartisk och snabb prövning vid tvister med näringsidkare är, inte minst för allmänhetens förtroende för marknaden, av stor betydelse. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget ökas med 1 500 000 kronor under 2011 och med 2 000 000 kronor från och med 2012. Vidare har regeringen på höstilläggsbudget för 2010 föreslagit att anslaget ska ökas med 1 000 000 kronor under innevarande år (prop. 2010/11:2).

Regeringen föreslår att 29 607 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Allmänna reklamationsnämnden* för 2011. För 2012, 2013 och 2014 beräknas anslaget till 30 396 000, 30 817 000 respektive 31 485 000 kronor.

Tabell 5.7 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden

	2011	2012	2013	2014
<i>Tusental kronor</i>				
Anvisat 2010¹	27 999	27 999	27 999	27 999
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	108	378	771	1 435
Beslut	1 500	2 019	2 047	2 095
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³				-44
Förslag/beräknat anslag	29 607	30 396	30 817	31 485

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012-2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5.7.4 3:4 Fastighetsmäklarnämnden

Tabell 5.8 Anslagsutveckling för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden

<i>Tusental kronor</i>				
2009	Utfall	14 216	Anslags-sparande	-541
2010	Anslag	14 348 ¹	Utgifts-prognos	13 919
2011	Förslag	15 011		
2012	Beräknat	14 651 ²		
2013	Beräknat	14 855 ³		
2014	Beräknat	15 176 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 14 511 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 14 512 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 14 491 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för Fastighetsmäklarnämndens (FMN) förvaltningskostnader och därmed myndighetens arbete med att registrera och utöva tillsyn över fastighetsmäklare enligt fastighetsmäklarlagen (1995:400). FMN informerar även konsumenter och näringsidkare om praxis och god fastighetsmäklarsed.

Tabell 5.9 Intäkter i form av ansöknings- och årsavgifter

<i>Tusental kronor</i>					
	Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2009		16 244			16 244
Prognos 2010		16 650			16 650
Budget 2011		16 250	0	0	16 250

Antalet ansökningar om registrering som fastighetsmäklare ökade något 2009 och därmed ökade intäkterna från ansöknings- och årsavgifter med 1 procent. Utfallet för det första halvåret 2010 pekar på en fortsatt ökning av antalet ansökningar om registrering vilket medför en ökad prognos för avgiftsintäkter från 16 244 000 kronor 2009 till 16 650 000 kronor 2010. Prognosen för 2011 är osäker då flera faktorer på sikt kan påverka marknaden för fastighetsmäklartjänster exempelvis arbetslöshet och ränteutveckling vilka kan leda till minskade avgiftsintäkter under året.

Regeringens överväganden

Fastighetsmäklarnämnden (FMN) redovisade för 2009 utgifter för sammanlagt 14 216 000 kronor. Detta innebär ett överskridande av de av regeringen tilldelade medlen inklusive anslagskredit med 135 000 kronor. Bakgrunden till överskridandet är att myndigheten fick tillfälliga anslagsökningar 2008 och 2009 på 2 500 000 respektive 1 000 000 kronor samt en permanent anslagsökning på 1 400 000 kronor fr.o.m. 2010 (prop. 2007/08:1, bet. 2007/08:CU1, rskr. 2007/08:106, prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118 samt prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:CU1, rskr. 2009/10:160). Myndigheten hade under 2009 inte anpassat sina verksamhetskostnader efter tilldelade medel. Regeringen förutsätter att myndigheten vidtar nödvändiga åtgärder för att få en ekonomi i balans så fort som möjligt.

Regeringen bedömer vidare att införandet av en ny fastighetsmäklarlag under 2011 kommer att innebära ett merarbete för myndigheten. Den föreslagna lagen innebär att Fastighetsmäklarnämnden bl.a. behöver se över sina föreskrifter och sitt informationsmaterial. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget engångsvis ökas med 500 000 kronor 2011.

Regeringen föreslår att 15 011 000 kronor anvisas under anslaget 3:4 *Fastighetsmäklarnämnden* för 2011. För 2012, 2013 och 2014 beräknas anslaget till 14 651 000, 14 855 000 respektive 15 176 000 kronor.

Tabell 5.10 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	14 348	14 348	14 348	14 348
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	163	303	507	849
Beslut	500	0	0	0
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³				-21
Förslag/beräknat anslag	15 011	14 651	14 855	15 176

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012-2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5.7.5 3:5 Åtgärder på konsumentområdet

Tabell 5.11 Anslagsutveckling för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2009	Utfall	16 255		1 185
2010	Anslag	17 459 ¹	Utgifts-prognos	17 069
2011	Förslag	17 459		
2012	Beräknat	17 459		
2013	Beräknat	17 459		
2014	Beräknat	17 459		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för stöd till kunskapsbyggande på konsumentområdet, stöd till kommuners konsumentverksamhet samt stöd till frivilligorganisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intresse, bl.a. för att företräda svenska konsumenter i EU. Under 2007 trädde förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet i kraft. Konsumentverket ansvarar för fördelningen av detta stöd.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 17 459 000 kronor anvisas under anslaget 3:5 *Åtgärder på konsumentområdet* för 2011. Även för åren 2012–2014 beräknas anslaget till 17 459 000 kronor för respektive år.

Tabell 5.12 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	17 459	17 459	17 459	17 459
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	17 459	17 459	17 459	17 459

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

5.7.6 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tabell 5.13 Anslagsutveckling för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2009	Utfall	4 374		0
2010	Anslag	4 374 ¹		4 374
2011	Förslag	4 374		
2012	Beräknat	4 374		
2013	Beräknat	4 374		
2014	Beräknat	4 374		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för bidrag till utveckling av miljömärkningskriterier för konsumentprodukter. Bidraget går till Miljömärkning Sverige Aktiebolag (före detta SIS Miljömärkning Aktiebolag), som ansvarar för miljömärknings-systemen Svanen samt Blomman i Sverige.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 4 374 000 kronor anvisas under anslaget 3:6 *Bidrag till miljömärkning av produkter* för 2011. Även för åren 2012–2014

beräknas anslaget till 4 374 000 kronor för respektive år.

Tabell 5.14 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	4 374	4 374	4 374	4 374
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	4 374	4 374	4 374	4 374

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.